

Jämställdhet och
nyanlända invandrares
etablering

Förslag till statens budget för 2020

Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	7
1 Förslag till riksdagsbeslut	9
2 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering.....	11
2.1 Omfattning.....	11
2.2 Utgiftsutveckling	11
2.3 Mål för utgiftsområdet.....	12
3 Nyanlända invandrares etablering	13
3.1 Omfattning.....	13
3.2 Utgiftsutveckling	13
3.3 Mål för integrationspolitiken	13
3.4 Resultatredovisning.....	13
3.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	14
3.4.2 Resultat.....	14
3.4.3 Insatser för nyanländas etablering	22
3.5 Analys och slutsatser	30
3.6 Politikens inriktning	32
3.7 Budgetförslag.....	35
3.7.1 1:1 Etableringsåtgärder.....	35
3.7.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	35
3.7.3 1:3 Hemutrustningslån.....	37
4 Diskriminering.....	39
4.1 Omfattning.....	39
4.2 Utgiftsutveckling	39
4.3 Mål.....	39
4.4 Resultatredovisning.....	39
4.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	40
4.4.2 Resultat.....	40
4.4.3 Analys och slutsatser	44
4.5 Politikens inriktning	45
4.6 Budgetförslag.....	46
4.6.1 2:1 Diskrimineringsombudsmannen	46

	4.6.2	2.2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	47
5			Jämställdhet	49
	5.1		Omfattning	49
	5.2		Utgiftsutveckling.....	49
	5.3		Mål för jämställdhetspolitiken	50
	5.4		Resultatredovisning	50
		5.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	50
		5.4.2	Analys och slutsatser.....	74
	5.5		Politikens inriktning.....	78
	5.6		Budgetförslag	84
		5.6.1	3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.....	84
		5.6.2	3:2 Jämställdhetsmyndigheten.....	85
		5.6.3	3:3 Bidrag för kvinnors organisering.....	85
6			Åtgärder mot segregation	87
	6.1		Omfattning	87
	6.2		Utgiftsutveckling.....	87
	6.3		Mål	88
	6.4		Resultatredovisning	88
		6.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	88
		6.4.2	Resultat	88
	6.5		Analys och slutsatser	91
	6.6		Politikens inriktning.....	92
	6.7		Budgetförslag	93
		6.7.1	4:1 Åtgärder mot segregation	93
		6.7.2	4:2 Delegationen mot segregation.....	93

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	9
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	10
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2020–2022. Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering	12
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Nyanlända invandrarers etablering	13
Tabell 3.2	Arbetskraftsdeltagande bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år	14
Tabell 3.3	Sysselsättningsgraden bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år	15
Tabell 3.4	Arbetslösheten bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år	15
Tabell 3.5	Andel förvärvsarbetande 20–64 år med eftergymnasial utbildning som har arbete med hög kvalifikationsnivå bland inrikes och utrikes födda	16
Tabell 3.6	Genomströmning inom fyra år för nybörjare år 1 inom gymnasieskolan den 15 oktober 2014	19
Tabell 3.7	Andel kvinnor och män med bra hälsotillstånd för personer 16 år eller äldre	20
Tabell 3.8	Andel kvinnor och män med sömnbesvär för personer 16 år eller äldre	20
Tabell 3.9	Andel kvinnor och män med besvär av ängslan, oro eller ångest för personer 16 år eller äldre	21
Tabell 3.10	Andel valdeltagare bland inrikes- och utrikes födda som är röstberättigade vid val till riksdagen	21
Tabell 3.11	Antalet nyanlända mottagna i en kommun	24
Tabell 3.12	Mottagande av nyanlända fördelat på län	26
Tabell 3.13	Utbetalda ersättningar för flyktingmottagande	28
Tabell 3.14	Beviljade hemutrustningslån	29
Tabell 3.15	Totala antalet tolkautorisationer per den 31 december 2018 i prioriterade språk	30
Tabell 3.16	Anslagsutveckling 1:1 Etableringsåtgärder	35
Tabell 3.17	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:1 Etableringsåtgärder ...	35
Tabell 3.18	Anslagsutveckling 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	35
Tabell 3.19	Prognos för antalet kommunmottagna	36
Tabell 3.20	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	36
Tabell 3.21	Anslagsutveckling 1:3 Hemutrustningslån	37
Tabell 3.22	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:3 Hemutrustningslån ...	37
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom Diskriminering	39

Tabell 4.2	Anslagsutveckling 2:1 Diskrimineringsombudsmannen.....	46
Tabell 4.3	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen	47
Tabell 4.4	Anslagsutveckling 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	47
Tabell 4.5	Beställningsbemyndigande för anslaget 2.2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.....	48
Tabell 4.6	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.....	48
Tabell 5.1	Utgiftsutveckling inom område Jämställdhet.....	49
Tabell 5.2	Antal utgiftsområden med jämställdhetspolitiska ambitioner eller uttalat könsperspektiv i mål resp. politisk inriktning.....	52
Tabell 5.3	Chefer i offentlig och privat sektor, 18–66 år	55
Tabell 5.4	Andel barn som hjälper till med vissa hushållssysslor i åldern 12–18 år, i procent.	62
Tabell 5.5	Anmäld misshandel.....	66
Tabell 5.6	Personer 16–84 år utsatta för sexualbrott efter ålder 2017	66
Tabell 5.7	Anmälda våldtäktsbrott mot vuxna och barn	67
Tabell 5.8	Anmälda och lagförda brott som gäller köp av sexuell tjänst, koppleri samt människohandel för sexuella ändamål	68
Tabell 5.9	Anslagsutveckling 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	84
Tabell 5.10	Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.....	84
Tabell 5.11	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.....	85
Tabell 5.12	Anslagsutveckling 3:2 Jämställdhetsmyndigheten	85
Tabell 5.13	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 3:2 Jämställdhetsmyndigheten	85
Tabell 5.14	Anslagsutveckling 3:3 Bidrag för kvinnors organisering	85
Tabell 5.15	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 3:3 Bidrag för kvinnors organisering.....	86
Tabell 5.16	Beställningsbemyndigande för anslaget 3:3 Bidrag för kvinnors organisering.....	86
Tabell 6.1	Utgiftsutveckling inom område Åtgärder mot segregation.....	87
Tabell 6.2	Anslagsutveckling 4:1 Åtgärder mot segregation.....	93
Tabell 6.3	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 4:1 Åtgärder mot segregation	93
Tabell 6.4	Anslagsutveckling 4:2 Delegationen mot segregation	93
Tabell 6.5	Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 4:2 Delegationen mot segregation	94

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Andel heltidsarbetande av sysselsatta bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år	15
Diagram 3.2	Andel tidsbegränsat anställda bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år.....	16
Diagram 3.3	Årliga arbetsinkomster fördelat på härkomst och kön (medelvärden)	17
Diagram 3.4	Andel förvärvsarbetande nyanlända, skyddsbehövande och deras anhöriga, mottagna 2008–2015 efter vistelsetid i Sverige. Kvinnor (20–64 år).....	17
Diagram 3.5	Andel förvärvsarbetande nyanlända, skyddsbehövande och deras anhöriga, mottagna 2008–2015 efter vistelsetid i Sverige. Män (20–64 år).....	18
Diagram 3.6	Andel barn i åldern 1–2 år respektive 3–5 år som var inskrivna i förskolan fördelat på inrikes födda och utrikes födda.....	18
Diagram 3.7	Andel elever med behörighet till gymnasieskolans nationella program efter kön bland inrikes födda och födda utanför EU/EFTA som har folkbokförts efter sju års ålder	19
Diagram 3.8	Antal elever i kommunal vuxenutbildning, inrikes och utrikes födda	19
Diagram 3.9	Elever, kursdeltagare och nybörjare i sfi.....	20
Diagram 3.10	Valdeltagande i riksdagsvalet 2018 efter födelselandsgrupp	21
Diagram 3.11	Andel utrikes födda bland folkvalda till riksdagen samt bland de röstberättigade i riksdagsvalet, kvinnor och män.....	22
Diagram 3.12	Andel utrikes födda bland folkvalda till landstingsfullmäktige samt bland de röstberättigade i landstingfullmäktigevalet, kvinnor och män.	22
Diagram 3.13	Andel utrikes födda bland folkvalda till kommunfullmäktige samt bland de röstberättigade i kommunfullmäktigevalet, kvinnor och män.	22
Diagram 3.14	Trångboddhet (norm 2) bland kvinnor och män 16 år eller äldre.....	22
Diagram 3.15	Nyanlända som tagits emot i en kommun fördelat på ankomstsätt ...	25
Diagram 5.2	Andelen kvinnor och män bland riksdagsledamöter.....	55
Diagram 5.3	Andel kvinnor och män i fullmäktige	55
Diagram 5.4	Styrelseledamöter i börsbolag	56
Diagram 5.5	Arbetskraftsdeltagande efter inrikes och utrikes födda 20–64 år	58
Diagram 5.6	Andel deltidsanställda bland inrikes och utrikes födda i åldern 20–64 år.....	58
Diagram 5.7	Andel kvinnor och män med fast anställning respektive som är företagare.....	58
Diagram 5.8	Genomsnittligt meritvärde årskurs 9.....	59
Diagram 5.9	Utbildningsnivå för kvinnor och män i ålder 25–64 år.....	60
Diagram 5.10	Andel kvinnor och män som är examinerade från högskolan	60
Diagram 5.11	Andel kvinnor och män som antagits till forskarutbildning	60

Diagram 5.12	Avgångna elever från gymnasieskolan efter program 2017/18	61
Diagram 5.13	Andel män som själva uppger att de har en bra hälsa fördelat på ålder	63
Diagram 5.14	Andel kvinnor som själva uppger att de har en bra hälsa fördelat på ålder	63
Diagram 5.15	Andel som anger sig ha besvär med ångslan, oro och ångest från 16 år och uppåt samt 16–24 år.....	64
Diagram 6.1	Andel förvärvsarbetande kvinnor och män i åldern 20–64 år, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket år 2000–2017.....	88
Diagram 6.2	Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket, läsåren 2000/01–2017/18	89
Diagram 6.3	Andel unga kvinnor och män 20–25 år som varken förvärvsarbetar eller studerar, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket år 2000–2017	89
Diagram 6.4	Genomsnittlig disponibel inkomst för kvinnor och män i åldern 20– 64, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket år 2000–2017.....	89
Diagram 6.5	Valdeltagande i riksdagsvalet 2018, genomsnitt för de 38 områdena med socioekonomiska utmaningar och riket	90

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner målet för området Åtgärder mot segregation (avsnitt 6.3). 2. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2020 under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering enligt tabell 1.1. 3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2020 ingå eko-	nomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Etableringsåtgärder	156 430
1:2	Kommunersättningar vid flyktmottagande	8 502 572
1:3	Hemutrustningslån	126 585
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	126 955
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	91 919
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	445 039
3:2	Jämställdhetsmyndigheten	70 000
3:3	Bidrag för kvinnors organisering	28 163
4:1	Åtgärder mot segregation	500 000
4:2	Delegationen mot segregation	18 000
Summa		10 065 663

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	38 300	2021
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	100 000	2021
3:3	Bidrag för kvinnors organisering	28 163	2021
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		166 463	

2 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar nyanlända invandrares etablering, diskriminering, jämställdhet, åtgärder mot segregation och myndigheterna Jämställdhetsmyndigheten, Delegationen mot segregation, Diskrimineringsombudsmannen och Nämnden mot diskriminering.

flyktningmottagande. För 2019 beräknas utgifterna bli ca 0,7 miljarder kronor lägre än beräknat i BP19 till följd av att främst utbetalningen av kommunersättning blir lägre. För 2020 föreslår regeringen att totalt 10,1 miljarder kronor anvisas inom utgiftsområdet. För 2021 beräknas utgifterna uppgå till 8,2 miljarder kronor och för 2022 till närmare 7,7 miljarder kronor. I tabell 2.1 redovisas utgiftsutvecklingen i enlighet med den beslutade strukturen för 2020 års anslag.

2.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna för 2018 blev ca 8,9 miljarder kronor lägre än anvisade medel. Det förklaras främst av att utgifterna för etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare i denna budgetproposition redovisas under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Utgifterna för etableringsersättning kommer att anslås på utgiftsområde 14 från och med 2020. Det lägre utfallet för 2018 beror också på lägre utgifter för kommunersättningar vid

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Miljoner kronor

	Utfall 2018	Budget 2019 ¹	Prognos 2019	Förslag 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Nyanlända invandrares etablering ²	16 559	13 491	12 759	8 786	7 378	6 917
Diskriminering	198	202	203	219	212	214
Jämställdhet	473	590	581	543	301	302
Segregation	63	444	438	518	268	269
Totalt för utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	17 293	14 726	13 982	10 066	8 159	7 701

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Anslag 1:14 Etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare under utg.omr. 14 belastar utgifterna på utg.omr. 13 under 2018 och 2019 men redovisas i denna proposition under utg.omr.14 enligt den föreslagna anslagsstrukturen som börjar gälla fr.o.m. 2020.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2020–2022. Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Miljoner kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	14 260	14 260	14 260
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3	6	8
Beslut	-637	-1 319	-1 839
Varav BP20 ³	808	577	-152
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-146	414	516
Volymer	-3 853	-5 665	-5 709
Överföring till/från andra utgiftsområden	1 292	1 316	1 315
Varav BP20 ³			
Övrigt	-853	-851	-851
Ny ramnivå	10 066	8 159	7 701

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2019. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2021–2022 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Ramnivå 2020 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Miljoner kronor

	2020
Transfereringar ¹	9 126
Verksamhetsutgifter ²	939
Investeringar ³	1
Summa ramnivå	10 066

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2018 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

De av riksdagen beslutade målen inom utgiftsområdet är följande:

1. Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell

bakgrund (integrationspolitik), se avsnitt 3.3.

2. Ett samhälle fritt från diskriminering (politik mot diskriminering), se avsnitt 4.3.
3. Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (jämställdhetspolitik), se avsnitt 5.3.

I avsnitt 6.3 föreslås nytt mål för området Åtgärder mot segregation.

Resultatredovisningar lämnas under respektive avsnitt.

3 Nyanlända invandrares etablering

3.1 Omfattning

Området omfattar åtgärder för nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet, ersättning till kommuner och landsting för flyktingmottagandet, etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare och hemutrustningslån.

Med nyanlända invandrare avses här i huvudsak personer som har beviljats uppehållstillstånd som skyddsbehövande och deras anhöriga. Fortsättningsvis i texten används begreppet nyanlända. Vissa av åtgärderna som finansieras på utgiftsområdet omfattar också asylsökande.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Nyanlända invandrares etablering

Milljoner kronor

	Utfall 2018	Budget 2019 ¹	Prognos 2019	Förslag 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
<i>Nyanlända invandrares etablering</i>						
1:1 Etableringsåtgärder	253	228	226	156	112	112
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	16 167	13 096	12 445	8 503	7 085	6 617
1:3 Hemutrustningslån	139	166	88	127	182	188
Summa Nyanlända invandrares etablering	16 559	13 491	12 759	8 786	7 378	6 917

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

3.3 Mål för integrationspolitiken

Området Nyanlända invandrares etablering inkluderar ett mål för integrationspolitiken. Målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13 bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Inriktningen för utgiftsområdet är att verksamhet och insatser som finansieras inom utgiftsområdet ska bidra till att förbättra nyanländas förutsättningar att etablera sig och bli delaktiga i arbets- och samhällslivet. Målet för integrationspolitiken är bredare än de insatser för nyanlända som finansieras inom utgiftsområdet och uppnås främst genom generella åtgärder för hela samhället. Det innefattar åtgärder bl.a. inom områden som arbetsmarknad, utbildning, hälsa och sjuk-

vård och bostäder. Ett jämställdhetsperspektiv är centralt i genomförandet av integrationspolitiken, t.ex. vad gäller utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden. För att nå målet behöver de generella åtgärderna kompletteras med riktade åtgärder som bl.a. finansieras inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering.

3.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultat av verksamheter och insatser som svarar mot inriktningen för utgiftsområdet avseende insatser för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Redovisningen är strukturerad efter anslagsstrukturen inom utgiftsområdet. Kopplat till målet för integrationspolitiken redovisas inledningsvis också

vissa resultatindikatorer för utvecklingen inom arbetsmarknad, utbildning, hälsa, representation och boende.

3.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatet av nyanländas etablering påverkas av faktorer inom flera olika områden som i många fall är beroende av varandra. Det kan därför vara svårt att redogöra för effekter av enskilda verksamheter eller reformer, inte minst då effekter ofta visar sig på lite längre sikt.

Inledningsvis beskrivs den generella utvecklingen för utrikes födda, i synnerhet utomeuropeiskt födda, inom olika områden (avsnitt 3.4.2). Resultatredovisningen består bl.a. av nedanstående indikatorer.

- Arbetsmarknad: Arbetskraftsdeltagande, sysselsättning, arbetslöshet, arbetstid, tidsbegränsade anställningar inkomst från arbete och sysselsättning för nyanlända.
- Utbildning: Deltagande i förskolan, kunskapsresultat i grundskolan, genomströmning i gymnasieskolan och deltagande i kommunal vuxenutbildning samt utbildning i svenska för invandrare.
- Hälsa: Allmänna hälsotillståndet och psykisk hälsa.
- Representation: Valdeltagande och representation i de folkvalda församlingarna.
- Boende: Trångboddhet.

Resultatredovisningen som avser insatser för nyanländas etablering baseras i huvudsak på återrapporteringar från de myndigheter som är ansvariga för att samordna eller genomföra insatserna, främst länsstyrelserna och Migrationsverket. I redovisningen ingår bl.a. indikatorer som beskriver nyanländas bosättning och mottagande i en kommun och deltagandet i insatser som främjar etablering.

3.4.2 Resultat

Arbetsmarknad

Flera faktorer påverkar utrikes födda kvinnors och mäns etablering på arbetsmarknaden. Bland

dem kan nämnas tidigare arbetslivserfarenhet, utbildningsnivå, språkkunskaper, hälsa, nätverk, hur länge personen har varit i Sverige, grund för bosättning och diskriminering på arbetsmarknaden. Nedan följer en redovisning av ett urval av indikatorer. I de fall då uppgifter redovisas för gruppen europeiskt födda avses födda i Europa exklusive Sverige.

Arbetskraftsdeltagande

Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) Arbetskraftsundersökningar (AKU) uppgick det totala antalet utomeuropeiskt födda i arbetskraften 2018 till 683 400 personer, av dessa utgjorde kvinnorna 307 800 och männen 375 600. Det är en ökning med 48 500 jämfört med 2017, varav 16 300 kvinnor och 32 100 män.

Under den senaste tolvårsperioden har arbetskraftsdeltagandet ökat framför allt bland europeiskt födda, men även bland utomeuropeiskt födda kvinnor och män (se tabell 3.2). Utomeuropeiskt födda män har högst arbetskraftsdeltagande av de redovisade grupperna. Bland inrikes födda kvinnor och män har arbetskraftsdeltagandet legat på en relativt konstant nivå under perioden.

Tabell 3.2 Arbetskraftsdeltagande bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent av befolkningen

År	Sverige män	Europa män	Utanför Europa män	Sverige kvinnor	Europa kvinnor	Utanför Europa kvinnor
2007	74,6	67,3	73,0	69,7	60,3	61,7
2009	73,7	68,5	75,6	69,0	60,2	62,5
2011	73,9	71,8	76,0	69,2	61,1	62,8
2013	74,2	72,2	76,3	69,8	65,7	61,8
2015	74,2	74,4	76,4	70,2	66,4	66,5
2017	74,3	76,7	79,6	71,0	67,7	67,1
2018	74,9	76,0	78,6	71,4	68,8	68,5

Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2007–2018.

Sysselsättning

Under 2018 uppgick antalet sysselsatta utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år till 534 700 personer, varav 238 700 kvinnor och 296 000 män. Det är jämfört med 2017 en ökning med 33 700 personer, varav 8 300 kvinnor och 25 400 män. Även sett ur ett längre perspektiv har antalet sysselsatta utomeuropeiskt födda ökat kraftigt, sedan 2007 med 124 400 kvinnor och 162 900 män. Sysselsättningsgraden uppgick under 2018 till 58 procent bland utomeuropeiskt

födda jämfört med 70 procent bland inrikes födda.

I tabell 3.3 redovisas sysselsättningsgraden uppdelat på kvinnor och män. Under den senaste tolvårsperioden har sysselsättningsgraden ökat starkt bland kvinnor och män födda i Europa, medan utvecklingen har varit betydligt svagare bland både inrikes födda och utomeuropeiskt födda.

Tabell 3.3 Sysselsättningsgraden bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent av befolkningen

År	Sverige män	Europa män	Utanför Europa män	Sverige kvinnor	Europa kvinnor	Utanför Europa kvinnor
2007	70,8	62,0	61,5	65,9	54,9	51,0
2009	68,3	60,8	59,7	64,3	54,4	50,0
2011	69,4	64,0	59,4	64,9	54,5	49,4
2013	69,5	64,6	59,3	65,4	59,1	48,3
2015	70,1	68,0	59,0	66,6	60,5	51,6
2017	70,8	71,0	62,7	68,1	62,5	53,0
2018	72,0	71,4	62,0	68,8	63,5	53,1

Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2007–2018.

Arbetslöshet

Arbetslösheten är generellt högre bland utomeuropeiskt födda än bland personer födda i Sverige och personer födda i Europa. Under 2018 var i genomsnitt 148 700 utomeuropeiskt födda personer arbetslösa (varav 69 100 kvinnor och 79 600 män), vilket motsvarar en arbetslöshet på ca 22 procent. Bland inrikes födda uppgick andelen arbetslösa till ca 4 procent och bland europeiskt födda till ca 7 procent. Skillnaden mellan kvinnor och män är större bland europeiskt och utomeuropeiskt födda än bland inrikes födda. Mellan 2017 och 2018 minskade arbetslösheten inom alla grupper utom bland utomeuropeiskt födda, där arbetslösheten ökade bland kvinnor medan den i stort var oförändrad bland män (se tabell 3.4).

Under den senaste tolvårsperioden har arbetslösheten ökat bland utomeuropeiskt födda. En bidragande faktor är att arbetskraftsdeltagandet har ökat inom gruppen.

Tabell 3.4 Arbetslösheten bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent av arbetskraften

År	Sverige män	Europa män	Utanför Europa män	Sverige kvinnor	Europa kvinnor	Utanför Europa kvinnor
2007	5,0	7,8	15,8	5,4	9,0	17,3
2009	7,3	11,2	21,1	6,8	9,6	20,0
2011	6,1	10,9	21,9	6,2	10,8	21,3
2013	6,4	10,6	22,2	6,2	10,1	21,9
2015	5,5	8,6	22,7	5,2	8,9	22,4
2017	4,6	7,5	21,2	4,1	7,7	21,0
2018	3,9	6,0	21,2	3,6	7,6	22,5

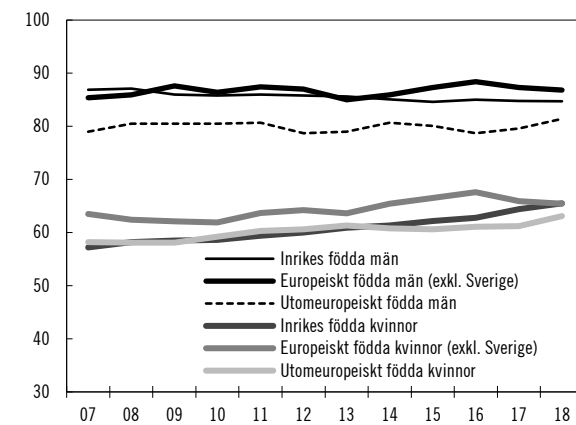
Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2007–2018.

Heltidsarbete

Bland dem som är sysselsatta arbetar män heltid i betydligt större utsträckning än kvinnor oavsett födelseregion. Bland utomeuropeiskt födda män arbetade 81 procent heltid i sin huvudsyssla under 2018. Motsvarande siffror bland utomeuropeiskt födda kvinnor var 63 procent. Det var färre bland utomeuropeiskt födda än bland europeiskt respektive inrikes födda som arbetade heltid. Skillnaden mellan kvinnor och män har minskat något över tid då andelen kvinnor som arbetar heltid har ökat sedan 2010 (se diagram 3.1). Detta gäller oavsett födelseregion, men är tydligast för de inrikes födda.

Diagram 3.1 Andel heltidsarbetande av sysselsatta bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent

Anm. Uppgifterna avser andelen som arbetar heltid inom huvudsysslan.

Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2008–2018.

Genomsnittlig arbetstid

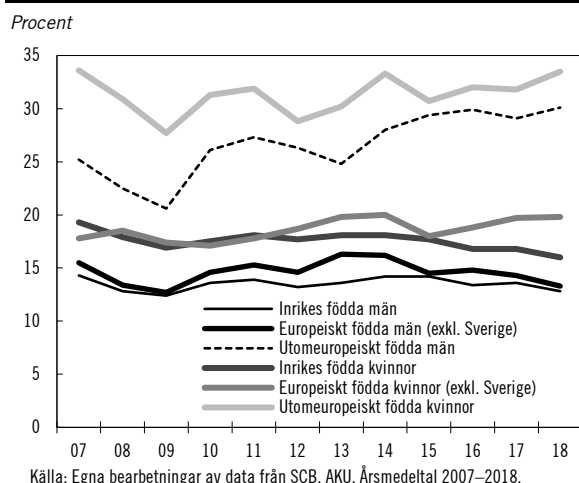
Den genomsnittliga överenskomna veckoarbetstiden, beräknat på såväl heltids- som deltid-arbetande, skiljer sig inte nämnvärt åt beroende på födelseregion. Under 2018 uppgick den genom-

snittliga veckoarbetstiden bland utomeuropeiskt födda till 36,0 timmar vilket kan jämföras med 36,8 timmar bland europeiskt födda och inrikes födda. I samtliga tre grupper var den genomsnittliga överenskomna arbetstiden ca tre timmar högre bland män än bland kvinnor.

Undersysselsatta som arbetar deltid

Bland utomeuropeiskt födda kvinnor som är sysselsatta på deltid inom sin huvudsyssla var det 8 procent, eller drygt 19 000 personer, som var undersysselsatta under 2018, vilket betyder att de kunde och ville arbeta mer än de gör. Bland utomeuropeiskt födda män är andelen 5 procent, vilket motsvarar 16 000 personer. Andelen undersysselsatta är lägre bland inrikes födda och bland personer födda i Europa. Det är generellt sett vanligare att kvinnor är undersysselsatta. De senaste åren har skillnaderna mellan kvinnor och män i andelen undersysselsatta dock minskat oavsett härkomst.

Diagram 3.2 Andel tidsbegränsat anställda bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Tidsbegränsade anställningar

Tidsbegränsade anställningar är vanligare bland utomeuropeiskt födda än bland inrikes födda och europeiskt födda (se diagram 3.2). Bland utomeuropeiskt födda har andelen med tidsbegränsade anställningar ökat under den studerade tidsperioden och uppgick 2018 till 34 procent bland kvinnor och 30 procent bland män. Utvecklingen har varit mer stabil för inrikes födda och uppgick 2017 till 16 procent bland kvinnor respektive 13 procent bland män. Andelen europeiskt födda med tidsbegränsade anställningar ligger nära den för inrikes födda.

Andel högutbildade som har ett arbete som kräver eftergymnasial utbildning

Ur såväl den enskildas som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det viktigt att människor kan omsätta sin utbildning och sina yrkeserfarenheter i ett arbete med rätt kvalifikationsnivå. Ett sätt att redovisa det är att mäta andelen av förvärvsarbetande personer med eftergymnasial utbildning som har ett arbete med hög kvalifikationsnivå, dvs. yrkesområde 2–3 i svensk yrkesklassificering (se tabell 3.5). Andelen högutbildade som arbetar inom ett yrke med hög kvalifikationsnivå är lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda. Det gäller särskilt utrikes födda män från länder utanför EU/EFTA.

Tabell 3.5 Andel förvärvsarbetande 20–64 år med eftergymnasial utbildning som har arbete med hög kvalifikationsnivå bland inrikes och utrikes födda

Procent

År	Män		Kvinnor	
	Inrikes födda	Födda utanför EU/EFTA	Inrikes födda	Födda utanför EU/EFTA
2014	66,9	48,6	71,7	55,3
2015	65,8	47,6	69,9	53,7
2016	66,7	48,9	70,6	54,7
2017	66,7	48,4	70,6	54,5

Anm. En ny yrkesklassificering (SSYK 2012) infördes 2014, vilket innebär att uppgifterna fr.o.m. 2014 inte är jämförbara med data för tidigare år. Därför redovisas endast data från år 2014 och framåt.
Källa: SCB, registerdata för integration.

Inkomst från arbete

De årliga arbetsinkomsterna varierar beroende på härkomst och kön. Inrikes föddas arbetsinkomster är högre än för personer födda utanför Sverige, i synnerhet jämfört med utomeuropeiskt födda. Därtill är mäns arbetsinkomster generellt sett högre än kvinnors (se diagram 3.3).

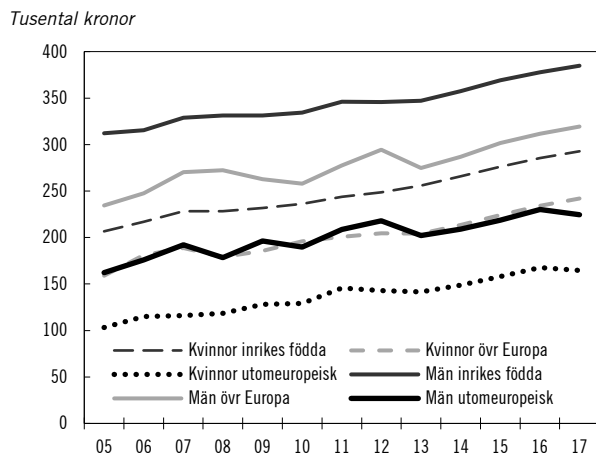
Skillnaderna i arbetsinkomster mellan inrikes födda och utomeuropeiskt födda har minskat, men är alltjämt mycket stora. Arbetsinkomsterna för utomeuropeiskt födda kvinnor uppgick i genomsnitt till 56 procent av vad inrikes födda kvinnor tjänade under 2017. Motsvarande andel för utomeuropeiskt födda män var 58 procent av inrikes födda mäns inkomst. För både kvinnorna och männen var andelen sex procentenheter högre jämfört med 2005.

Inom gruppen utomeuropeiskt födda uppgick kvinnors arbetsinkomster under 2017 till 73 procent av männens. Det motsvarar en ökning med nio procentenheter jämfört med 2005. Utvecklingen har varit likartad bland inrikes

födda där dock kvinnors andel av mäns arbetsinkomster motsvarade 76 procent 2017.

Diagram 3.3 Årliga arbetsinkomster fördelat på härkomst och kön (medelvärden)

Anm.: Arbetsinkomster inkluderar inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. Samtliga värden är omräknade till 2018 års priser. Källa: SCB (HEK och STAR) och egna beräkningar.

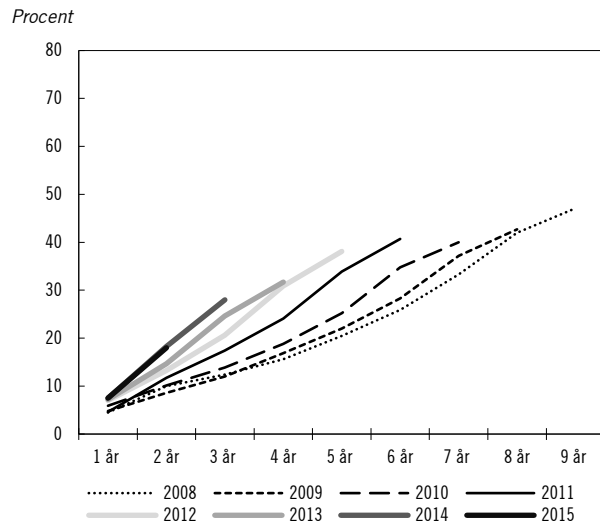
Sysselsättningen för nyanlända

För personer som har invandrat till Sverige gäller generellt att sysselsättningen ökar med tiden. Nyanlända har ofta en längre väg till arbete än personer som har invandrat av andra skäl, t.ex. arbetskraftsinvandrare. I detta avsnitt redovisas uppgifter från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) om andelen förvärvsarbetande bland nyanlända efter vistelsetid i Sverige och vilket år de togs emot i en kommun. AKU och RAMS skiljer sig åt på ett flertal sätt, varför sysselsättningsnivåerna inte är jämförbara. Uppgifter om Arbetsförmedlingens etableringsinsatser redovisas på utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv avsnitt 3.4.2.

Nyanländas etablering på arbetsmarknaden har successivt förbättrats sedan etableringsreformen infördes den 1 december 2010. Andelen förvärvsarbetande bland nyanlända som togs emot 2011 var 56 procent 2017, vilket är en högre förvärvsgrad än för dem som togs emot 2008–2010 och som har vistats i Sverige under en längre tid. Av dem som togs emot i en kommun 2012 var 52 procent förvärvsarbetande efter fem år. Bland dem som togs emot i en kommun 2013–2015 har andelen förvärvsarbetande ökat ännu snabbare. Även om ökningen av andelen förvärvsarbetande under senare år gäller för både kvinnor och män är skillnaderna mellan könen betydande (se diagram 3.4 och 3.5). Under de första tio åren efter mottagandet är andelen förvärvsarbetande män markant högre än motsvarande andel bland

kvinnor. Därefter tenderar dock skillnaden mellan könen att minska.

Diagram 3.4 Andel förvärvsarbetande nyanlända, skyddsbehövande och deras anhöriga, mottagna 2008–2015 efter vistelsetid i Sverige. Kvinnor (20–64 år).

Anm.: För att klassificeras som förvärvsarbetande ska personen bl.a. ha haft en löneinkomst som överstiger ett skattat gränslöpp eller bedriva aktiv näringsverksamhet.

Källa: SCB, registerdata för integration.

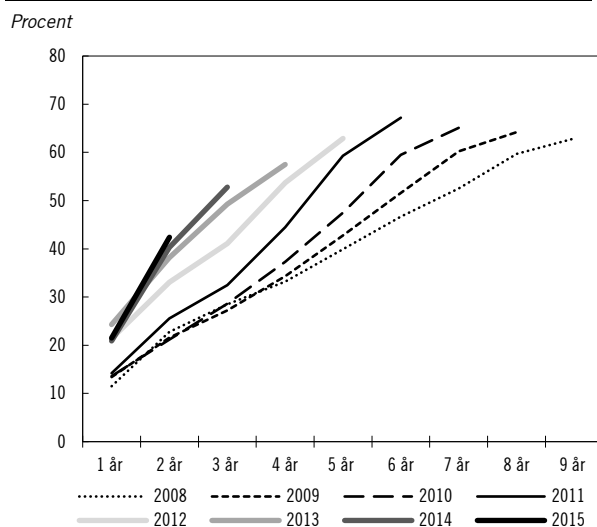
Ett annat sätt att mäta hur snabbt nyanlända kommer i arbete är tiden det tar innan de får sin första inkomst från ett arbete. För de som togs emot i en kommun 2015 hade 65 procent av männen och 34 procent av kvinnorna erhållit en kontrolluppgift från en arbetsgivare eller deklarerat för näringsverksamhet 2017.

Utbildning

Utrikes födda elever uppvisar som grupp sämre utbildningsresultat än elever födda i Sverige. Förutsättningarna för att uppnå goda resultat i grund- och gymnasieskolan påverkas generellt sett av bl.a. föräldrarnas utbildningsbakgrund och socioekonomiska förutsättningar, elevens kön och ålder vid invandringstillfället.

Inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning avsnitt 3.3.3–3.3.4 och 3.6 redovisas åtgärder för att öka likvärdigheten och stärka utbildningens kvalitet för nyanlända barn och elever i förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Vissa av dessa insatser riktar sig även till nyanlända inom den kommunala vuxenutbildningen.

Diagram 3.5 Andel förvärvsarbetsnyanlända, skyddsbehövande och deras anhöriga, mottagna 2008–2015 efter vistelsetid i Sverige. Män (20–64 år).

Anm.: För att klassificeras som förvärvsarbetsnyanlända ska personen bl.a. ha haft en löneinkomst som överstiger ett skattat gränobelopp eller bedriva aktiv näringsverksamhet.

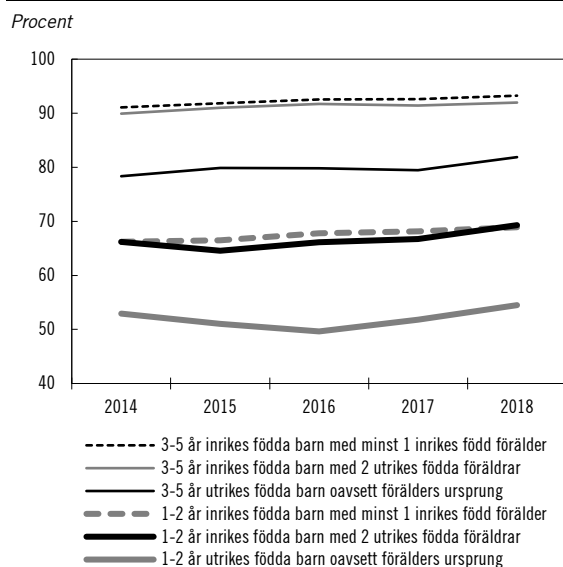
Källa: SCB, registerdata för integration.

Deltagande i förskolan

Det är frivilligt att delta i förskolan, men en övervägande majoritet av barnen i åldern 1–5 år deltar. Förskolan bidrar till att förbättra förutsättningarna för kunskapsresultat i skolan, särskilt för barn till föräldrar med lägre utbildning och barn med utrikes födda föräldrar. Genom att barns deltagande i förskolan gör det möjligt för föräldrar att studera eller arbeta underlättar det också nyanländas etablering.

Under hösten 2018 var nästan 518 000 barn inskrivna i förskolan. Det är en ökning med närmare 8 000 barn jämfört med hösten 2017. Av alla barn i åldern 1–5 år är nästan 85 procent inskrivna i förskolan. Bland barn i åldern 3–5 år är det fler som deltar än bland barn i åldrarna 1–2 år (se diagram 3.6). Av diagrammet framgår att det även finns betydande skillnader i andelen inskrivna mellan inrikes och utrikes födda barn. Lägst andel inskrivna är det i gruppen utrikes födda barn 1–2 år med två utrikes födda föräldrar (53 procent). Andelen inskrivna i denna grupp ökar betydligt med åldern (82 procent i åldern 3–5 år), men är ändå markant lägre i jämförelse med inrikes födda barn med minst en inrikes född förälder (93 procent i åldern 3–5 år). Skillnaden mellan grupperna är elva procentenheter.

Diagram 3.6 Andel barn i åldern 1–2 år respektive 3–5 år som var inskrivna i förskolan fördelat på inrikes födda och utrikes födda

Anm.: Diagrammet redovisas inte könsuppdelat på grund av små skillnader i inskrivningsgrad mellan flickor och pojkar.

Källa: SCB, särskild beställning.

Deltagandet i förskolan ökar generellt sett med vistelsetiden i landet. Bland de utrikes födda barn som folkbokfördes under 2018 var det under samma år 39 procent i åldern 1–2 år och 61 procent i åldern 3–5 år som var inskrivna i förskolan. Motsvarande andel 2017 för barnen som folkbokfördes under 2017 var ca 65 procent i åldern 1–2 år och 85 procent i åldern 3–5 år.

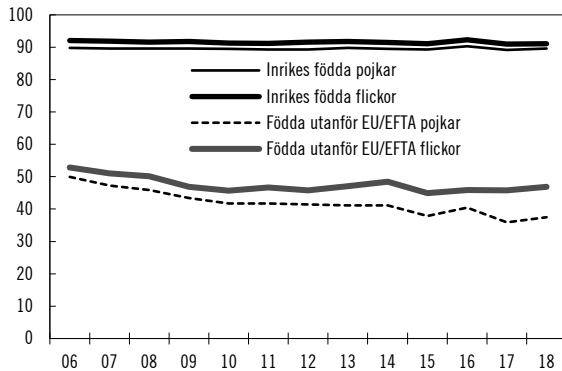
Kunskapsresultat i grundskolan

Utrikes födda elever som har invandrat efter sju års ålder har betydligt svårare att uppnå behörighet till något av gymnasieskolans nationella program både jämfört med inrikes födda och jämfört med övriga utrikes födda elever.

I diagram 3.7 redovisas uppgifter avseende andelen som är behöriga till något av gymnasieskolans nationella program efter att ha avslutat grundskolans årskurs nio. Bland elever födda utanför EU/EFTA som invandrat efter sju års ålder är det färre än hälften som är behöriga till ett nationellt program när de har avslutat årskurs nio. Liksom bland inrikes födda elever är det en lägre andel behöriga bland pojkar än bland flickor. Skillnaden mellan pojkar och flickor har ökat och är betydligt större bland de elever födda utanför EU/EFTA som har invandrat efter sju års ålder jämfört med inrikes födda elever.

Diagram 3.7 Andel elever med behörighet till gymnasieskolans nationella program efter kön bland inrikes födda och födda utanför EU/EFTA som har folkbokförts efter sju års ålder

Procent

Anm.: Uppgifterna avser elever som var folkbokförda i landet i slutet av redovisningsåret. Fr.om. 2011 avses med behörighet att en person är behörig till minst ett nationellt program. Då behörighetskraven har skärpts är uppgifterna för 2011 och framåt inte helt jämförbara. För 2017 och 2018 avses med "efter sju års ålder" de som under invandringen fyllde 8 år eller mer. Före 2017 avses de som invandrat upp till nio år före de gick ut grundskolan.
Källa: SCB, särskild beställning från registerdata för integration.

Genomströmning i gymnasieskolan

Många elever som har invandrat till Sverige i nära anslutning till gymnasiestarten har svårt att bli behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan samt att slutföra utbildningen och uppnå kraven för gymnasieexamen.

Tabell 3.6 visar att av nyinvandrade elever som påbörjade gymnasieskolan höstterminen 2014 var det 22 procent av kvinnorna och 18 procent av männen som fyra år senare hade en gymnasieexamen. För de elever som har påbörjat ett nationellt program men inte uppfyller kraven för gymnasieexamen utfärdas studiebevis. Bland de nyinvandrade eleverna var det runt 4 procent, både bland kvinnor och män, som hade ett studiebevis efter att de slutfört ett nationellt program. Med nyinvandrade elever avses, enligt Skolverkets definition, elever som har kommit till Sverige tidigast fyra år före sin start i gymnasieskolan. Statistiken utgår från elever som är folkbokförda, så exempelvis asylsökande elever ingår inte. Bland elever med svensk bakgrund var det 81 procent av kvinnorna och 76 procent av männen som hade en gymnasieexamen fyra år efter de påbörjat gymnasieskolan.

Andelen med gymnasieexamen ökade bland dem som påbörjade gymnasieskolan 2014 jämfört med dem som började 2013. Bland nyinvandrade elever är ökningen för kvinnor 1,4 procentenheter och för män 2,5 procentenheter.

Tabell 3.6 Genomströmning inom fyra år för nybörjare år 1 inom gymnasieskolan den 15 oktober 2014

Procent

	Gymnasieexamen		Studiebevis*	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Elever med svensk bakgrund*	80,8	75,8	4,6	7,3
Elever med utländsk bakgrund**	56,1	45,9	9,8	11,2
Nyinvandrade elever	22,3	17,6	3,7	4,0
Totalt exklusive nyinvandrade elever	77,9	72,2	6,0	8,6
Gymnasieskolan totalt	74,9	68,3	5,9	8,3

Källa: Skolverket.

* Avser elever som är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige.

** Avser elever som är födda utomlands eller som är födda i Sverige och vars båda föräldrar är födda utomlands.

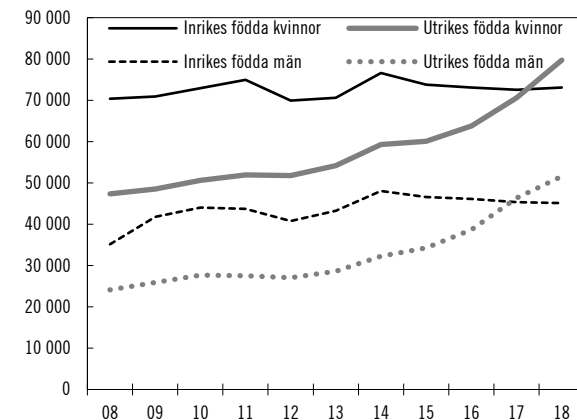
Utrikes födda i kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå

Antalet utrikes födda elever inom kommunal vuxenutbildning (komvux) exklusive svenska för invandrare (sfi) ökar (se diagram 3.8). Antalet utrikes födda elever 2018 var drygt 131 000, varav 80 000 kvinnor och 52 000 män. Utrikes födda utgjorde 53 procent av samtliga elever inom komvux, 52 procent bland kvinnor och 53 procent bland män.

Inom komvux på grundläggande nivå var ca 53 000 elever utrikes födda 2018, vilket motsvarade 96 procent av eleverna. Jämfört med 2017 har antalet utrikes födda elever inom kommunal vuxenutbildning ökat med 14 300 personer varav 6 000 på den grundläggande nivån.

Diagram 3.8 Antal elever i kommunal vuxenutbildning, inrikes och utrikes födda

Antal elever

Källa: Skolverket.

Sett till samtliga elever inom komvux var det en större andel bland de utrikes födda eleverna som hade en eftergymnasial utbildning, 38 procent, jämfört med de inrikes födda eleverna,

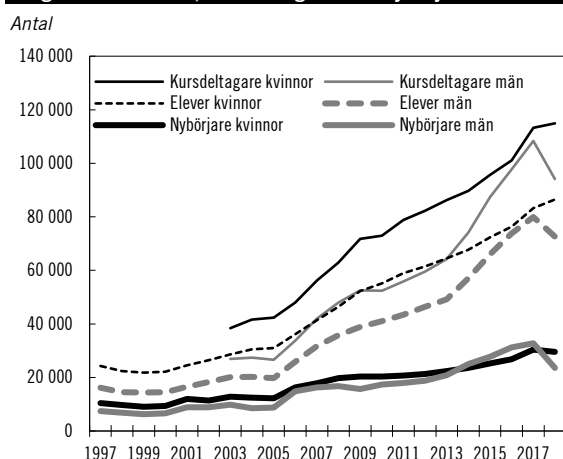
11 procent. Andelen med en gymnasial utbildning var i stället högre bland de inrikes födda eleverna, 69 procent, jämfört med 36 procent bland utrikes födda.

Av samtliga kursdeltagare 2018 var det 72 procent av de utrikes födda som slutförde kursen (69 procent bland inrikes födda), 17 procent som avbröt kursen (19 procent bland inrikes födda) och 11 procent som fortsatte kursen under nästa kalenderår (12 procent bland inrikes födda.)

Elever i sfi

Antalet elever i sfi uppgick 2018 till 159 000 elever, varav 86 000 kvinnor och 73 000 män (se diagram 3.9). Antalet personer som under året påbörjade sin första kurs uppgick till 53 000 personer. Varje elev studerar i genomsnitt 1,3 kurser om året, vilket innebär att antalet kursdeltagare var ca 209 000. Det vanligaste födelselandet bland eleverna var Syrien. Andra vanliga födelseländer var Eritrea, Irak, Somalia, Afghanistan och Iran.

Diagram 3.9 Elever, kursdeltagare och nybörjare i sfi

Anm.: Fr.o.m. 2018 redovisas enbart uppgifter om elever som går på sfi där kommunen är huvudman. Jämförelser mellan 2018 och den tidigare statistiken bör därför göras med viss försiktighet avseende antalet elever. Av de 163 175 sfi-elever som studerade 2017 var det 159 271 elever som läste sfi där kommunen var huvudman och 3 904 elever där folkhögskolan var huvudman.
Källa: Skolverket.

Studieresultaten efter två år för elever som började sfi 2016 visar att drygt sex av tio har avslutat någon kurs med minst godkänt resultat. Det är en större andel kvinnor (67 procent) än män (60 procent) som har fått godkänt på någon kurs. Vidare är andelen som har avbrutit studierna högre bland män än bland kvinnor. Det är drygt en av tio som fortfarande studerar sfi två år efter att de påbörjat utbildningen. Se närmare beskrivning av sfi under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Hälsa

Uppgifter om hälsa hämtas från undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC, Statistics on Income and Living Conditions), som är en urvalsundersökning. I tabell 3.7–3.9 redovisas uppgifter som ett genomsnitt för åren 2014–2015 och 2016–2017 liksom för 2018.

Det allmänna hälsotillståndet

Andelen som uppger att de har bra hälsa är lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda sett till genomsnittet för åren 2014–2015 och 2016–2017. Det är framför allt bland utrikes födda kvinnor som andelen med bra hälsa är lägre. För 2018 är skillnaderna mellan de olika grupperna inte signifikanta.

Tabell 3.7 Andel kvinnor och män med bra hälsotillstånd för personer 16 år eller äldre

Bakgrund	2014–2015		2016–2017		2018	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M
Utrikes födda	70,8	75,8	70,7	76,5	74,9	78,7
Inrikes födda	76,7	80,4	75,9	79,2	75,3	78,3

Källa: SCB, ULF/SILC.

Psykiisk hälsa

Psykiisk hälsa mäts med förekomsten av sömnbesvär eller besvär med ångslan, oro eller ångest. Både vad gäller sömnbesvär och besvär med ångslan, oro eller ångest är andelen som uppger att de har dessa besvär högst bland utrikes födda kvinnor. Skillnaderna är som störst i förhållande till inrikes födda män.

Tabell 3.8 Andel kvinnor och män med sömnbesvär för personer 16 år eller äldre

Bakgrund	2014–2015		2016–2017		2018	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M
Utrikes födda	38,0	30,3	34,9	26,3	32,1	29,0
Inrikes födda	30,9	21,5	32,1	22,6	31,7	22,5

Källa: SCB, ULF/SILC.

Tabell 3.9 Andel kvinnor och män med besvär av ångslan, oro eller ångest för personer 16 år eller äldre

Bakgrund	2014–2015		2016–2017		2018	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M
Utrikes födda	32,7	23,6	31,2	26,9	28,1	24,5
Inrikes födda	26,7	16,4	30,1	19,1	31,4	21,5

Källa: SCB, ULF/SILC.

Representation

Valdeltagande

Valdeltagandet i de senaste valen visar att utrikes födda svenska medborgare är mindre aktiva än inrikes födda i denna del av den demokratiska processen. I riksdagsvalet 2018 ökade valdeltagandet både bland inrikes och utrikes födda med närmare 2 procentenheter jämfört med 2014. Det finns dock betydande skillnader i valdeltagandet mellan dessa två grupper. Skillnaden i valdeltagandet i 2018 års riksdagsval uppgick till närmare 16 procentenheter (valdeltagandet var 90 respektive 74 procent bland inrikes och utrikes födda). I sammanhanget bör det nämnas att antalet utrikes födda har ökat betydligt mellan de två valtillfällena och benägenheten att rösta är lägre bland dem som nyligen fått svenskt medborgarskap än bland dem som har varit svenska medborgare en längre tid. Oavsett hur länge de har vistats i Sverige är valdeltagandet dock markant lägre än de 90 procent som röstade bland inrikes födda. Valdeltagandet bland kvinnor är högre än bland män och det gäller både bland inrikes och utrikes födda.

Tabell 3.10 Andel valdeltagare bland inrikes- och utrikes födda som är röstberättigade vid val till riksdagen

År	Inrikes födda		Utrikes födda	
	män	kvinnor	män	kvinnor
2002	81,8	82,6	66,4	68,4
2006	84,2	85,3	65,2	68,4
2010	86,6	87,9	72,6	74,0
2014	88,2	89,8	72,4	72,0
2018	89,7	91,2	72,5	75,3

Källa: SCB, Valdeltagarundersökningen.

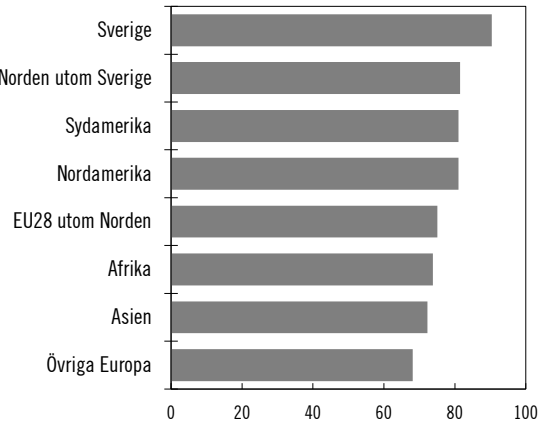
Valdeltagandet varierar beroende på födelseland. Valdeltagandet är framför allt lägre bland de utrikes födda som är födda i Asien, Afrika och de delar av Europa som inte tillhör EU.

Personer som är födda i Norden, EU-länder, Nordamerika och Sydamerika röstar relativt sett i

högre grad. Men även om det finns variationer i valdeltagande efter födelselandsgrupp röstar utrikes födda i samtliga av dessa grupper i lägre grad än inrikes födda. Samma mönster kunde man se även i 2014 års riksdagsval.

Diagram 3.10 Valdeltagande i riksdagsvalet 2018 efter födelselandsgrupp

Födelselandsgrupp och andel i procent

Källa: SCB, Valdeltagarundersökningen.

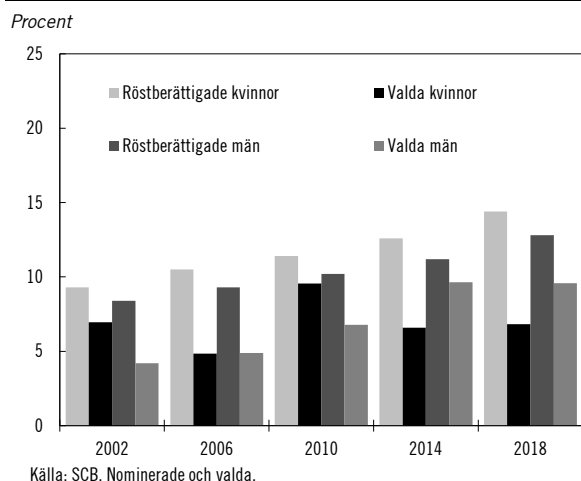
Representativitet bland de folkvalda

Andelen utrikes födda är genomgående lägre bland de folkvalda politikerna än i den röstberättigade befolkningen. Det gäller i riksdagen liksom i landstings- och kommunfullmäktige.

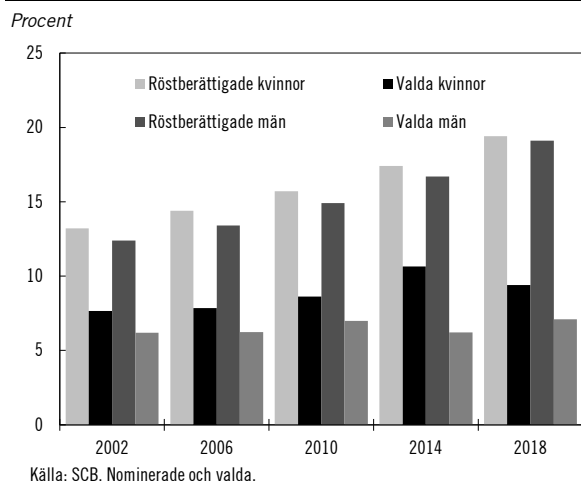
Efter 2018 års riksdagsval utgjorde utrikes födda 7 procent av de folkvalda kvinnorna och 10 procent av de folkvalda männen. Av de röstberättigade till riksdagsvalet utgjorde utrikes födda 14 procent av kvinnorna och 13 procent av männen. Underrepresentationen av utrikes födda bland de folkvalda i riksdagen är därmed större bland kvinnor än bland män. Underrepresentationen av utrikes födda har ökat jämfört med valet 2014 i och med att andelen utrikes födda bland de röstberättigade har ökat samtidigt som andelen utrikes födda bland de folkvalda är på ungefär samma nivå.

I landstings- och kommunfullmäktige är skillnaden i andelen utrikes födda bland de valda i förhållande till de röstberättigade större än i riksdagsvalet. I och med att utländska medborgare har rösträtt i val på lokal och regional nivå är andelen utrikes födda i den röstberättigade befolkningen högre i landstings- och kommunfullmäktigevalen än i valet till riksdagen. Underrepresentationen är till skillnad från i riksdagen större bland utrikes födda män än bland utrikes födda kvinnor. Likt utvecklingen i riksdagen har utrikes föddas underrepresentation i landstings- och kommunfullmäktige ökat sedan valet 2014.

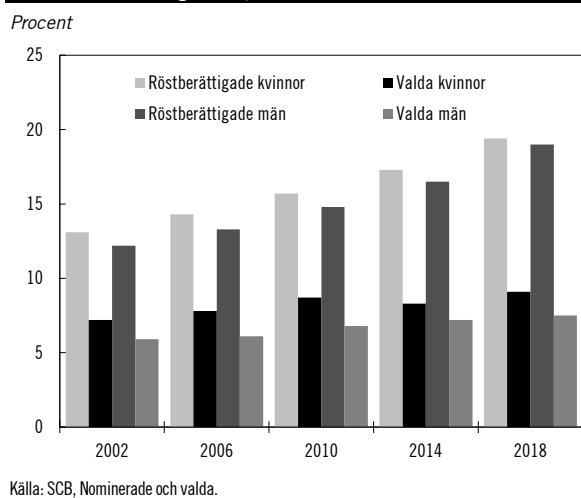
Diagram 3.11 Andel utrikes födda bland folkvalda till riksdagen samt bland de röstberättigade i riksdagsvalet, kvinnor och män.

Diagram 3.12 Andel utrikes födda bland folkvalda till landstingsfullmäktige samt bland de röstberättigade i landstingsfullmäktigevalet, kvinnor och män.

Diagram 3.13 Andel utrikes födda bland folkvalda till kommunfullmäktige samt bland de röstberättigade i kommunfullmäktigevalet, kvinnor och män.

Boende

Trångboddhet

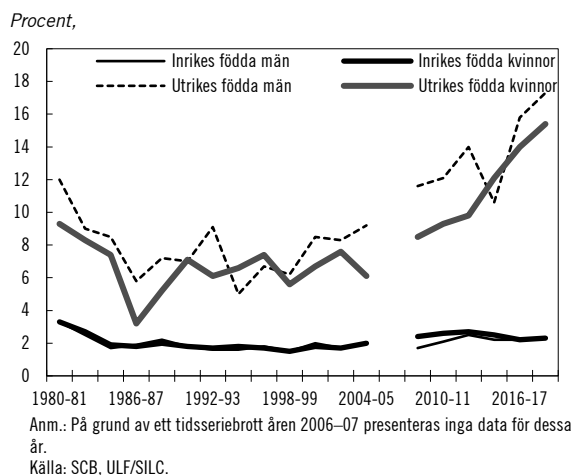
Uppgifter om trångboddhet hämtas från ULF/SILC. I diagram 3.14 redovisas uppgifter som ett genomsnitt för åren 1980/81–2016/2017 och för 2018.

Det finns flera definitioner av trångboddhet, s.k. trångboddhetsnormer. I diagrammet används en norm som definierar ett hushåll som trångbott om det finns fler än två boende per sovrum, kök och vardagsrum oräknade.

Trångboddhet är vanligare bland utrikes födda än bland inrikes födda. Bland inrikes födda var ca 2 procent av befolkningen 16 år och äldre trångbodda 2018 och bland utrikes födda var andelen trångbodda ca 16 procent. Skillnaderna i andelen trångbodda är betydligt mindre mellan kvinnor och män än vad de är mellan inrikes och utrikes födda.

Andelen trångbodda bland utrikes födda har ökat under senare år. Ökningen har framför allt skett bland personer födda utanför Europa. Bland personer födda utanför Europa var 22 procent av befolkningen över 16 år trångbodda 2018.

Diagram 3.14 Trångboddhet (norm 2) bland kvinnor och män 16 år eller äldre

3.4.3 Insatser för nyanländas etablering

Främjande av etablering

Främjande av etablering avser verksamhet och insatser som stimulerar etableringen i arbets- och samhällslivet och som finansieras via anslag 1:1 *Etableringsåtgärder*. Anslaget får även användas till utgifter som rör uppföljning och utvärdering av integrationen.

Stöd till riksorganisationer bildade på etnisk grund

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fördelar stöd till organisationer bildade på etnisk grund i syfte att stärka organisationernas egna initiativ och verksamheter kring kultur, språk och identitet samt delaktighet i samhället. Under 2018 fick 54 av 75 organisationer som hade ansökt om bidrag del av stödet, vilket är fyra organisationer färre än under 2017. Totalt utbetalades ca 19 miljoner kronor till dessa organisationer.

Flyktingguider och familjekontakter

Länsstyrelserna disponerade 81 miljoner kronor för att stärka och utveckla verksamhet med flyktingguider och familjekontakter under 2018. Målgruppen för insatserna omfattar nyanlända och asylsökande. Insatserna ska syfta till att underlätta etableringen i samhället, skapa nätverk, stödja språkinläring eller ge socialt stöd till ensamkommande barn.

Under 2018 inkom 304 ansökningar om medel för verksamhet, motsvarande drygt 146 miljoner kronor, varav 197 ansökningar beviljades. Antalet ansökningar har ökat sedan föregående år. Av de insatser som beviljades medel 2018 riktade sig 120 till nyanlända och 46 till nyanlända och asylsökande. Sammanlagt 30 insatser omfattade nyanlända, asylsökande och ensamkommande barn och en insats omfattade enbart asylsökande. Under 2018 hade länsstyrelserna i uppdrag att prioritera insatser som särskilt riktar sig till eller underlättar deltagandet för föräldralediga och andra personer med små barn. Av de 197 beviljade insatserna riktade sig 140 till denna målgrupp.

För information om insatser via civilsamhället som riktar sig till unga asylsökande och nyanlända, se utgiftsområde 17 Kultur, medier, trosamfund och fritid avsnitt 14.4.3 och 15.6.2.

Tidiga insatser för asylsökande m.fl.

Länsstyrelserna ska enligt förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare verka för en jämn fördelning av likartade insatser i hela landet för asylsökande och nyanlända som bor i Migrationsverkets anlägg-

ningsboende i väntan på att tas emot i en kommun. Insatserna syftar till att främja kunskaper i svenska språket, kunskaper om det svenska samhället inklusive den svenska arbetsmarknaden samt till att främja hälsa.

Under 2017 uppskattades att 60 procent av de asylsökande deltog i en eller flera tidiga insatser. Länsstyrelserna bedömer att deltagandet i insatser under 2018 var relativt oförändrat jämfört med tidigare år. Uppskattningsvis är 60 procent av deltagarna män och 40 procent kvinnor. En av orsakerna till att fler deltagare är män är att deltagandet speglar könsfördelningen i målgruppen. Av de asylsökande var 35 procent kvinnor.

Länsstyrelserna hanterar och betalar ut statsbidrag enligt förordningen (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl. Det finns ett stort intresse inom civilsamhället för att bedriva verksamhet för asylsökande. Under 2018 disponerade länsstyrelserna 149 miljoner kronor för sådan verksamhet. Totalt inkom 778 ansökningar om sammanlagt 387 miljoner kronor. Länsstyrelserna beviljade 436 ansökningar om statsbidrag för verksamheter för asylsökande m.fl. Inriktningen på insatserna varierade, 154 av insatserna hade som primärt syfte att främja hälsa, 121 insatser syftade till att ge kunskaper om det svenska samhället och 110 insatser kunskaper om det svenska språket.

I tillägg till dessa medel fördelade Folkbildningsrådet 168 miljoner kronor under 2018 till studieförbund och folkhögskolor för insatserna Svenska från dag ett och Vardagssvenska (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 16.4.2).

Portalen informationsverige.se

Portalen informationsverige.se är länsstyrelsernas webbplats för asylsökande och nyanlända med information om Sverige på tio språk. Antalet besök på webbplatsen har ökat stadigt och uppgick 2018 till 3,8 miljoner. De populäraste språken är svenska, arabiska och engelska och flest besök har sidorna med information om samhällsorientering och boken Om Sverige (som används som material inom samhällsorienteringen).

Uppföljning och utvärdering av integrationen

Under 2018 användes ca 3,7 miljoner kronor från anslag 1:1 *Etableringsåtgärder* för uppföljning och utvärdering av integrationen.

Institutet för framtidsstudier beviljades 1,5 miljoner kronor för att säkerställa representativitet för personer födda utanför Europa i den svenska delen av den internationella undersökningen World Values Survey (IFFS 2019:2). Därtill ställdes frågor för att kunna fånga hur utomeuropeiska migranternas värderingar och normer ändrats vid flytt till Sverige.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering fick 1 miljon kronor för att följa utvecklingen av det samlade socialförsäkringssystemet avseende olika grupper av utrikes födda. Resultatet i sin helhet kommer att presenteras 2020.

SCB fick liksom föregående år 0,9 miljoner kronor för att fortsätta redovisa registerstatistik om integration på nationell, regional och lokal nivå på SCB:s webbplats. Statistiken publiceras grupperad efter kön, grund för bosättning och vistelsetid i Sverige m.m.

Statlig ersättning till kommuner vid flyktingmottagande

Staten har ett ekonomiskt ansvar för flyktingmottagandet och ersätter kommuner och lands- ting för kostnader relaterade till mottagandet av nyanlända inklusive ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd. Statlig ersättning vid flyktingmottagande finansieras via anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande*.

Tabell 3.11 Antalet nyanlända mottagna i en kommun

Antal mottagna med uppehållstillstånd grupperade efter ankomststätt till kommunen, varav ensamkommande barn

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Från anläggningsboende	4 605	5 170	5 068	6 003	6 019	6 742	6 848	18 847	27 952	11 068
Från eget boende	4 319	5 100	4 361	6 316	14 420	25 812	26 036	33 231	19 133	7 859
Anhöriga till skyddsbehövande	7 697	2 916	2 064	4 383	11 691	11 378	15 837	13 775	16 942	16 562
Vidarebosatta (kvotflyktingar)	1 880	1 813	1 962	1 687	1 855	1 977	1 897	1 892	3 419	5 028
Övriga	174	213	236	402	514	595	579	1 016	1 302	3 699
Summa	18 675	15 212	13 691	18 791	34 499	46 504	51 197	68 761	68 751	44 216
<i>Varav ensamkommande barn</i>	<i>1 216</i>	<i>1 492</i>	<i>2 345</i>	<i>2 207</i>	<i>2 331</i>	<i>3 396</i>	<i>3 794</i>	<i>6 971</i>	<i>8 625</i>	<i>6 635</i>

Källa: Migrationsverket.

Mottagande av nyanlända i kommunerna

Sammantaget mottagande i kommunerna

För första gången sedan 2013 minskade antalet mottagna nyanlända 2019 jämfört med året innan. Under 2018 togs totalt 44 200 nyanlända emot i landets kommuner. Fördelningen mellan kvinnor och män var 45 procent kvinnor respektive 55 procent män, vilket är en viss ökning av andelen kvinnor jämfört med 43 procent 2017.

I takt med att antalet asylsökande till Sverige har minskat, har andelen personer som kommer direkt till kommunen utan att dessförinnan ha tillbringat tid i Migrationsverkets mottagnings- system ökat bland de kommunmottagna.

Anhöriga till skyddsbehövande och vidarebosatta har redan uppehållstillstånd när de reser in i Sverige. Migrationsverket har under 2018 haft i uppdrag att ta ut och överföra 5 000 flyktingar och skyddsbehövande till Sverige inom ramen för vidarebosättning, s.k. kvotflyktingar, vilket är en ökning från 3 400 året innan. Könsfördelningen har varit jämn med en svag tonvikt på män (51 procent) sedan 2016. Ungefär hälften av personerna är barn (se även utg.omr. 8 avsnitt 2.3.5).

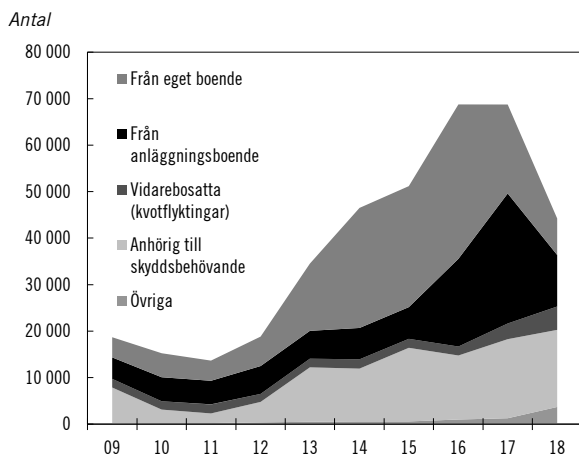
Mottagandet av ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd fortsätter att minska. Under 2018 blev ca 6 600 ensamkommande barn kommunmottagna, varav 9 procent flickor och 91 procent pojkar. Andelen flickor har minskat

från 13 procent föregående år. Ensamkommande barn anvisas till en kommun redan som asylsökande och stannar i normalfallet kvar i vistelsekommunen när uppehållstillstånd beviljas. Sedan 2016 har antalet asylsökande ensamkommande barn stadigt minskat. Barnen har fördelats enligt en modell där varje enskild kommun fått ta emot en viss andel ensamkommande barn. Anvisningsmodellen har inneburit att vissa kommuner anvisats så få barn att det har medfört problem att organisera mottagandet. Migrationsverket har därför under 2018 haft i uppdrag att se över anvisningsmodellen, vilket resulterat i att kommunerna sedan den 1 januari 2019 har en bättre möjlighet att omfördela anvisningar inom länet.

Den 1 juli 2018 infördes en ny möjlighet till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande unga i lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (den tillfälliga lagen). Totalt har drygt 11 700 personer ansökt om uppehållstillstånd med stöd av den nya möjligheten. Till och med juni 2019 hade ca 5 800 av dem beviljats uppehållstillstånd och tagits emot i en kommun.

Diagram 3.15 Nyanlända som tagits emot i en kommun fördelat på ankomsätt

Mottagande av nyanlända efter anvisning

De flesta nyanlända som tas emot i kommunerna är liksom tidigare personer som bosätter sig på egen hand i kommunen, i första hand personer som under asyltiden bott i eget boende eller varit anhöriga till skyddsbehövande. Nyanlända som bott i Migrationsverkets anläggningsboenden och vidarebosatta kan omfattas av anvisningar enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen) och tillhörande förordningar.

För 2018 beslutade regeringen att 15 200 nyanlända skulle omfattas av anvisningar till kommuner. Under året beslutade Migrationsverket om anvisningar avseende nästan 16 000 nyanlända från anläggningsboenden och från kvoten för vidarebosättning. Drygt 14 000 personer av dessa, 6 600 flickor och kvinnor samt 7 700 pojkar och män, togs emot i en kommun. Anledningen till att antalet mottagna efter anvisning blev lägre än regeringens beslutade antal berodde bl.a. på att antalet asylsökande under 2017 och 2018 blev lägre än prognostiserat, och därmed även antalet beviljade uppehållstillstånd. Vidare redovisas nyanlända som anvisas i slutet av ett år som mottagna först året därpå på grund av att det finns en tidsfrist för mottagandet på två månader från beslut om anvisning. Det innebär att statistiken över antalet mottagna i kommunen inte överensstämmer med det s.k. länstalet ett visst år.

På grund av att antalet vidarebosatta ökade 2018, ökade också andelen vidarebosatta bland de nyanlända som omfattades av anvisningar till kommunerna (från 16 till 37 procent).

Ledtiderna i Migrationsverkets arbete med anvisningar förkortades 2018 jämfört med föregående år. Tiden från beslut om uppehållstillstånd till beslut om anvisning sjönk med 18 dagar till 89 dagar 2018. Den genomsnittliga ledtiden var fem dagar längre för kvinnor än för män (92 jämfört med 87 dagar). Den genomsnittliga tiden från beslut om uppehållstillstånd till mottagande i en kommun minskade från i genomsnitt 175 dagar 2017 till 157 dagar 2018. Även här är den genomsnittliga ledtiden något längre för kvinnor än för män (160 respektive 154 dagar).

Antalet anvisningar som överskred tidsfristen på två månader minskade under året och uppgick under andra halvåret till drygt 2 800 ärenden jämfört med nästan 4 400 ärenden under första halvåret av 2018.

Antalet avbrutna anvisningar uppgick under 2018 till ca 1 400, en minskning från drygt 4 000 under 2017. Även om antalet anvisningar sjunkit har också andelen avbrott minskat med sex procentenheter. Migrationsverket har arbetat kontinuerligt med utvecklingsinsatser för att minska antalet avbrott, bl.a. när det gäller myndighetens arbetsätt och information till nyanlända och dialog med kommunerna inför anvisning.

Fördelning i landet av det totala mottagandet

Sedan bosättningslagen trädde i kraft 2016 har det totala mottagandet av nyanlända flyktingar och skyddsbehövande blivit avsevärt jämnare fördelat mellan kommunerna. Skillnaden mellan länen med det högsta respektive det lägsta mottagandet i förhållande till sin befolkning har minskat från 6,1 personer 2017 (Kalmar län 11,5 och Gotlands län 5,4) till 1,8 personer 2018 (Kronobergs län 5,36 och Värmlands län 3,47).

Tabell 3.12 Mottagande av nyanlända fördelat på län*Mottagande i länen 2018, varav ensamkommande barn*

Län	Antal kvinnor	Antal män	Summa antal	Antal per 1 000 invånare ¹	Andel av mottagna i riket (%)	varav ensamkommande barn och unga	Andel av mottagna i riket (%)
Stockholms län	3 920	5 171	9 091	3,88	20,6%	1 239	18,7%
Uppsala län	656	892	1 548	4,11	3,5%	349	5,3%
Södermanlands län	665	761	1 426	4,84	3,2%	249	3,8%
Östergötlands län	828	1 014	1 842	3,99	4,2%	323	4,9%
Jönköpings län	790	1 017	1 807	5,01	4,1%	309	4,7%
Kronobergs län	536	536	1 072	5,36	2,4%	130	2,0%
Kalmar län	599	639	1 238	5,06	2,8%	139	2,1%
Gotlands län	103	171	274	4,62	0,6%	60	0,9%
Blekinge län	392	400	792	4,96	1,8%	98	1,5%
Skåne län	2 965	3 266	6 231	4,57	14,1%	605	9,1%
Hallands län	610	726	1 336	4,06	3,0%	151	2,3%
Västra Götalands län	3 318	4 050	7 368	4,31	16,7%	1 193	18,0%
Värmlands län	463	514	977	3,47	2,2%	166	2,5%
Örebro län	596	706	1 302	4,31	2,9%	195	2,9%
Västmanlands län	576	698	1 274	4,65	2,9%	190	2,9%
Dalarnas län	618	763	1 381	4,81	3,1%	239	3,6%
Gävleborgs län	571	682	1 253	4,37	2,8%	184	2,8%
Västernorrlands län	502	633	1 135	4,62	2,6%	208	3,1%
Jämtlands län	269	336	605	4,64	1,4%	129	1,9%
Västerbottens län	511	653	1 164	4,31	2,6%	239	3,6%
Norrbottnens län	427	673	1 100	4,39	2,5%	240	3,6%
Summa	19 915	24 301	44 216	4,49	100,0%	6 635	100,0%

¹Antal invånare per den 31 december 2018.

Källa: Migrationsverket.

Länsstyrelsernas arbete för beredskap och kapacitet i kommunerna

Länsstyrelsernas uppdrag att verka för, stödja och följa upp kommunernas arbete med beredskap och kapacitet i mottagandet har under 2018 präglats av ett minskat mottagande av nyanlända och ensamkommande barn och unga. Arbetet har även påverkats av införandet av den nya möjligheten till uppehållstillstånd för vissa ensam-

kommande unga. Sammantaget bedöms samtliga kommuner under 2018 ha haft kapacitet avseende det initiala mottagandet som ligger över eller i balans med behovet under året.

Under 2018 disponerade länsstyrelserna 80 miljoner kronor för insatser för att skapa beredskap och kapacitet i mottagandet och för att utveckla samverkan mellan kommunerna i syfte att underlätta nyanländas etablering. Hanteringen av medlen har i stor utsträckning samordnats med

medel för flyktingguider och familjekontakter samt medel för tidiga insatser för asylsökande m.fl.

Av de 137 ansökningar om totalt 115 miljoner kronor som inkom under 2018 beviljades 112 ansökningar medel. Under året avslutades 134 insatser. Liksom föregående år hade såväl beslutade som avslutade insatser framför allt fokus på bostäder/bosättning och/eller samverkan.

Samhällsorientering

Kommunerna ansvarar för att erbjuda samhällsorientering enligt lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare. Samhällsorienteringen ska ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande.

Enligt länsstyrelsernas rapportering om samhällsorientering för 2018 anger de flesta kommuner (90 procent) att de främst ger samhällsorientering på deltagarnas modersmål. Sex av tio kommuner kompletterade de 60 obligatoriska timmarna med ytterligare samhällsorientering, oftast med hälsoinformation. Det innebär ingen större förändring jämfört med föregående år.

Enligt Arbetsförmedlingen deltog 14 600 personer i samhällsorienteringen inom ramen för etableringsuppdraget under 2018. Cirka hälften av deltagarna var kvinnor, vilket är en ökning med tio procentenheter jämfört med 2017. Uppgifterna om hur många som deltog i samhällsorientering utanför etableringsuppdraget är något osäkra, men indikerar ett lågt deltagande. Nästan samtliga kommuner (97 procent) uppger dock att de erbjöd samhällsorientering till denna målgrupp.

Samverkan om förenklade och effektivare processer för nyanlända

Det regeringsuppdrag som 2016 gavs till Migrationsverket, Försäkringskassan, Skatteverket, Pensionsmyndigheten, Arbetsförmedlingen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om förenklade och mer effektiva processer för nyanlända, s.k. mötesplatser, avslutades den 31 december 2018 och slutredovisades den 28 februari 2019 (A2019/00176/I). På de 27 orter som haft etablerade mötesplatser under uppdragsperioden har sammantaget 24 800 personer registrerats som deltagare (860 deltagare 2016, 12 500 deltagare 2017, 11 400 deltagare 2018). Målet att minst hälften av alla nyanlända som ska påbörja etableringsprocessen har gjort det i mötesplatserna bedöms därmed vara uppnått

både 2017 och 2018. Andelen flickor och kvinnor av samtliga deltagare har med viss marginal motsvarat gruppens andel av beviljade uppehållstillstånd. Av samtliga deltagare 2018 utgjorde barn 0–17 år 21 procent (26 procent 2017) medan andelen över 65 år var ca 1 procent under hela perioden.

I Skatteverkets jämförande mätning av handläggningstider för anmälan om flytt till Sverige tycks förekomsten av mötesplatser sammanfalla med kortare handläggningstider. På de fyra orter med mötesplatser som ingick i mätningen handlades 62 procent av alla anmälningar om flytt till Sverige inom 1–7 dagar, jämfört med 43 procent för riket som helhet (se också utg.omr. 8, 10 och 14).

Utbetalda ersättningar till kommuner för flyktingmottagande

Utgifterna för ersättningar till kommuner och landsting för flyktingmottagandet enligt förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar och förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m. har ökat betydligt de senaste åren som en följd av att många av dem som sökte asyl i Sverige under 2015 och 2016 har beviljats uppehållstillstånd och tagits emot i en kommun. Under 2018 ökade utgifterna med ca 1 000 miljoner kronor (7 procent) jämfört med 2017, vilket innebar en avtagande ökningstakt jämfört med föregående år. Utgifterna ökade framför allt för schablonersättning för mottagandet av nyanlända. Av tabell 3.13 framgår vilka ersättningar som har betalats ut samt utvecklingen av utbetalda ersättningar under 2014–2018.

Tabell 3.13 Utbetalda ersättningar för flyktingmottagande

Miljoner kronor

	2014	2015	2016	2017	2018	Andel av utgifter 2018
Schablonersättning	2 496	3 418	4 913	7 401	8 400	52%
Initialt ekonomiskt bistånd	172	191	256	309	182	1%
Ensamkommande barn och unga	313	4 380	6 062	6 487	6 605	41%
Prestationsbaserad ersättning	3 404	405	73	1		
Hyseskostnader	2	2	3	28	34	<1%
Resor vid vidarebosättning					36	<1%
Grundersättning	62	63	64	65	66	<1%
Ekonomiskt bistånd m.m.	130	107	148	202	192	1%
Särskilda kostnader	80	100	126	140	110	1%
Stöd och service, hälso- och sjukvård	249	234	287	433	462	3%
Sfi för anläggningsboende	1	8	12	21		
Beredskap och mottagningskapacitet	60	60	70	80	80	<1%
Summa	6 909	8 907	11 944	15 087	16 087	100%

Källa: Ekonomistyrningsverket (ESV), Hermes.

Schablonersättning för mottagandet av nyanlända
Schablonersättningen för mottagandet av nyanlända betalas ut till kommuner under två år med ett fastställt belopp per mottagen person. Ersättningen avser kostnader för mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning, introduktionsinsatser inom skola och förskola, sfi, utbildning inom komvux som särskilt anpassats för nyanlända med anledning av utbildningsplikten, samhällsorientering, tolkning och kommunala insatser för att underlätta etablering.

Under 2018 ökade utgifterna för schablonersättningen med ca 1 000 miljoner kronor (13 procent) jämfört med 2017. De ökade utgifterna beror på att ersättningen höjdes den 1 januari 2018 med anledning av att utbildningsplikten infördes. Kommunerna ersattes därmed för den merkostnad som kan uppstå av att anpassa och utöka vuxenutbildningen för nyanlända som har kort utbildning, och som därför inte bedöms kunna matchas mot arbete under sin tid i etableringsprogrammet. Vidare skedde en viss ökning av antalet kommunmottagna som omfattas av schablonersättningen jämfört med 2017. Det ökade antalet som omfattades av ersättning berodde på att utgifterna för schablonersättning för vidarebosatta fördes över från utgiftsområde 8 Migration. Utgifterna för schablonersättning utgör en relativt stor del av anslaget som helhet (52 procent).

Ersättningar för mottagandet av ensamkommande barn och unga

Den 1 juli 2017 infördes ett nytt ersättnings-system för mottagandet av ensamkommande barn och unga, som i huvudsak baseras på schablonbelopp. Utgifterna för ersättning för mottagandet av ensamkommande barn och unga ökade med 119 miljoner kronor (2 procent) 2018 jämfört med 2017. Även om det var något färre ensamkommande barn och unga som beviljades uppehållstillstånd och blev kommunmottagna 2018 jämfört med 2017 påverkades utgifterna av det höga mottagandet under tidigare år. Likaså påverkades utgifterna för 2018 av att ca 1 000 miljoner kronor betalades ut för ersättning enligt det gamla ersättningsystemet. Ersättningarna för ensamkommande barn och unga utgjorde fortsatt en relativt stor andel av de totala utgifterna på anslaget (43 procent) 2018 även om andelen minskade något jämfört med 2017.

Övriga ersättningar till kommuner och landsting

Övriga ersättningar som kan utgå till kommuner och landsting för flyktingmottagandet utgjorde sammantaget 7 procent av utgifterna under 2018, vilket var en något lägre andel än 2017. I detta avsnitt ges en kort beskrivning av de ersättningar till kommuner och landsting som betalas ut på anslaget.

Ersättning för initialt ekonomiskt bistånd avser ersättning till kommuner för kostnader för

försörjningsstöd i samband med mottagandet och innan den första etableringsersättningen har betalats ut. Utgifterna för denna ersättning minskade med drygt 40 procent jämfört med 2017.

Hyreskostnader avser ersättning till kommunerna för kostnader för tillgängliga bostäder för nyanlända som tas emot efter anvisning. Under 2018 fortsatte utgifterna för hyreskostnader att öka (22 procent jämfört med 2017), även om ökningen var lägre än föregående år. Ökningen berodde på att kommunerna i högre grad ansökte om ersättning för dessa kostnader.

En grundersättning betalas ut till kommunerna för mottagandet av nyanlända en gång per år. Ersättningen uppgick till 227 500 kronor per kommun under 2018.

Ersättning för ekonomiskt bistånd m.m. avser bl.a. ersättning till kommuner för personer som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning är förhindrade att delta i etableringsuppdraget på hel- eller deltid. Utgifterna för denna ersättning minskade med ca 10 procent jämfört med 2017.

Ersättning för vissa särskilda kostnader avser bl.a. ersättning för kostnader i samband med mottagandet av vidarebosatta flyktingar och för insatser för personer med särskilda behov. Totalt beviljades 110 miljoner kronor i ersättning 2017, vilket innebar fullt anslagsutnyttjande. Medlen räckte inte till att ersätta inkomna ansökningar fullt ut, ca 100 miljoner kronor avlogs på grund av medelsbrist.

Ersättning för stöd och service och hälso- och sjukvård avser ersättning till kommuner och landsting för vissa kostnader för stöd och varaktig sjukvård samt för hälsoundersökning av nyanlända. Utgifterna för dessa ersättningar ökade med 28 procent jämfört med 2017.

Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare

Nyanlända som tar del av insatser inom etableringsuppdraget har rätt till etableringsersättning och i vissa fall bostadsersättning eller etableringstillägg. Dessa ersättningar finansierades under 2018 på anslag 1:3 *Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare*. Under 2018 utbetalades etableringsersättning till i genomsnitt ca 54 200 personer per månad, varav ca 25 000 kvinnor och ca 29 000 män. Medelersättningen var 6 200 kronor per person och månad. Medel-

ersättningen var 110 kronor högre för kvinnor än för män.

Av dem som hade rätt till etableringsersättning utbetalades etableringstillägg till ca 20 500 hushåll med hemmavarande barn per månad under 2018. Medelbeloppet för etableringstillägg var ca 2 210 kronor per person och månad. Bostadsersättning utbetalades till ca 10 100 ensamstående utan hemmavarande barn per månad. En övervägande andel (82 procent) av dem som fick bostadsersättning var män. Medelbeloppet för bostadsersättningen var 2 580 kronor per person och månad.

Lån till hemutrustning

Verksamhet och insatser för hemutrustningslån enligt förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar finansieras via anslaget 1:3 *Hemutrustningslån*. Syftet med hemutrustningslånen är att nyanlända ska få möjlighet att utrusta och möblera sin bostad när de blir mottagna i en kommun.

Av tabell 3.14 framgår antal beviljade lån, utbetalat belopp, antal personer som har beviljats lån samt antal efterskänkta lån 2016–2018. Antalet lån och antalet personer skiljer sig åt eftersom ansökan om hemutrustningslån görs gemensamt per hushåll.

Under 2018 utbetalades 139 miljoner kronor i lån till 10 200 låntagare vilket är 89 miljoner kronor lägre jämfört med 2017. Minskningen beror på att färre nyanlända togs emot i kommunerna 2018 jämfört med 2017.

Tabell 3.14 Beviljade hemutrustningslån

	2016	2017	2018
Antal beviljade lån	14 275	15 981	8 726
varav för möblerad bostad	2 171	3 607	1 395
varav för omöblerad bostad	12 104	12 374	7 331
Utbetalat belopp, miljoner kr	208	228	138
Antal personer som beviljats lån	17 798	20 830	12 027
varav kvinnor	6 281	7 847	5 224
varav män	11 517	12 983	6 803
Antal personer med efterskänkta lån	1 830	2 031	2 256
varav kvinnor	938	991	1 135
varav män	892	1 040	1 121

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Andelen lån som gällde en omöblerad bostad ökade från 77 till 84 procent mellan 2017 och 2018.

Utestående fordran för hemutrustningslånen uppgick den 31 december 2018 till 1 500 miljoner kronor. Fordran fördelas på totalt 93 000 låntagare. Det inbetalade skuldbeloppet inklusive räntor var 219 miljoner kronor 2018. Det är en ökning med 30 miljoner kronor jämfört med 2017. Detta beror främst på att ökningen av antalet kommunmottagna har medfört fler lån men också på att fler låntagare än tidigare har betalat innan lånen förfallit. Antalet låntagare som har fått sina lån efterskänkta ökade något mellan 2017 och 2018. Fler än hälften av dem som fick lån efterskänkta under 2018 var i åldern 50–79 år och saknade inkomst. Övriga orsaker till efterskänkning var främst sjukdom, funktionsnedsättning eller dödsfall. Det är ingen nämnvärd skillnad i antalet kvinnor och män som har fått sina lån efterskänkta under året.

Handläggningstiden efter att ansökan har inkommit till Centrala studiestödsnämnden var åtta dagar under 2018. Den totala handläggningstiden inklusive hantering hos kontaktpersonerna uppgick till mindre än tre veckor.

Auktorisation av tolkar och översättare

Efterfrågan på tolkar har ökat de senaste åren med anledning av att antalet nyanlända blivit fler. Arbetsförmedlingen bedömer i sin arbetsmarknadsprognos från 2019 att behovet av tolkar kommer att kvarstå om fem år. Tillgången på tolkar har särskild betydelse för nyanlända och deras möjligheter till etablering och delaktighet.

Kammarkollegiet ansvarar för auktorisation av tolkar och översättare. Det totala antalet auktorisationer ökade något under 2018 jämfört med föregående år, från 1 119 till 1 137. Andelen kvinnor utgjorde 67 procent av de auktoriserade tolkarna. Antalet auktoriserade tolkar med specialistkompetens var 251 rättstolkare och 184 sjukvårdstolkare. Andelen kvinnor av de auktoriserade tolkarna med specialistkompetens var 70 procent. Under 2018 fanns det 470 auktoriserade översättare, vilket är ungefär samma nivå som föregående år.

Kammarkollegiet rapporterar en markant ökning av deltagare i de muntliga tolkproven och en tredubbling av antalet nya tolkauktorisationer under 2018. Kammarkollegiet förklarar detta med att det har blivit möjligt att anmäla sig till prov på fler orter.

Tabell 3.15 Totala antalet tolkauktorisationer per den 31 december 2018 i prioriterade språk

Språk	Kvinnor	Män	Totalt 2018	Totalt 2017
Arabiska	58	103	161	150
Dari	3	4	7	6
Persiska	23	40	63	62
Somaliska	4	8	12	10
Tigrinska	0	4	4	4

Källa: Kammarkollegiet.

Tabell 3.15 visar det totala antalet tolkauktorisationer i de språk där efterfrågan fortsatt antas vara störst baserat på tidigare uppgifter om tolkupdrag vid Statens inköpscentral, branschföreningen, Språkföretagen och Tolkserverrådet. I dessa språk har det under 2018 tillkommit nya auktorisationer i alla språk utom i tigrinska.

3.5 Analys och slutsatser

Utrikes födda har som grupp en sämre position på arbetsmarknaden än inrikes födda och det gäller i ännu högre utsträckning för utom-europeiskt födda kvinnor. Nyanländas etablering på arbetsmarknaden har dock successivt förbättrats under de senaste åren. Det är mer än hälften som är i arbete efter fem år i landet. Det tar generellt sett längre tid för kvinnor än för män att få fotfäste på arbetsmarknaden och för nyanlända som har kort tidigare utbildning kan vägen till etablering fortfarande vara lång. Nyanländas etablering har successivt förbättrats sedan Arbetsförmedlingen gavs etableringsuppdraget 2010. En stark konjunktur och vissa av regeringens reformer, bl.a. satsningar på anställningsstöd och utbildningsinsatser, bedöms också ha bidragit till utvecklingen.

Utan gymnasieutbildning är det svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Många nyinvandrade elever har stora utmaningar när det gäller att slutföra grundskolan och fullfölja gymnasieskolan. Inom flera olika områden finns det indikationer på att förutsättningarna för etablering och delaktighet i samhällslivet skiljer sig åt mellan inrikes och utrikes födda. Exempelvis är utrikes födda mer trångbodda och uppger i lägre utsträckning att de har en bra hälsa. Utrikes födda är dessutom underrepresenterade i de folkvalda församlingarna.

Politiken för nyanländas etablering bidrar till att nå målen i Agenda 2030 om anständiga arbetsvillkor och ekonomiskt tillväxt samt minskad ojämlikhet. Agenda 2030 antogs av FN:s alla medlemsstater i september 2015 och består av 17 globala mål för hållbar utveckling.

Insatser under asyltiden

Insatser under asyltiden är angeläget för att undvika passivisering, underlätta kontakter med den svenska arbetsmarknaden och för att främja etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd. Statsbidraget till verksamheter för asylsökande bedöms ha bidragit till detta och till att det finns en god geografisk spridning av verksamheter. Det finns ett stort intresse inom civilsamhället för att bedriva verksamhet för asylsökande, inte minst från studieförbund och folkhögskolor.

En relativt stor andel av de asylsökande deltar i insatser under asyltiden. Samtidigt krävs ett fortsatt aktivt arbete från länsstyrelserna och andra berörda aktörer för att nå målgruppen med information om insatser och ytterligare öka andelen deltagare. Nya strategier och metoder behöver utvecklas när förutsättningarna förändras och allt färre asylsökande bor samlade i Migrationsverkets anläggningsboenden.

Många länsstyrelser gör redan i dag ett viktigt arbete kopplat till jämställdhet för kvinnor och män, bl.a. genom att informera och ge stöd till anordnare av insatser. Det är angeläget att detta arbete fortsätter att utvecklas och spridas för att säkerställa att kvinnor och män ges möjlighet att ta del av insatser på lika villkor.

Insatser för mottagande och etablering

Länsstyrelserna har en viktig roll för integrationen av nyanlända och utrikes födda genom att de ska främja samverkan om etableringsinsatser mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer och verka för att det finns en god beredskap och kapacitet för mottagandet i kommunerna. Kopplat till dessa uppdrag disponerar länsstyrelserna medel som kan sökas av kommunerna för olika insatser. Insatserna bedöms ha bidragit till att stärka kommunernas beredskap och kapacitet på både kort och lång sikt och till att främja nyanländas etablering i

arbets- och samhällslivet. Inriktningen på insatser för bl.a. föräldralediga bedöms förbättra förutsättningarna för framför allt kvinnors arbetsmarknadsetablering.

Kommuners mottagande av nyanlända

Mottagandet av nyanlända ska främja en snabb etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Införandet av lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända för bosättning (bosättningslagen) har bidragit till en jämnare fördelning av mottagandet av nyanlända i landet. Det visar sig bl.a. i att spridningen mellan länen vad gäller antalet nyanlända i förhållande till befolkningen har minskat avsevärt jämfört med 2017. Att alla kommuner är med och tar ansvar för mottagandet har också inneburit att fler nyanlända snabbare än tidigare har kunnat tas emot i en kommun och påbörja sin etablering i arbets- och samhällslivet. När nyanlända bosätter sig efter anvisning ger det kommunerna bättre möjligheter att planera för mottagandet.

Under 2018 togs ca 44 000 nyanlända emot i landets kommuner, vilket innebar en minskning av det sammantagna mottagandet i landet. Prognosen för 2019–2022 visar ett fortsatt minskat mottagande, men samtidigt förändras sammansättningen av gruppen nyanlända. Andelen vidarebosatta nyanlända, s.k. kvotflyktingar ökar liksom andelen anhöriga till skyddsbehövande. Andelen personer som innan beslut om uppehållstillstånd bott i Migrationsverkets anläggningsboenden minskar.

För kommunernas mottagandeverksamhet innebär den förändrade sammansättningen av gruppen nyanlända delvis andra förutsättningar. Eftersom en större andel av mottagandet sker genom att nyanlända tas emot direkt i kommunen blir det svårare att planera för mottagandet. En större andel anhöriga kan också innebära att kommuner som redan har ett stort mottagande får ta emot relativt fler. Med bosättningslagen och det ökade nationella åtagandet vad gäller mottagande av kvotflyktingar har i princip samtliga kommuner i dag ett mottagande av kvotflyktingar. Denna grupp har i större utsträckning än andra nyanlända särskilda behov.

Samhällsorientering ska ge relevant information om, och möjlighet att diskutera, hur det är att leva i Sverige. En majoritet av kommunerna har på frivillig väg utökat antalet undervisnings-

timmar utöver de lagstadgade 60 timmarna och kompletterat samhällsorienteringen med t.ex. hälsoinformation. Regeringen gav i februari 2018 Länsstyrelsen i Jönköpings län i uppdrag att se över hur samhällsorienteringen för nyanlända kan utvecklas (A2018/00335/I). Av länsstyrelsens redovisning av uppdraget, som lämnades den 30 maj 2018, framgår att det finns behov av att förbättra kvaliteten bl.a. genom att utveckla utbildningsmaterialet. Det finns en stor variation i genomförande, innehåll och utfall av samhällsorienteringen.

Kommuners mottagande av ensamkommande barn och unga

Mottagandet av ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd präglas av att det innebär ett långsiktigt åtagande för kommunerna som omfattar boende, omsorg och vård. Det långsiktiga åtagandet innebär att kommunernas verksamhet i hög grad fortfarande påverkas av det stora antalet ensamkommande barn som sökte asyl 2015, även om antalet barn som nu söker asyl och beviljas uppehållstillstånd är betydligt lägre än tidigare.

Förutsättningarna för kommunernas mottagande har påverkats av långa handläggningstider i asylprocessen, förändrad sammansättning inom gruppen ensamkommande barn och unga samt den nya möjligheten till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande unga. Det finns rapporter från bl.a. länsstyrelserna och Socialstyrelsen om att en större andel ensamkommande unga har psykisk ohälsa, otrygga boendeförhållanden och att det finns risker kopplat till gruppens utsatthet.

Sammantaget ställer de förändrade förutsättningarna för mottagandet av ensamkommande barn och unga högre krav på organisation och samverkan mellan kommunerna. Länsstyrelserna har en central roll i att främja detta. Regeringen är medveten om att det finns utmaningar i kommunernas mottagande och följer utvecklingen noga. Se vidare om ensamkommande barn och unga på utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg avsnitt 6.5.2 och 7.4.2.

Tillgången på kvalificerade tolkar

Regeringen ser positivt på att antalet nya tolkauktorisationer tredubblades under 2018. Det totala antalet auktoriserade tolkar har trots det legat på ungefär samma nivå de senaste åren.

Antalet auktoriserade tolkar i språk där efterfrågan fortsatt antas vara störst, utgör 22 procent av det totala antalet auktoriserade tolkar. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att samhällets behov av tolkar är fortsatt stort. Den av regeringen tillsatta Tolkutredningen överlämnade i december 2018 sitt slutbetänkande Att förstå och bli förstådd - ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83) till Utbildningsdepartementet. Utredningens förslag syftar till att öka tillgången på kvalificerade tolkar (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 17.4.2).

3.6 Politikens inriktning

Sverige har tagit ett stort ansvar för att ta emot skyddsbehövande på flykt undan krig, konflikter och förföljelse, inte minst under de senaste åren. Olika delar av samhället har mobiliserat och bidragit med insatser för att erbjuda asylsökande och nyanlända ett bra mottagande. Samtidigt som det har varit en utmaning för olika verksamheter innebär mottagandet också stora möjligheter i kommunerna och för Sverige.

Utgångspunkten för regeringens politik för nyanländas etablering är delaktighet i arbets- och samhällslivet. Nyanlända och utrikes födda som deltar i arbets- och samhällslivet bidrar till att bygga vårt gemensamma samhälle starkare. För att öka delaktigheten bland nyanlända utifrån de olika förutsättningar som finns inom gruppen behöver ett aktivt arbete bedrivas inom flera olika områden i samhället. Det handlar bl.a. om bostadsplanering, behovsanpassad utbildning, riktade arbetsmarknadsinsatser och insatser inom hälso- och sjukvård. Ett breddat och mer jämlikt valdeltagande och deltagande i de folkvalda församlingarna stärker delaktigheten i samhällslivet, vilket bidrar både till bättre integration och till att minska problem relaterade till segregation.

Arbete är en nyckel till att bli en del av det svenska samhället. Arbete innebär egen försörjning och en möjlighet för kvinnor och män att forma sina egna liv. Även om etableringen på arbetsmarknaden går snabbare för nyanlända i dag än för några år sedan, finns det betydande skillnader mellan kvinnor och män och mellan personer med olika utbildningsbakgrund. Den positiva utvecklingen behöver därför förstärkas så att fler nyanlända kan etablera sig på arbetsmarknaden under de första åren i Sverige eller ta

del av utbildning som stärker deras möjligheter att få ett varaktigt arbete. Genom en effektivare etablering, som tar tillvara på den potential som finns bland nyanlända, kan vi också möta de stora kompetensbehov som finns på arbetsmarknaden och trygga en stark ekonomisk tillväxt.

Sysselsättningen behöver särskilt öka bland utrikes födda kvinnor

En grundläggande princip i ett jämställt samhälle är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter till arbete och lika ansvar för sin egen försörjning. Barn som växer upp i familjer där föräldrarna har ett arbete har som regel bättre förutsättningar i skolan, vilket stärker deras möjligheter att senare i livet etablera sig på arbetsmarknaden och bli delaktiga i samhällslivet.

Sysselsättningsgraden bland kvinnor i Sverige är hög i en internationell jämförelse, men den är trots det på en lägre nivå än bland män och skillnaden är särskilt stor mellan utrikes födda kvinnor och män. Ungefär en tredjedel av de utrikes födda kvinnorna i befolkningen står utanför arbetskraften, vilket innebär att de inte aktivt söker arbete. För att nå de nyanlända och utrikes födda kvinnor och män som under en längre tid har stått utanför arbetsmarknaden behövs olika typer av insatser genom Arbetsförmedlingen, kommuner och civilsamhälle.

Det är särskilt angeläget att förstärka och utveckla insatser som syftar till att förbättra nyanlända kvinnors nätverk och rusta dem med kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden och kunskaper som behövs för att vara delaktig i samhällslivet. Etableringen på arbetsmarknaden tenderar nämligen att särskilt försenas för kvinnor som under längre perioder är borta från arbetsmarknaden för att ta hand om barn. Regeringen har därför tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna kommit överens om att förlänga satsningen på insatser för nyanlända som är föräldralediga m.fl. Insatserna kan även omfatta asylsökande. Syftet med insatserna är att underlätta för föräldralediga m.fl. att fortsätta utveckla sina kunskaper i bl.a. svenska, vilket på sikt kan bidra till ökad sysselsättning. Medel för insatser för föräldralediga anslås även till folkbildningen (se utg.omr. 17 avsnitt 16.4.3).

Bättre kunskap om det svenska samhället ökar delaktigheten i arbets- och samhällslivet

Kunskap och dialog om det svenska samhället och de normer och värderingar som genom lagar, regler och principer styr hur samhället organiseras kan stärka nyanländas förutsättningar att etablera sig i arbets- och samhällslivet. Genom att nyanlända får en bättre kunskap om hur det svenska samhällets stöd och förväntningar ser ut kan också delaktigheten öka bland både kvinnor och män. Det kan i förlängningen även bidra till ökad jämställdhet mellan nyanlända kvinnor och män.

Enligt vad som framgår av en ny undersökning från Institutet för framtidsstudier (IFFS 2019:2) inom ramen för World Values Survey tenderar skillnader i värderingar bland utrikes födda i förhållande till inrikes födda att utjämnas över tid, bl.a. som en följd av utbildningsinsatser. Samtidigt pekar undersökningen på utmaningar i form av skillnader i synen på familj och sexualitet. Regeringen tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna har kommit överens om att förbättra och utöka samhällsorienteringen för nyanlända bl.a. genom att mer fokus läggs på jämställdhet och mänskliga rättigheter. Det handlar om att utöka undervisningen från minst 60 till minst 100 timmar och om att utveckla delar av det utbildningsmaterial och metodstöd som används inom samhällsorienteringen. Därtill kommer ett språk- och samhällstest för medborgarskap främja ökad delaktighet i samhället.

Medel för den utökade samhällsorienteringen tillförs kommunerna genom att schablonersättningen för mottagandet av nyanlända höjs. Schablonersättningen kommer däremot inte att justeras upp utifrån förändringen i prisbasbeloppet för 2020. Sedan 2015 har schablonersättningen, utöver den planerade höjningen för samhällsorientering, höjts med drygt 70 procent för personer under 65 år, vilket motsvarar ca 60 000 kronor per person. En större del av dessa höjningar har avsett medel för att förbättra förutsättningarna att ge stöd åt nyanlända som tas emot i en kommun.

Det är angeläget att tiden i asylprocessen och i väntan på bosättning i en kommun tas tillvara och används på ett meningsfullt sätt. Tidig introduktion till det svenska språket och samhället underlättar etableringen för dem som senare beviljas uppehållstillstånd. Genom det civila samhällets engagemang kan asylsökande över hela

landet erbjudas insatser. Medel för tidiga insatser fördelas dels via länsstyrelserna till kommuner och civilsamhälle, dels via Folkbildningsrådet. Regeringens ambition är att insatser under asyltiden ska nå och vara tillgängliga för en så stor del av målgruppen som möjligt och att insatserna ska hålla hög kvalitet och påbörjas tidigt under asyltiden. Insatser som påbörjas under asyltiden ska förbereda för och komplettera de insatser som sedan erbjuds nyanlända efter beslut om uppehållstillstånd. Regeringen avser att förstärka de medel för insatser för asylsökande som fördelas via Folkbildningsrådet (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 16.4.3).

Ett ordnat mottagande skapar förutsättningar för att människor etablerar sig snabbare

Ett bra första mottagande lägger grunden för och påskyndar nyanländas etablering i samhälls- och arbetslivet. Kommuner och landsting har överlag en god beredskap och kapacitet för mottagandet av nyanlända. Under de närmaste åren väntas antalet nyanlända att minska samtidigt som en större andel utgörs av vidarebosatta och anhöriga till skyddsbehövande. En förändrad sammansättning av mottagandet innebär delvis andra förutsättningar för kommunerna. Vidare är det många kommuner som fortfarande har ett omfattande åtagande för ensamkommande barn och unga. Sammantaget kan detta påverka förutsättningarna för etablering för både ensamkommande barn och unga och andra nyanlända.

De kommuner som under de senaste åren har tagit emot ett stort antal nyanlända påverkas särskilt av att fler anhöriga till skyddsbehövande bedöms beviljas uppehållstillstånd under kommande år. Flera av dessa kommuner påverkas också fortfarande av kostnader för det tidigare mottagandet. Regeringen avser därför att under 2020 tillskjuta medel till de kommuner som har haft ett relativt högt mottagande av nyanlända i förhållande till sin befolkning. Se även utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner avsnitt 2.5.4 för mer information om de generella bidrag som kommunerna tillförs.

Mot bakgrund av det ansträngda budgetutrymmet avser regeringen att avskaffa grundersättningen till kommunerna för mottagandet av nyanlända från och med 2020. Medlen för detta ska i stället finansiera viktiga reformer inom både

utgiftsområde 13 och andra utgiftsområden, som bidrar till att främja nyanländas etablering.

Många nyanlända barn och unga befinner sig i en utsatt situation

Barns uppväxtvillkor och möjligheter att senare i livet etablera sig i arbets- och samhällslivet är nära kopplat till föräldrarnas delaktighet och inflytande i samhället. Ensamkommande barn och unga befinner sig i en särskilt utsatt situation i föräldrarnas frånvaro. Regeringen har inrättat ett kunskapscentrum för ensamkommande barn och unga vid Socialstyrelsen bl.a. med uppdrag att sprida kunskap och metoder till dem som möter och arbetar med ensamkommande barn och unga (se också utg.omr. 9 avsnitt 6.5.2 och 7.6).

Ökad anpassning av utbildningsinsatser till nyanländas behov

Förskolan lägger grunden för barns språkliga utveckling och förbättrar förutsättningarna för deras skolgång. Förskolan har särskilt stor betydelse för nyanlända barn samt barn med annat modersmål än svenska och här kommer rätten till obligatorisk språkförskola för nyanländas barn kunna spela en viktig roll för att på så sätt ge fler barn chansen att tidigt lära sig svenska. Nyanlända elever som börjar i svensk skola efter ordinarie skolstartsalder kan ha svårt att uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program och fullfölja en gymnasieutbildning. Se vidare om regeringens åtgärder för att stärka nyanlända elevers förutsättningar i skolan under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, avsnitt 3.6.

Personer utan slutförd gymnasieutbildning har betydligt sämre förutsättningar att få ett arbete än andra och detta gäller inte minst bland nyanlända. För att tiden i etableringsinsatser ska användas effektivt är det viktigt att kunna delta i och kombinera svenska för invandrare (sfi) med annan reguljär utbildning. Den kommunala vuxenutbildningen kan behöva anpassas för att möta förutsättningar och behov hos de nyanlända som omfattas av utbildningsplikt. Utbildningsplikten omfattar nyanlända som har kort utbildning, och som därför inte bedöms kunna matchas mot arbete under sin tid i etableringsprogrammet. Med anledning av den merkostnad som kan upp-

stå av att anpassa och utöka vuxenutbildningen har regeringen i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1) tillfört kommunerna medel.

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag (dir. 2018:73, dir. 2019:3) att utreda och föreslå hur det kan säkerställas att kommuner erbjuder individanpassad utbildning för nyanlända som omfattas av utbildningsplikt (se vidare utgiftsområde 16 avsnitt 5.3.3).

3.7 Budgetförslag

3.7.1 1:1 Etableringsåtgärder

Tabell 3.16 Anslagsutveckling 1:1 Etableringsåtgärder

Tusental kronor

År	Utfall	2018	Anslags-sparande	552
2019	Anslag	228 430 ¹	Utgifts-prognos	225 709
2020	Förslag	156 430		
2021	Beräknat	112 030		
2022	Beräknat	112 030		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för att främja etablering i arbets- och samhällslivet samt för statsbidrag till kommuner för detta ändamål. Anslaget får även användas för uppföljning och utvärdering av integrationen.

Regeringens överväganden

Anslaget ökas med 40 miljoner kronor per år 2020–2022 till följd av att satsningen på insatser för föräldralediga m.fl. förlängs och förstärks, se tabell 3.17.

Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:1 Etableringsåtgärder

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019 ¹	228 430	228 430	228 430
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-72 000	-116 400	-116 400
Varav BP20	40 000	40 000	40 000
Varav			
Svenska för föräldralediga	40 000	40 000	40 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	156 430	112 030	112 030

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 156 430 000 kronor anvisas under anslag 1:1 *Etableringsåtgärder* för 2020. För 2021 beräknas anslaget till 112 030 000 kronor och för 2022 till 112 030 000 kronor.

3.7.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

År	Utfall	2018	Anslags-sparande	3 630 161
2019	Anslag	13 096 275 ¹	Utgifts-prognos	12 445 208
2020	Förslag	8 502 572		
2021	Beräknat	7 084 830		
2022	Beräknat	6 616 699		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och landsting för utgifter i samband med mottagandet av nyanlända invandrare. Anslaget får även användas för utgifter för uttagning av personer som ska vidarebosättas, för resor för dessa personer vid vidarebosättning, samt för statsbidrag till internationella organisationer för arbete med vidarebosättning till Sverige.

Kompletterande information

Ersättning betalas ut med stöd av förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande och förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

Regeringens överväganden

Utgifterna under 2019 beräknas bli 651 miljoner kronor lägre än vad som anvisats i statsbudgeten för 2019. Antalet kommunmottagna beräknas bli lägre än vad som antogs i prognosen som låg till grund för statsbudgeten, vilket bidrar till lägre utgifter. Antalet ensamkommande barn och unga beräknas däremot bli betydligt fler 2019 än vad som antogs i den dåvarande prognosen. Det beror på att många av dem som beviljades uppehållstillstånd med stöd av den nya möjligheten till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande unga togs emot i en kommun under 2019 i stället för 2018. Detta påverkar dock inte utgifterna för 2019, eftersom de även i den tidigare prognosen var beaktade i utgifterna.

Tabell 3.19 Prognos för antalet kommunmottagna

Beräknat i BP19 respektive BP20

År	Antalet kommunmottagna		Varav ensamkommande barn och unga	
	BP19	BP20	BP19	BP20
2019	37 900	27 500	3 100	7 646
2020	33 000	23 000	1 200	816
2021	32 200	21 000	1 400	720
2022		19 900		720

Från och med 2020 ökas anslaget till följd av förlängningen av lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (prop. 2018/19:128). Vidare ökas anslaget med 80 miljoner kronor 2020 med anledning av att regeringen tillskjuter medel till kommuner som har haft ett relativt högt mottagande av nyanlända i förhållande till sin befolkning, se tabell 3.20.

I statsbudgeten för 2019 anslags 120 miljoner kronor 2020 och 130 miljoner kronor från och med 2021 för att utöka undervisningen i samhällsorientering från minst 60 till 100 timmar. Till följd av lägre prognoser för antalet nyanlända beräknas kostnaden för förslaget nu bli lägre än tidigare beräknat. Anslaget minskas därför med 40 miljoner kronor 2020 och med 50 miljoner

kronor från och med 2021, vilket innebär att 80 miljoner kronor per år från och med 2020 anslås för den utökade samhällsorienteringen. Dessutom ökas anslaget med 10 miljoner kronor 2020 i syfte att utveckla utbildningsmaterial och metodstöd för samhällsorientering.

Grundersättningen till kommunerna för mottagandet av nyanlända avskaffas från och med 2020, vilket innebär att anslaget minskas med 69 miljoner 2020, 70 miljoner kronor 2021 och 71 miljoner kronor 2022. Vidare minskas anslaget med 60 miljoner kronor 2020 till följd av att schablonersättningen för mottagandet av nyanlända inte justeras upp utifrån förändringen i prisbasbeloppet.

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	13 096 275	13 096 275	13 096 275
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-1 014 932	-1 203 253	-1 729 403
Varav BP20	-17 035	85 697	-440 453
Varav			
Förlängning av tillfälliga lagen	61 965	205 697	-319 453
Mer och förbättrad SO	-40 000	-50 000	-50 000
Mer och förbättrad SO	10 000		
Grundersättningen för flyktingmottagande avskaffas	-69 000	-70 000	-71 000
Utebliven indexering av schablonersättningen	-60 000		
Bidrag till kommuner med högt flyktingmottagande	80 000		
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-145 780	413 822	516 009
Volym	-3 466 991	-5 256 014	-5 300 182
Överföring till/från andra anslag	34 000	34 000	34 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 502 572	7 084 830	6 616 699

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 8 502 572 000 kronor anvisas under anslag 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* för 2020. För 2021 beräknas anslaget till 7 084 830 000 kronor och för 2022 till 6 616 699 000 kronor.

3.7.3 1:3 Hemustrustningslån

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:3 Hemustrustningslån

Tusental kronor

			Anslags- sparande	
2018	Utfall	138 796		64 067
2019	Anslag	165 863 ¹	Utgifts- prognos	88 098
2020	Förslag	126 585		
2021	Beräknat	181 613		
2022	Beräknat	187 771		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för lån till nyanlända invandrare för inköp av hemustrustning.

Regeringens överväganden

Utgifterna för hemustrustningslån påverkas främst av antalet nyanlända som tas emot i en kommun och i vilken utsträckning de väljer att ansöka om respektive beviljas lån. Utgifterna under 2019 beräknas bli 78 miljoner kronor lägre än vad som anvisades i statsbudgeten för 2019, vilket beror på att antalet kommunmottagna har blivit färre än beräknat.

Från och med 2020 ökas anslaget till följd av förlängningen av lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (prop. 2018/19:128). Från och med 2020 minskas anslaget med 30 miljoner kronor till följd av att färre nyanlända beräknas tas emot i kommunerna under kommande år, se tabell 3.22.

Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 1:3 Hemustrustningslån

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019 ¹	165 863	165 863	165 863
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-39 278	15 750	21 908
Varav BP20	-20 278	-21 250	-15 092
Varav			
Tillfälliga lagen förlängs	9 722	8 750	14 908
Minskat anslag på grund av lägre antal nyanlända	-30 000	-30 000	-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	126 585	181 613	187 771

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 126 585 000 kronor anvisas under anslag 1:4 *Hemustrustningslån* för 2020. För 2021 beräknas anslaget till 181 613 000 kronor och för 2022 till 187 771 000 kronor.

4 Diskriminering

4.1 Omfattning

Området omfattar åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering på grund av kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Området omfattar verksamheten hos Diskrimineringsombudsmannen (DO) och Nämnden mot diskri-

minering som finansieras från anslag 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen*. Vidare ingår åtgärder mot diskriminering och rasism och liknande former av fientlighet liksom insatser för att stärka homo- och bisexuellas, transpersoners och queeras lika rättigheter som finansieras från anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.*

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom Diskriminering

Miljoner kronor

	Utfall 2018	Budget 2019 ¹	Prognos 2019	Förslag 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
<i>Diskriminering</i>						
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	126	125	127	127	129	131
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	72	77	76	92	83	83
Summa Diskriminering	198	202	203	219	212	214

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

4.3 Mål

Målet för regeringens politik mot diskriminering är ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Målet för arbetet mot rasism utgår från det av regeringen beslutade målet för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott: ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige.

Målet för arbetet med att stärka homo- och bisexuellas, transpersoners och queeras rättig-

heter utgår från det av regeringen beslutade övergripande målet för den nationella strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

4.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av åtgärder som bidragit till målsättningen om ett samhälle fritt från diskriminering. Vidare redovisas resultaten av åtgärder för att uppnå ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande

former av fientlighet och hatbrott i Sverige. Slutligen redovisas åtgärder som bidrar till målet om lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

4.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används i redovisningen är:

- Utveckling av lagstiftningen för skydd mot diskriminering och för lika rättigheter och möjligheter.
- Anmälningar och uppgifter om förekomsten av diskriminering.
- Individens möjlighet att hävda sina rättigheter och arbetet för att motverka diskriminerande strukturer.
- Kunskapen om diskriminering, rasism och liknande former av fientlighet samt lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer.
- Det civila samhällets arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och för lika rättigheter och möjligheter.

Bedömningarna baseras främst på redovisningar från berörda myndigheter, i första hand Diskrimineringsombudsmannen (DO). Bedömningarna baseras även på resultat från vissa utredningar samt underlag från antidiskrimineringsbyråerna på regional och lokal nivå.

4.4.2 Resultat

Ett samhälle fritt från diskriminering

I syfte att uppnå ett samhälle fritt från diskriminering har arbetet fortsatt på nationell, regional och lokal nivå samt på internationell nivå. Under 2018 avsattes sammantaget ca 126 miljoner kronor till DO och antidiskrimineringsbyråerna för arbetet mot diskriminering och för lika rättigheter och möjligheter. Sverige har fortsatt medverkat i det pågående förhandlingsarbetet om Europeiska kommissionens förslag till nytt EU-direktiv om genomförande av principen om lika-behandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning.

En effektiv och heltäckande lagstiftning

Arbetet med att säkerställa samma skydd oavsett diskrimineringsgrund för att få en effektiv och heltäckande lagstiftning har fortsatt. Regeringen har beslutat om direktiv till utredningen om en effektiv och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen (dir. 2018:99). Utredningen ska bl.a. se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa efterlevnad av bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen (2008:567). Vidare ska utredaren se över tillsynsansvaret över diskrimineringslagen när det gäller verksamhet enligt skollagen (2010:800).

Anmälningar och uppgifter om förekomsten av diskriminering

Antalet anmälningar till DO har ökat något jämfört med tidigare år. Under 2018 tog DO emot 2 567 anmälningar om diskriminering vilket är 92 fler än föregående år. Mönstret från tidigare år med flest antal anmälningar inom områdena arbetsliv, utbildning samt varor och tjänster kvarstår. I likhet med tidigare år har flest anmälningar rört diskriminering som har samband med funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet. Även diskriminering som har samband med kön eller ålder är större kategorier. Det är vidare enligt DO inte ovanligt att anmälare upplever diskriminering som har samband med fler än en diskrimineringsgrund. Könsfördelningen mellan kvinnor och män är fortsatt jämn bland anmälarna. Samtidigt har det skett en fortsatt ökning av anmälningar där uppgift om kön har saknats eller inte har definierats. Noteras kan att det inte har skett någon större ökning av antalet anmälningar om sexuella trakasserier efter #metoo-upproppet hösten 2017.

Sammanlagt 1 310 ärenden inkom till antidiskrimineringsbyråerna med statligt stöd under 2017. Flest ärenden har rört diskriminering som har samband med funktionsnedsättning och etnisk tillhörighet.

Individens möjlighet att hävda sina rättigheter och arbetet för att motverka diskriminerande strukturer

DO beslutade 2018 att inleda tillsyn i 509 ärenden, jämfört med 526 ärenden 2017. De flesta ärenden som utreddes under 2018 avslutades med tillsynsbeslut i vilka DO, om det funnits grund för det, uttalat sig om eventuella överträdelser, brister eller risker för diskriminering.

DO bedömde i ett tillsynsbeslut att det är diskriminering om kommuner vid rekrytering

och arbetsledning tillgodoser hemtjänstmottagares eventuella önskemål att välja bort personal med utländsk bakgrund. Vidare bedömde DO i ett tillsynsbeslut att en festival agerat otillåtet genom uttalanden som var exkluderande mot män. I ett annat mål har Högsta domstolen (HD) efter klagan från DO beslutat att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen vad gäller EU-rättens krav på effektiva sanktioner vid diskriminering.

Under 2018 beslutade DO i 4 fall att väcka talan i domstol, jämfört med 10 fall 2017 och 13 fall 2016. Under 2018 har 7 domar meddelats, varav 4 från Arbetsdomstolen (AD) och 3 från allmän domstol. I 5 av dessa domar bifölls DO:s talan. DO:s granskning av 290 kommuner och 20 landsting visade att det fanns stora brister i arbetsgivarnas riktlinjer och rutiner för att förhindra trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. Av de arbetsgivare DO granskat uppvisade 90 procent brister. Vidare har DO granskat nästan 100 företag och organisationer inom branscherna media, kultur och juridik. Tillsynen visade på brister i upp till 80 procent av fallen särskilt när det gäller riktlinjer och rutiner för att förhindra repressalier. Under hösten 2018 har DO också inlett en granskning som omfattar 180 företag inom bygg- och anläggningsbranschen samt 150 företag inom it-branschen.

Av de 1 310 inkomna ärendena till antidiskrimineringsbyråerna 2017 var 804 rådgivningsärenden och 506 insatsärenden. Av dessa avslutades 396 ärenden genom rådgivning samt till följd av att ärendet inte bedömts som diskriminering eller för att bevisningen brister och 288 ärenden hänvisades vidare till annan organisation eller myndighet. I 143 av ärendena träffades förlikningar eller lokala lösningar som resulterat i exempelvis ekonomisk kompensation till utsatta, återkallade uppsägningar, omprövningar av beslut samt att utredningar om missförhållanden på en arbetsplats har inletts. I Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors sammanfattning av byråernas resultat och effekter av sina insatser nämns bl.a. att dessa har bidragit till konkreta förändringar, till exempel att fler individer har fått upprättelse, att fler individer har fått rådgivning och information om hur man kan ta tillvara sina rättigheter, samt att aktörer, t.ex. organisationer, offentliga instanser och företag har samverkat med byråerna och därigenom fått kunskap kring antidiskrimineringsfrågor.

Ökad kunskap om diskriminering

DO:s tillsynsinsatser visar att många arbetsgivare har fortsatt bristande kännedom om diskrimineringslagens krav på så kallade aktiva åtgärder och inte bedriver ett ändamålsenligt arbete enligt syftet med bestämmelserna. Enligt DO saknar även andra nyckelaktörer inom arbetsmarknadsområdet kunskaper om lagstiftningen. DO har genomfört betydande insatser för att ta fram och sprida information om bestämmelser om aktiva åtgärder. Satsningen omfattar bl.a. ett nytt informationsmaterial och annonskampanjer. Under året har DO genomfört flera insatser mot sexuella trakasserier i arbetsliv och skola, bl.a. ett rättsligt seminarium för arbetsmarknadens parter. DO har tillsammans med Arbetsmiljöverket (AV) genomfört ett regeringsuppdrag för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier i arbetslivet (dnr Ku2018/00556/DISK, Ku2018/00557/DISK). Inom ramen för uppdraget har AV och DO tagit fram en gemensam digital plattform och information som spridits genom en informationskampanj (se även utg.omr. 14 avsnitt 5.4). Vidare har AV och DO i juni 2019 fått ett uppdrag (A2019/01324/MRB, A2019/01325/MRB) att utveckla den digitala plattformen som ger arbetsgivare vägledning i arbetet med aktiva åtgärder och kränkande särbehandling. DO har också drivit en informations-satsning om ändringarna i diskrimineringslagen om bristande tillgänglighet som en form av diskriminering. Under 2018 genomförde DO bland annat det årligen återkommande mötet med antidiskrimineringsbyråerna.

Ett samlat arbete mot rasism och liknande former av fientlighet

Arbetet med genomförandet av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2016/02629/DISK) har fortsatt med utgångspunkt i de fem strategiska områden som regeringen har identifierat som avgörande för att uppnå målet med planen:

- förbättrad samordning och uppföljning,
- mer kunskap, utbildning och forskning,
- civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog,
- förstärkt förebyggande arbete på nätet, och
- ett mer aktivt rättsväsende.

Från anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes sammantaget drygt 31 miljoner kronor för åtgärder inom ramen för planen.

Det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism redovisas under utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

Förbättrad samordning och uppföljning

Forum för levande historia har i uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. I myndighetens tredje delredovisning (A2019/00742/MRB) framgår hur myndigheten och andra myndigheter har genomfört olika regeringsuppdrag på området. I redovisningen identifieras även ett antal utmaningar och utvecklingsområden.

Forum för levande historia har genomfört möten och fortbildningar för och mellan berörda myndigheter, bl.a. Polismyndigheten, Statens medieråd, DO, Försäkringskassan och Myndigheten för stöd till trossamfund. Under arbetets gång har även delar av det civila samhället involverats för att deras erfarenheter och kunskap ska kunna beaktas i arbetet.

Myndigheten har även anordnat och deltagit i ett stort antal aktiviteter som en del av sitt samordningsuppdrag.

Enligt undersökningar som Forum för levande historia tagit del av har grupper utsatta för rasism och liknande former av fientlighet ett lägre förtroende för offentliga institutioner. Det kan därför finnas ett behov av att myndigheter kvalitets-säkrar sitt bemötande utifrån ett hbtq- respektive antirasistiskt perspektiv. Myndigheten har därför sammanställt och spridit metoder och kunskap för ett bättre bemötande med fokus på dessa perspektiv.

Inom ramen för sitt uppdrag att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism har Länsstyrelsen i Dalarnas län fortsatt att genomföra fyra pilotstudier, bl.a. med inriktning på att ta fram metoder för att göra lokala och regionala lägesbilder och analyser av våldsbejakande extremism (A2019/00628/MRB).

Mer kunskap, utbildning och forskning

Forum för levande historia har fortsatt uppdraget att genomföra en utbildningsinsats om rasism i historien och i dag (Ku2015/00319/KA, Ku2016/01672/DISK). Under 2018 har myndigheten erbjudit 1 550 utbildningsplatser och nått ännu fler genom filmer, poddar och seminarier.

Målgrupper har varit skolpersonal och andra offentliganställda, t.ex. inom Polismyndigheten, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och socialtjänst. Utvärderingar av utbildningsinsatserna som helhet har generellt sett visat mycket goda resultat. Drygt hälften av deltagarna uppger dock att det behövs verktyg för hur man kan motverka rasism i den yrkesspecifika rollen (A2019/00633/MRB).

Vetenskapsrådet driver sedan 2016 i samråd med Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) ett forskningsprogram om rasism (U2016/00588/F) omfattande 20 miljoner kronor per år (utg.omr. 16 avsnitt 6.3). I början av 2019 har Vetenskapsrådet gjort en andra utlysning av projektbidrag inom ramen för programmet.

Utöver detta har insatser inriktade på att höja kunskapen om specifika former av rasism och liknande former av fientligheter genomförts.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors (MUCF) uppdrag att motverka homofobi, bifobi och transfobi och genomföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer har fortsatt (Ku2016/01669/DISK). Resultatet framgår nedan under Lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer.

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) har fått i uppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar samt aktörers utsatthet för islamofobi och hatbrott (A2019/01200/MRB).

Sametinget har redovisat ett uppdrag om att kartlägga förekomsten av rasism mot samer i dag som har bidragit till att det finns mer kunskap om förekomsten av upplevd rasism mot samer och behovet av fortsatt forskning (A2019/00605/MRB).

Länsstyrelsen i Stockholms län har distribuerat ett utbildningsmaterial om antiziganism till skolor och Forum för levande historia har fortsatt verka för att sprida en utställning om romers historia i Sverige. Departementspromemorian Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – en myndighet för romska frågor (Ds 2019:15) har skickats ut på remiss. I den finns förslag om hur arbetet mot antiziganism kan stärkas.

Forum för levande historia har genomfört insatser för att stärka förutsättningarna för att olika aktörer ska kunna göra hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser (Ku2018/01169/DISK). Svenska kommittén mot antisemitism har ge-

nomfört flera utbildningsresor med bidrag som beviljats för ett projekt om hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser (Ku2018/00545/MD). Se även utgiftsområde 1 Rikets styrelse avsnitt 10.6.2.

Ökat stöd och fördjupad dialog med det civila samhället

MUCF fördelade under 2018 ca 13,9 miljoner kronor enligt förordningen (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans. Bidrag har fördelats till 14 organisationer. Av dessa arbetar 11 med antisemitism, 12 med islamofobi, 10 med afrofobi, 10 med antiziganism, 6 med homofobi och transfobi och 6 med rasism mot samer.

Enligt MUCF har statsbidraget till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans bl.a. använts till att genomföra olika former av informationsutbyten och kunskapsöverföringar mellan berörda aktörer.

Förstärkt förebyggande arbete på nätet

Statens medieråds uppdrag att genomföra kampanjen No Hate Speech Movement i syfte att höja kunskapen om rasism och liknande former av fientlighet på internet bland barn och unga (Ku2017/00785/DISK) har fortsatt under 2018, bl.a. genom en satsning på ökad spridning och kommunikation i digitala kanaler för att öka kunskapen om kampanjen (A2019/00624/MRB). Även om kännedomen om kampanjen har ökat är den enligt myndigheten fortsatt låg i den primära målgruppen barn och unga.

Ett mer aktivt rättsväsende

Brottsförebyggande rådet (Brå) genomförde 2018 på regeringens uppdrag en studie som ska fördjupa kunskapen om hatbrottslighetens omfattning och karaktär, utsatta individers och gruppers behov eller rättsväsendets hantering av hatbrott (Brå 2018:10, Ju2017/09598/LP).

Undersökningen baserades på Nationella trygghetsundersökningens samtliga år, 2006–2017, vilket möjliggjorde en mer ingående analys av den självrapporterade utsattheten för främlingsfientliga, homofobiska eller antireligiösa hatbrott. Brå gjorde ytterligare en studie med syftet att genomföra en kvalitetsgranskning av polisens hatbrottsmarkeringar och att studera omfattningen av och karaktären på statistik baserad på polisens hatbrottsmarkering jämfört med Brås hatbrottsstatistik, för att urskilja likheter och skillnader vad gäller nivåer, brottstyper, hat-

brottsmotiv eller var i landet som anmälan registrerats (Brå 2018:13).

Brå har på regeringens uppdrag gjort en fördjupad studie av antisemitiska hatbrott, som redovisades i juni 2019 (A2019/01079/MRB, Brå 2019:4). I studien framgår att antisemitism förekommer i breda lager av befolkningen, och långt ifrån alla personer som utsätter andra för antisemitism tillhör en organiserad grupp. Däremot beskriver Brå hur den radikalnationalistiska miljön utgör ett hot både mot enskilda individer och mot judiska församlingar och föreningar. Brå lyfter också fram att flera personer som arbetar med säkerhet i judiska församlingar och föreningar uppfattar att den våldsbejakande jihadistiska miljön utgör det största hotet mot judiska institutioner.

Polismyndigheten har i enlighet med ett uppdrag i regleringsbrevet för 2018 redovisat vilka åtgärder som myndigheten vidtagit för att bekämpa hatbrott (Ju2017/09598/LP). Av redovisningen framgår bl.a. att riktade utbildningsinsatser och informationsutbyte inom Polismyndigheten är av stor betydelse för att sprida kunskap i hela polisorganisationen. Enligt Polismyndigheten är fortsatt samverkan, nära dialog och förtroendeskapande åtgärder centrala faktorer i det fortsatta arbetet för att bekämpa hatbrotten.

Åklagarmyndigheten har arbetat med att stärka sin förmåga att hantera ärenden om hot och kränkningar på internet och fortsatt att samverka med Polismyndigheten i frågor som rör hatbrott.

Regeringen har tillsatt en parlamentariskt sammansatt kommitté som ska överväga om det bör införas ett särskilt straffansvar för deltagande i en rasistisk organisation och ett förbud mot rasistiska organisationer som sådana (dir. 2019:39). Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2021.

Lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer

Arbetet har fortsatt för att stärka hbtq-personers rättigheter utifrån den nationella strategin och dess olika fokusområden med de sedan tidigare utsedda strategiska myndigheterna DO, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, MUCF och Statens kulturråd respektive de under 2018 utsedda strategiska myndigheterna Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Statens skolverk. Arbetet har särskilt fokuserat på trans-

personers lika rättigheter och möjligheter. Från anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes drygt 14 miljoner kronor för att stärka hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter.

Förbättrade förutsättningar för efterlevnaden av transpersoners rättigheter

Betänkandet *Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor* (SOU 2017:92) bereds inom Regeringskansliet. Ett antal genomförda och föreslagna lagstiftningsåtgärder som bl.a. rör transpersoners rättigheter redovisas i budgetpropositionen för 2019 (se prop. 2018/19:1, utg.omr. 13 avsnitt 4.4.2)

Förstärkt kunskap och synlighet om hbtq-frågor

De strategiska myndigheter som har utsetts för att främja hbtq-personers rättigheter har genomfört en rad olika åtgärder. Under 2018 tilldelades Socialstyrelsen 2 miljoner kronor för att finansiera insatser enligt förordningen (2014:1542) om statsbidrag till kommuner och landsting för att öka kunskapen om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation (Ku2017/02634/DISK). Socialstyrelsen fick i juni 2018 även i uppdrag att ta fram kunskapsstöd för vård och behandling vid intersexuella tillstånd. För uppdraget tilldelades Socialstyrelsen 1 miljon kronor under 2018 och 2 miljoner kronor under 2019 (Ku2018/01451/DISK och A2019/01275/MRB).

MUCF tilldelades 1 miljon kronor för att genomföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer. Myndigheten har haft uppdraget under flera år och regeringen bedömer att insatserna når nyckelaktörer inom skolans område och har stärkt målgruppens förutsättningar för att främja en trygg skola och att motverka homofobi, bifobi och transfobi bland unga (A2019/00627/MRB).

Undersökningar som genomförts av MUCF har visat att det kan finnas särskilda hinder för unga hbtq-personers deltagande, bl.a. i fritidsaktiviteter. MUCF har därför fått i uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer (A2019/01404/MRB).

Stödet till hbtq-organisationer inom det civila samhället

Under 2018 avsattes ca 9,3 miljoner kronor för stöd till organisationer inom det civila samhället enligt förordningen (2008:349) om statsbidrag till

organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck. Enligt MUCF är en stor del av bidraget avgörande för organisationers upprätthållande av den ordinarie verksamheten. Samtliga bidragstagande organisationer ger exempel på att deras arbete har bidragit till externa effekter på samhällsnivå. Enligt MUCF har bidraget även medverkat till interna effekter, t.ex. genom att organisationer kunnat bredda sin verksamhet geografiskt.

4.4.3 Analys och slutsatser

Det arbete som bedrivs av DO är viktigt dels för individens möjligheter att hävda sina rättigheter, dels för att motverka diskriminerande strukturer i samhället. DO:s tillsynsarbete och informationsåtgärder bedöms ha bidragit till mer kunskap om och förstärkt implementering av diskrimineringslagen. Även vid antidiskrimineringsbyråerna bedrivs verksamhet som bidrar till detta. Kunskapen om och efterlevnaden av lagen behöver samtidigt öka ytterligare för att bidra till målet om ett samhälle fritt från diskriminering.

Det formella skyddet i diskrimineringslagen ska vara så heltäckande och effektivt som möjligt. För att ge lagen ett verkligt genomslag i samhället krävs också att de som omfattas av bestämmelserna har dels kunskap, dels vilja att följa reglerna. Det krävs även en effektiv och ändamålsenlig tillsyn över lagen med sanktioner som leder till ökad efterlevnad.

Regeringen bedömer vidare att det fortsatta arbetet med den nationella planen mot rasism har bidragit till ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige. Det gäller bl.a. den samordning och uppföljning av den nationella planen som sker genom uppdraget till Forum för levande historia.

Insatserna inom ramen för planen bedöms ha bidragit till en ökad kunskap om hur rasism och hbtq-fobi förekommer i samhället. Den nationella planen bedöms även bidra till att synliggöra och på ett riktat sätt motverka de olika formerna av rasism och liknande former av fientlighet. Planen har förbättrat förutsättningarna för myndigheters och det civila samhällets fortsatta insatser.

Trots vidtagna insatser återstår utmaningar när det gäller rasism och hbtq-fobi. Det gäller även

myndigheters och olika yrkesgruppers kunskap om bemötandefrågor kopplade till rasism och hbtq-fobi.

Regeringen bedömer att insatserna för lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer, bl.a. inom ramen för strategin, har bidragit till ett förstärkt arbete. Medvetenheten om transpersoners utsatta situation har ökat. Samtidigt finns det alltjämt utmaningar kvar när det gäller t.ex. förekomsten av psykisk ohälsa och självmord samt vad gäller kunskapen om hbtq-personers situation inom flera områden.

4.5 Politikens inriktning

Ett heltäckande skydd mot diskriminering

Sverige ska vara ett land där alla människor erkänns för vilka de är, har rätt att definiera sig själva och har tillgång till lika rättigheter och möjligheter. De personer som utsätts för diskriminering ska kunna få sina rättigheter tillvaratagna och diskriminerande strukturer ska motverkas. Regeringen kommer att fortsätta arbetet med att säkerställa ett effektivt och heltäckande skydd mot diskriminering.

Regeringen kommer att följa upp arbetet med de frågor som har aktualiserats i samband med #metoo. Kunskapen om regelverket mot diskriminering ska öka. Alla människor ska ha rätt och möjlighet att leva sina liv fria från sexuella trakasserier och andra former av diskriminering. För att uppnå ett samhälle, bl.a. på arbetslivs- och utbildningsområdet, där ingen utsätts för trakasserier, sexuella trakasserier eller andra former av diskriminering måste arbetet för att bekämpa diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter fortgå. Att inte utsättas för diskriminering är en mänsklig rättighet.

Kraftsamling mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Rasism och hatbrott kan aldrig accepteras. Alla människor ska ha frihet och förutsättningar att leva det liv de vill. Regeringen är fast besluten om att ta kampen mot rasismen i samhället. Medel tillförs för att kunna fortsätta och stärka arbetet på området. Arbetet mot rasism ska fortsätta, inom olika politikområden med den nationella

planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som grund.

Rasismen ska bekämpas med kraft inom ett flertal områden. I Säkerhetspolisens årsbok för 2018 framgår att en främlingsfientlig och radikalnationalistisk idéströmning ökat i samhället, främst via internet. Det bidrar till en bild av en växande bred radikalnationalism som inkluderar radikala och våldsbejakande grupper. Enligt regeringens uppfattning sprider dessa idéströmningar och rasistiska organisationer exempelvis antisemitiska, islamofobiska och afrofobiska budskap. Flera utsatta grupper i Sverige, bl.a. judar, afrosvenskar och muslimer vittnar om ett hårdnande samhällsklimat de senaste åren. Här krävs ett aktivt arbete från rättsväsendet och andra aktörer för att stärka tryggheten för utsatta grupper. Hatbrott ska beivras och brottsoffren ska uppleva att samhället tar brotten och offrens utsatthet på stort allvar.

Rasismens grogrunder behöver bemötas och därför behövs ökad kunskap, inom skolan och andra berörda samhällsområden, om mekanismer – samtida och historiska – som ligger till grund för rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott förstärks. På så sätt kan en struktur för samordning och uppföljning läggas till grund för ett långsiktigt strategiskt arbete. En förstärkning kan också ge utrymme för fortsatta och nya insatser inom ramen för planens fokusområden genom uppdrag till olika myndigheter respektive stöd till civila samhället. Regeringen avser att tillföra permanenta resurser fr.o.m. 2020.

En förstärkning ger bl.a. Forum för levande historia förbättrade möjligheter för ett långsiktigt arbete med fokus på samordning och uppföljning respektive utbildning om rasism som når fler aktörer. Förstärkningen möjliggör även fler insatser för att höja kunskapen på området och ytterligare förebyggande arbete.

Myndigheter inom rättsväsendet och bl.a. Statens medieråd och Myndigheten för stöd till trossamfund är aktörer som kommer att fortsätta arbeta inom ramen för planen.

Hbtq-personers rättigheter stärks

Betydande utmaningar för hbtq-personers rättigheter, i världen, men också i Sverige består. Hot

och hat liksom diskriminering gentemot hbtq-personer förekommer fortfarande. Samkönade par riskerar att hamna i kläm när de blir föräldrar på grund av lagstiftning som inte är anpassad utifrån regnbågsfamiljers behov. Hbtq-personer har sämre psykisk hälsa än befolkningen i stort och särskilt oroande är situationen för transpersoner. Arbetet för att säkerställa hbtq-personers fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna ska därför fortsätta. Sverige ska vara ett land där alla kan leva sitt liv i frihet och trygghet oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

Regeringen kommer fortsatt verka för att den föräldraskapsrättsliga lagstiftningen är utformad så att den kan hantera olika sätt att få barn och bilda familj. Regeringen kommer att tillsätta en utredning för att se över den föräldraskapsrättsliga lagstiftningen. Målsättningen är att lagstiftningen ska vara jämlik, modern och anpassad till olika familjekonstellationer. En självklar utgångspunkt är att lagstiftningen ska ha barnets bästa i fokus.

Under förra mandatperioden tog regeringen flera initiativ för att få en modern lagstiftning för ändrad könstillhörighet på plats. Det är enligt regeringen viktigt att såväl vuxna som barn och unga personer ges goda möjligheter att kunna leva i enlighet med sin könsidentitet. Lagrådet avstyrkte dock regeringens lagförslag och framförde allvarlig kritik. Kritiken behöver beaktas i det arbete som nu pågår för att få till stånd en modern lagstiftning för ändrad könstillhörighet (se utg.omr. 9 avsnitt 3.44).

Regeringen avser att komplettera strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck med en handlingsplan för att ytterligare förstärka arbetet. Regeringen avser att tillföra permanenta resurser fr.o.m. 2020 och ytterligare resurser 2021 och 2022 för satsningen.

Strategin har lagt grunden för ett långsiktigt arbete inom de befintliga fokusområdena som omfattar våld, diskriminering och andra kränkningar, unga hbtq-personer, hälsa, vård och sociala tjänster, privat- och familjeliv, kulturområdet samt det civila samhället. Därtill har insatser även vidtagits inom andra områden såsom migrations- och asylområdet. En handlingsplan syftar till att komplettera och kraftsamla arbetet för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter. Handlingsplanen kommer att fokusera på aktuella utmaningar och konkreta åtgär-

der. Organisationer som företräder hbtq-personers lika rättigheter kommer att bjudas in för fortsatt dialog om handlingsplanens innehåll. Även de förslag som har lämnats av Statskontoret 2016 och i betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92) kommer att beaktas i detta arbete.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

**Tabell 4.2 Anslagsutveckling 2:1
Diskrimineringsombudsmannen**

Tusental kronor				
2018	Utfall	126 159	Anslags- sparande	987
2019	Anslag	124 984 ¹	Utgifts- prognos	127 168
2020	Förslag	126 955		
2021	Beräknat	128 945 ²		
2022	Beräknat	130 938 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 126 955 tkr i 2020 års prisnivå.

³ Motsvarar 126 954 tkr i 2020 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Diskrimineringsombudsmannens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter för Nämnden mot diskriminering.

Regeringens överväganden

Tabell 4.3 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	124 984	124 984	124 984
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 971	3 961	5 954
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	126 955	128 945	130 938

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2019. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2021–2022 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 126 955 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 128 945 000 kronor respektive 130 938 000 kronor.

4.6.2 2.2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2018	Utfall	72 114		805
2019	Anslag	76 919 ¹	Utgifts-prognos	76 033
2020	Förslag	91 919		
2021	Beräknat	82 919		
2022	Beräknat	82 919		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser mot diskriminering, rasism, främlingsfientlighet, homofobi och liknande former av intolerans samt för att främja lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck samt till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och verksamheter som arbetar för att motverka rasism och liknande former av intolerans. Anslaget får användas för administrativa kostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2020 för anslaget *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 38 300 000 kronor 2021.

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget beviljas bl.a. statsbidrag till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck. För organisationerna är det av stor betydelse att få en ökad förutsägbarhet när det gäller vilka bidrag de kan räkna med nästkommande år. Det gör det möjligt att planera verksamheten mer effektivt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2020 för anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på högst 38 300 000 kronor 2021.

Tabell 4.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 2.2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2018	Prognos 2019	Förslag 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022	Beräknat 2023–20XX
Ingående åtaganden		28 000	38 300			
Nya åtaganden	28 000	38 300	38 300			
Infriade åtaganden		-28 000	-38 300	-38 300		
Utestående åtaganden	28 000	38 300	38 300			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	38 300	38 300	38 300			

Regeringens överväganden

Tabell 4.6 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	72 919	72 919	72 919
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	19 000	10 000	10 000
Varav BP20	24 000	34 000	34 000
Varav			
Nationella planen mot rasism	10 000	10 000	10 000
HBTQ-personers rättigheter stärks	14 000	24 000	24 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	91 919	82 919	82 919

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2020 för att förstärka arbetet med den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Vidare ökas anslaget med 14 000 0000 kronor fr.o.m. 2020 och ytterligare 10 000 000 kronor årligen 2021–2022 för att förstärka arbetet för hbtq-personers rättigheter.

Regeringen föreslår att 91 919 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 82 919 000 kronor respektive 82 919 000 kronor.

5 Jämställdhet

5.1 Omfattning

Här redovisas regeringens bedömning av måluppfyllelsen för de jämställdhetspolitiska målen utifrån de åtgärder som finansieras från utgiftsområde 13, anslag 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder*. Jämställdhetspolitiken är sektorsövergripande. Övriga insatser på jämställdhetsområdet redovisas därför inom andra berörda utgiftsområden. Insatser som rör diskriminering på grund av kön redovisas under avsnitt 4 Diskriminering inom detta utgiftsområde.

5.2 Utgiftsutveckling

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom område Jämställdhet

Miljoner kronor						
	Utfall 2018	Budget 2019 ¹	Prognos 2019	Förslag 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
<i>Jämställdhet</i>						
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	363	481	475	445	199	199
3:2 Jämställdhetsmyndigheten	82	81	79	70	74	75
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	28	28	28	28	28	28
Summa Jämställdhet	473	590	581	543	301	302

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

5.3 Mål för jämställdhetspolitiken

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Det finns också sex jämställdhetspolitiska delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Regeringens arbete ska även bidra till att Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling genomförs. Jämställdhet ska genomsyra agendans genomförande. Mål 5 handlar särskilt om att uppnå jämställdhet. Alla kvinnors och flickors egenmakt och mål om jämställdhet återfinns bland flertalet av målen i Agenda 2030, där mål 3 (hälsa) och 4 (utbildning) direkt kan kopplas till de jämställdhetspolitiska delmålen.

5.4 Resultatredovisning

5.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Jämställdhetspolitiken är bred och omfattar många utgiftsområden. Målen är övergripande och långsiktiga. Indikatorerna som redovisas nedan under respektive delmål tydliggör de centrala aspekterna i målen.

Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi, i kombination med särskilda åtgärder, för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen och syftar till att främja jämställdhet genom att synliggöra och motverka ojämställda villkor.

Jämställdhetsintegrering innebär att resultatredovisningen avseende jämställdhet är integrerad i övriga utgiftsområden i budgetpropositionen, t.ex. genom könsuppdelad statistik och analyser i förhållande till de jämställdhetspolitiska målen. Här görs i första hand uppföljningen utifrån delmålen indikatorer och anslaget för jämställdhetspolitiken. I budgetpropositionens bilaga 3, Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män, redovisas indikatorerna och utvecklingen av den ekonomiska jämställdheten mer ingående. Även områdena makt och inflytande respektive obetalt hem- och omsorgsarbete berörs i bilagan.

Redovisning av indikatorer efter respektive delmål

Redovisningen av indikatorerna är uppdelad efter kön och redovisas per delmål. Indikatorerna finns tillgängliga på Statistiska centralbyråns (SCB) webbplats och uppdateras två gånger om året.

Jämn fördelning av makt och inflytande

- Riksdagens sammansättning efter allmänna val 1921–
- Ordförande i kommun- och landstingsstyrelse
- Styrelser och ledning i börsföretag
- Chefer i privat sektor efter typ av chef
- Chefer i offentlig sektor efter typ av chef.

Ekonomisk jämställdhet

- Från löne- och näringsinkomst till nettoinkomst för personer i åldern 20–64 år. Åldersintervallet skiljer sig från det som van-

ligtvis används i SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU), nämligen 15–74 år. I ett jämställdhetsperspektiv är intervallet 20–64 år mer relevant eftersom det fokuserar på de som förväntas delta fullt ut på arbetsmarknaden, dvs. ej barn, studenter som arbetar deltid eller pensionärer.

- Kvinnors lön som andel (procent) av mäns lön efter sektor före och efter standardvägning
- Sysselsatta 20–64 år efter åldersgrupp och anknytningsgrad till arbetsmarknaden
- Sysselsatta 20–64 år efter åldersgrupp och vanligen arbetad tid som heltid och deltid.

Jämställd utbildning

- Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9
- Avgångna elever från gymnasieskolan efter program eller anknytning till program
- Studerande och examinerade från högskolan
- Utbildningsnivå för befolkningen 25–64 år
- Andel deltagare i folkhögskolornas respektive studieförbundens verksamhet.

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

- Ersatta dagar för vård av barn 1974–
- Genomsnittlig tidsanvändning för personer i åldern 20–64 år
- Tid för obetalt arbete efter livscykel
- Orsak till deltidsarbete för personer i åldern 20–64 år.

Jämställd hälsa

- Självupplevd hälsa efter ålder och utbildningsnivå
- Besvär av ångslan, oro och ångest
- Sjukpenningtalet efter ålder
- Övervikt och fetma (BMI)
- Alkoholvanor
- Personer med LSS efter insatstyp
- Dödsorsak efter utbildningsnivå.

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

- Personer 16–79 år utsatta för misshandel efter plats

- Personer 16–79 år utsatta för misshandel efter relation till förövaren
- Personer 16–79 år utsatta för sexualbrott efter ålder
- Anmälda köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn
- Anmäld misshandel
- Grov kvinnofridskränkning
- Anmäld våldtäkt
- Lagförda efter huvudbrott.

Indikatorerna utgör en grund för beskrivning och analys av utvecklingen inom jämställdhetspolitiken. SCB har kompletterat indikatorerna för delmålet Mäns våld mot kvinnor ska upphöra med en indikator om anmälda köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn. Vidare ingår numera lagförda köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn i indikatorn lagförda efter huvudbrott.

För samtliga indikatorer finns dock en utmaning när det gäller att mäta och avgränsa effekterna av genomförda insatser inom området, eftersom en rad olika faktorer utanför politikens område kan påverka utvecklingen.

Resultat

Nedan redovisas översiktligt resultatet i förhållande till de jämställdhetspolitiska målen samt vilka jämställdhetsinsatser som genomfördes under föregående period. En kompletterande redovisning av resultaten görs inom respektive utgiftsområde. Resultatredovisningen inleds med en redogörelse för utvecklingen och resultatet av strategin jämställdhetsintegrering.

Jämställdhetsintegrering

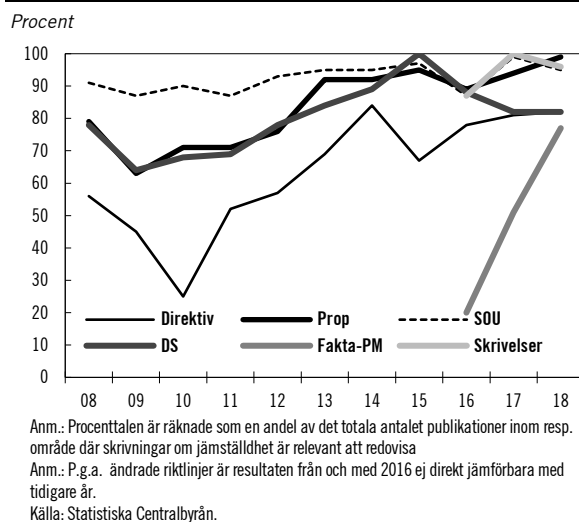
Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi, i kombination med särskilda åtgärder, för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Strategin jämställdhetsintegrering genomförs på såväl nationell, regional som lokal nivå. Systematisk jämställdhetsintegrering är också avgörande för genomförandet av Agenda 2030.

Jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet fortsätter att utvecklas

Inom Regeringskansliet bedrivs ett aktivt arbete med jämställdhetsintegrering. Regeringens beslut om jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet för åren 2016–2020 (S2016/04472/JÄM) är styrande för arbetet och slår fast att jämställdhetsintegrering omfattar allt arbete i Regeringskansliet, men pekar särskilt ut fyra centrala processer: lagstiftningsprocessen, EU-ärenden, budgetprocessen och myndighetsstyrningen.

SCB:s kvantitativa uppföljning av Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering under 2018 visar sammantaget ett likvärdigt resultat jämfört med 2017.

Diagram 5.1 Jämställdhetsintegrerade produkter

Inom lagstiftningsprocessen har utvecklingen gått framåt avseende jämställdhetsperspektiv i relevanta propositioner, från 94 till 99 procent. När det gäller jämställdhetsperspektiv i skrivelser till riksdagen har dock resultatet sjunkit från 100 till 96 procent (se diagram 5.1). Andelen myndigheter med skrivningar om jämställdhet i sin instruktion har ökat från 47 procent 2017 till 52 procent 2018, vilket är ett resultat av regeringens arbete med att se över myndigheternas instruktioner ur ett jämställdhetsperspektiv. År 2018 utkom 95 rapporter och betänkanden inom statens offentliga utredningar (SOU), andelen som har skrivningar om jämställdhet av relevans var 95 procent. Däremot var andelen individbaserad statistik som presenterats könsuppdelad och kommenterats och analyserats utifrån kön anmärkningsvärt låg i SOU rapporter/betänkanden (31 procent). Den låga andelen könsuppdelad statistik kan jämföras med budgetpropositionen där andelen könsuppdelade och

kommenterade tabeller och diagram ligger på den betydligt högre nivån 68 procent.

Den starka utvecklingen vad gäller EU-ärenden fortsätter där förekomsten av jämställdhetsanalyser har ökat från 51 till 77 procent bland ärenden där ett jämställdhetsperspektiv är relevant.

Jämställdhet har fått ökat genomslag i budgeten

Arbetet med jämställdhetsbudgetering har fortsatt i Regeringskansliet. I korthet innebär jämställdhetsbudgetering att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten i största möjliga mån ska främja jämställdhet. Jämställdhetsbudgetering är en tillämpning av jämställdhetsintegrering i budgetprocessen.

Jämställdhetsbudgetering har gett regeringen bättre förutsättningar att beakta hur respektive förslag i statsbudgeten främjar jämställdhet. Uppföljningar som gjorts, bland annat av Ekonomistyrningsverket (ESV) under 2017, visar dock att utfallet av reformer på utgiftssidan i statens budget inte alltid leder till ett jämställt utfall.

Den 31 mars 2019 inkom Jämställdhetsmyndigheten med rapporten Ökat genomslag och hård prioritering, om jämställdhetspolitiska åtgärder i statens budget 2018 med en historisk tillbakablick (A2019/00652/JÄM). Sammantaget pekar rapporten på ett ökat genomslag för jämställdhetspolitiken i budgeten som helhet (se tabell 5.2). Jämställdhetsmyndighetens kartläggning visar att förekomsten av mål med ett tydligt jämställdhetsperspektiv inom olika utgiftsområden tycks ha ökat sedan 2015, trots att sådana fortfarande saknas i majoriteten av dem.

Tabell 5.2 Antal utgiftsområden med jämställdhetspolitiska ambitioner eller uttalat könsperspektiv i mål resp. politisk inriktning

Budgetproposition	Antal utgiftsområden med jämställdhetsmål	Politikens inriktning
Proposition 2014/15:01	3/27	19/27
Proposition 2017/18:1	12/27	25/27

Källor: SOU 2015:86a och Jämställdhetsmyndigheten.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18) kunde jämställdhetsambitioner urskiljas under politikens inriktning i 25 av budgetens 27 utgiftsområden. Också detta tyder på ett starkare genomslag jämfört med 2015.

Jämställdhetsintegrering i myndigheter bidrar till uppfyllelsen av de jämställdhetspolitiska målen

Regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) har pågått 2013–2018 och har successivt utvidgats till att omfatta 58 statliga myndigheter samt Folkbildningsrådet. Syftet med JiM är att stärka myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering så att myndigheternas kärnverksamhet på ett ännu bättre sätt bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Systematisk jämställdhetsintegrering är också avgörande för genomförandet av Agenda 2030. Under hela JiM-satsningen har myndigheterna erbjudits stöd och sedan 2018 ansvarar Jämställdhetsmyndigheten för denna uppgift. Samtliga JiM-myndigheter fick ett återrapporteringskrav om jämställdhetsintegrering i regleringsbrevet för 2019.

Deltagande myndigheter har redovisat resultatet av JiM-arbetet i sina respektive årsredovisningar för 2018. Av dessa redovisningar framkommer att myndigheterna har identifierat jämställdhetsutmaningar inom sina respektive verksamhetsområden samt, i varierande omfattning, bedrivit ett utvecklingsarbete med att integrera jämställdhet i såväl processer för planering och uppföljning som i delar av kärnverksamheten. Det handlar exempelvis om att beakta jämställdhet och våldsförebyggande arbete i handläggning av individärenden, jämställd fördelning av statliga medel inom forskningsfinansiering, finansiellt stöd till företag, kulturbidrag samt jämställt bemötande. Ytterligare exempel på resultatet från JiM redovisas under respektive jämställdhetspolitiskt delmål, samt i vissa fall under andra utgiftsområden.

Den 31 mars 2019 lämnade Jämställdhetsmyndigheten en slutredovisning av JiM-uppdraget 2013–2018 (A2019/00573/JÅM). Rapporten slår fast att myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering har bidragit till uppfyllelsen av de jämställdhetspolitiska målen. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det är viktigt att fortsätta prioritera arbetet med jämställdhetsintegrering och att arbetet behöver omfatta fler aktörer på alla nivåer i samhället. En slutsats från rapporten är att fortsatt tydlig styrning, uppföljning och återkoppling av resultat från respektive departement är en förutsättning för att utvecklingen ska fortsätta. Vidare lyfter Jämställdhetsmyndigheten fram att programmets betoning på styrprocesser har varit avgörande för resultat och integrering i ordinarie strukturer, varför dessa bör

vara i fokus även framöver. Jämställdhetsmyndigheten ser en utvecklingspotential i en styrning som främjar att olika aktörer från olika sektorer och på olika nivåer samverkar och arbetar gemensamt mot specifika jämställdhetsproblem. Jämställdhetsmyndigheten lyfter även fram vikten av att synliggöra resultat samt att det fortsatt behövs stöd och samordning. Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett mer systematiskt erfarenhetsutbyte mellan myndigheter. I uppdraget ingår även att ringa in centrala samhällsområden där relevanta myndigheter och andra aktörer genom erfarenhetsutbyte och samverkan ges bättre förutsättningar att uppnå resultat och samhällseffekt i relation till de jämställdhetspolitiska målen.

Statskontoret har fått i uppdrag att utvärdera hela JiM-programmet med slutredovisning i september 2019. Av den delredovisning av uppdraget som Statskontoret rapporterade i juni 2018 framkom att JiM-uppdraget har haft betydelse och stärkt myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering, men i olika grad. Vissa myndigheter har genomfört enskilda aktiviteter medan andra uppvisar mer långtgående resultat, det vill säga förändrade arbetssätt eller förändrade verksamhetsutfall. Ytterligare några myndigheter har uppnått ännu mer långtgående resultat på så sätt att de har lyckats att förändra sina verksamhetsutfall. Enligt Statskontorets bedömning har JiM-uppdraget fått större genomslag i myndigheter där uppdraget har bedömts främja myndighetens kärnuppdrag. Vidare har JiM-uppdragets återrapporteringskrav samt att det har funnits en nationell stödfunktion skapat ett tryck på myndigheterna att nå resultat. För att resultaten ska bestå trots personalomsättning och många uppdrag som konkurrerar om resurserna krävs enligt Statskontoret en fortsatt kontinuerlig uppföljning.

Jämställdhetsarbete på lokal och regional nivå

Överenskommelse med SKL om att stärka lokalt jämställdhetsarbete

Regeringen ingick och finansierar sedan januari 2018 en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020 (S2018/00440/JÅM). I mars i år inkom SKL med en resultatredovisning för överenskommelsens första år (A2019/00572). Överenskommel-

sen omfattar samtliga jämställdhetspolitiska delmål, särskilt prioriterat för hela programperioden är kvinnofridsarbetet i kommuner och landsting utifrån målsättningen i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Under 2018 har samtliga 21 regionala stöd och samverkansstrukturer (RSS) för socialtjänst och närliggande hälso- och sjukvård anställt en regional utvecklingsledare för kvinnofrid. Det har tagits fram en genomförandeplan för arbetet med syftet att bland annat långsiktigt utveckla kunskap och kapacitet inom RSS, stödja kunskapsutveckling i kommuner och landsting, stärka samverkan mellan aktörer i länet samt utveckla systematisk uppföljning. Vidare har SKL etablerat ett pilotprojekt för utvärdering av den jämställdhetsinriktade våldsförebyggande metoden Mentors in Violence Prevention (MVP) i skolan. SKL har också påbörjat en insats för att stötta chefer och ledning hos kommuner och landsting att upptäcka och hjälpa medarbetare som utsatts för våld av närstående. Även delmålet jämställd hälsa är prioriterat under hela programperioden. SKL jämställdhetsintegrerar flera utvecklingsarbeten och projekt med bäring på jämställd hälsa, exempelvis primärvårdsreformen God och nära vård, Hälsofrämjande etablering samt Arbetsmiljö och hälsa i fokus.

Systematiskt erfarenhetsutbyte genom Modellkommuner visar på resultat

Regeringen finansierar sedan 2015 Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) satsning Modellkommuner. I satsningen Modellkommuner utvecklar deltagande kommuner sitt arbetssätt med jämställdhetsintegrering av styrning och ledning, genom att systematiskt jämföra arbetssätt med varandra. Satsningen bygger på ett koncept för ömsesidigt lärande och utbyte av erfarenheter (benchmarking). Syftet är att deltagande kommuner ges kunskap, metoder och system för att erbjuda invånarna likvärdig service oavsett kön samt en jämställd resursfördelning till kvinnor, män, flickor och pojkar, vilket ska bidra till förverkligandet av de jämställdhetspolitiska målen. Målsättningen är att deltagande kommuner ska påbörja jämställdhetsintegrering av sina system för ledning och styrning, samt att de ska bli mentorer för nya kommuner efter att projektet har avslutats. SKL har i februari 2019 inkommit med en resultatrapport för perioden 2017 och 2018 då femton kommuner deltog i erfarenhetsutbytet med stöd av sex mentorskommuner. Resultat-

rapporten visar att satsningen har nått sin målsättning då samtliga deltagande kommuner har påbörjat jämställdhetsintegrering av systemen för ledning och styrning och att 13 av 15 benchmarkingkommuner fortsätter som mentorer åt nya deltagare i satsningen. Tio av de femton benchmarkingkommunerna redovisar minst ett exempel på ändrat arbetssätt till följd av projektet, sex av dem ger också exempel på ändrat utfall. Exempelvis har könsstereotypa yrkesval motverkats, nyanlända kvinnors etablering stärkts och pojkars läsförståelse förbättrats. Två kommuner har vidareutvecklat konceptet inom sina egna organisationer genom Modellförvaltningar och Modellstadsdelar. Under 2018 har modellen utvecklats till att även omfatta Modellregioner, det vill säga landstingen.

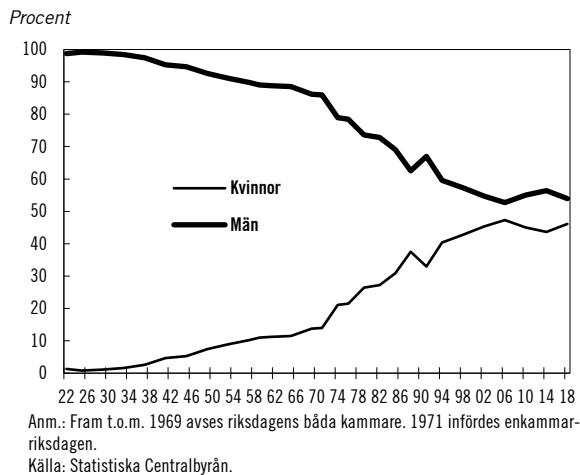
Länsstyrelserna har utvecklat det regionala samarbetet

Länsstyrelserna har under 2018 arbetat med att genomföra de länsstrategier för jämställdhet för perioden 2018–2020 som redovisades till regeringen i december 2017 (S2016/07873/JÄM). I många fall har arbetet med att ta fram strategierna lett till ett utvecklat regionalt samarbete, vilket fortsatt i genomförandet under 2018. För 2018 har samtliga länsstyrelser redovisat resultat som motsvarar regeringens förväntningar gällande jämställdhetsarbetet och redovisning av resultat och analyser. Generellt sett visar länsstyrelserna på ett gott och strategiskt arbete med jämställdhet, såväl det externa arbetet som det interna med jämställdhetsintegrering. Exempel på insatser är jämställdhetsanalys av beslutade ansökningar om företagsstöd, förbättringsprojekt om att öka andelen föräldradagar som män tar ut i samverkan med Försäkringskassan och näringslivet samt nätverk som stöttar de kommuner som deltar i SKL:s satsning Modellkommuner.

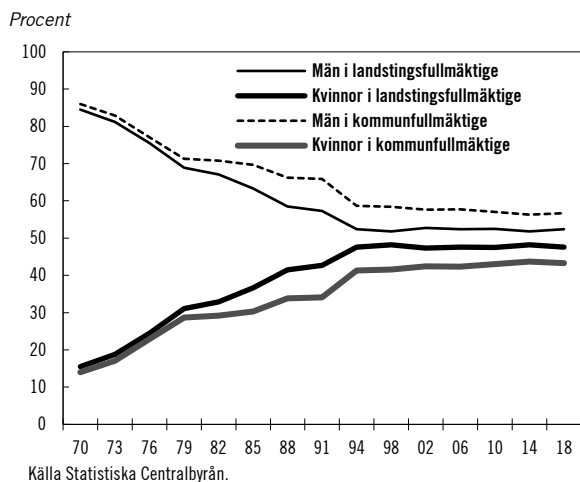
Jämn fördelning av makt och inflytande

Politiskt beslutsfattande

Efter valet 2018 är andelen kvinnor i riksdagen 46 procent och andelen män 54 procent. Vid valet 1994 skedde ett trendbrott då andelen kvinnor steg från 33 procent till 40 och har sedan stigit kontinuerligt med undantag för valen 2010 och 2014 då andelen kvinnor minskade och könsfördelningen därmed försämrades.

Diagram 5.2 Andelen kvinnor och män bland riksdagsledamöter

Bland statsråden (inklusive statsministern) är 52 procent kvinnor och 48 procent män, och bland statssekreterarna är 54 procent kvinnor och 46 procent män. I kommun- och landstingsfullmäktige är andelen kvinnor 47 procent respektive 48 procent och andelen män 53 respektive 52 procent. Fördelningen på lokal och regional nivå har varit relativt konstant sedan mitten på 90-talet, se Diagram 5.3.

Diagram 5.3 Andel kvinnor och män i fullmäktige

Bland ordföranden i kommunfullmäktige är könsfördelningen innevarande mandatperiod 35 procent kvinnor och 65 procent män, vilket är en försämring sedan föregående mandatperiod då 37 procent var kvinnor och 63 procent var män. I landstingsfullmäktige är fördelningen innevarande mandatperiod 43 procent kvinnor och 57 procent män bland ordföranden. Även här kan en försämring noteras jämfört med förra mandatperioden då andelen kvinnor på ordförande-

posterna var 45 procent och andelen män var 55 procent.

Kvinnor och män i styrelser och ledning

Den 1 maj 2019 var andelen kvinnor 47 procent och andelen män 53 procent i styrelserna för de av staten hel- och delägda bolagen. Målet om att ha en könsfördelning som ligger inom intervallet 40–60 procent är därmed uppnått. Könsfördelningen bland ordförandena var 54 procent kvinnor och 46 procent män. Det innebär att för första gången är nu kvinnor i majoritet på ordförandeposterna. Bland verkställande direktörer var 39 procent kvinnor och 61 procent män. I 39 av de 41 bolag med statligt ägande som ingår i statistiken i år uppnåddes en jämn könsfördelning i bolagsstyrelserna.

I statliga myndigheters styrelser och insynsråd 2017 var sammantaget 52 procent kvinnor och 48 procent män. Bland styrelseordförandena var andelen kvinnor 51 procent och andelen män 49 procent. Målet är en jämn könsfördelning med lika många kvinnor som män (S2016/05582/JÄM). Könsfördelningen följs upp vartannat år.

Könsfördelningen bland chefer i offentlig sektor är jämnast inom staten (exklusive Försvarsmakten) med 49 procent kvinnor och 51 procent män 2018 (se även utg.omr. 2 avsnitt 5). Inom kommuner, landsting och privat sektor är könsfördelningen ojämn. Kvinnor dominerar bland cheferna inom kommuner och landsting, medan män dominerar bland cheferna inom privat sektor.

Tabell 5.3 Chefer i offentlig och privat sektor, 18–66 år

Könsfördelning, procent

År	Stat		Kommun		Landsting		Privat	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M
2013	46	54	68	32	73	27	30	70
2014	42	58	68	32	72	28	30	70
2015	43	57	69	31	72	28	31	69
2016	48	52	69	31	73	27	32	68
2017	48	52	70	30	73	27	30	70
2018	49	51	70	30	74	26	30	70

Anm.: Statistiken grundar sig på Standard för svensk yrkesklassificering, SSYK och omfattar anställda med en anställningsgrad på minst 5 procent.

Anm.: Siffrorna avser ledningskompetens i staten, exkl. Försvarsmakten.

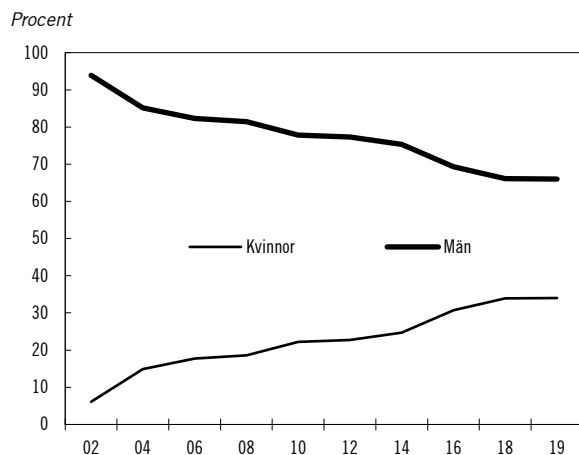
Anm.: För anställda i kommuner och landsting har förändringar i klassificeringen för delar av SSYK varför jämförelser med 2018 bör göras med viss försiktighet.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Enligt Andra AP-fondens kvinnoindex för 2019 var andelen kvinnor i börsföretagens styrelser 34 procent och andelen män 66 procent 2019. Ande-

len kvinnor som var styrelseordförande var 10,2 procent och andelen män 89,8 procent. På två år har andelen kvinnor därmed ökat betydligt då siffran 2017 låg på 6,2 procent. Bland börsföretagens verkställande direktörer var 9 procent kvinnor och 91 procent män.

Diagram 5.4 Styrelseledamöter i börsbolag

Källa: Andra AP-fondens kvinnoindex.

Insatser för att hantera hot och hat mot förtroendevalda

Inom ramen för regeringens överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020 (S2018/00440/JÄM) genomfördes under 2018 insatser för att beakta jämställdhetsaspekter i arbetet med att systematiskt förebygga och hantera hot, hat och våld mot förtroendevalda. För arbetet vad gäller hot och hat mot förtroendevalda se vidare utgiftsområde 1 Rikets styrelse, avsnitt 10.7.

Statligt stöd till jämställdhetsprojekt

Under 2018 fördelade Jämställdhetsmyndigheten 14,8 miljoner kronor i bidrag till 16 organisationer enligt förordningen (2006:390) om statsbidrag till jämställdhetsprojekt. Statsbidragets syfte är att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

Statligt stöd till kvinnors organisering

För att främja kvinnors organisering fördelade Jämställdhetsmyndigheten 28 miljoner kronor under 2018 enligt förordningen (2005:1089) om statsbidrag för kvinnors organisering. Medlen fördelades på 61 organisationer. Drygt 24 miljoner kronor fördelades till organisations- och etableringsbidrag och knappt 4 miljoner kronor fördelades till verksamhetsbidrag för kvinnors organisering. Aktiviteter som kunskaphöjande

insatser, opinionsbildning och medlemsaktiviteter var i fokus bland de som beviljats organisationsbidrag. Organisationer som beviljats verksamhetsbidrag fokuserade på aktiviteter såsom seminarier, workshoppar, föreläsningar, konferenser och nätverksbyggande. Till exempel har bidrag beviljats till projekt vars syfte är att involvera fler kvinnor i idrottscoachning och föreningsliv och till en nordisk konferens för kvinnor inom skogsbruket.

Ekonomisk jämställdhet

Lön och disponibel inkomst

Genomsnittslönerna för kvinnor är lägre än för män, men löneskillnaderna fortsätter att minska. År 2018 var kvinnors genomsnittliga månadslön 32 600 kronor, vilket är 89,3 procent av männens 36 500 kronor. Löneskillnaden mellan kvinnor och män var alltså 10,7 procent. Det är en minskning med 0,6 procentenheter jämfört med 2017, se även utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 5.4. Variationen mellan olika sektorer är stor.

Efter s.k. standardvägning, vilket innebär att hänsyn tas till att kvinnor och män arbetar inom olika yrken och sektorer, har olika utbildningsnivå, arbetstid och ålder, är den oförklarade löneskillnaden 4,4 procent för hela arbetsmarknaden. 2017 var den 4,3 procent. När det gäller löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten, se utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, avsnitt 5.2 och utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 5.4.

De skillnader mellan kvinnor och män som finns på arbetsmarknaden i löner, befattningar och arbetstid leder till att kvinnor har betydligt lägre arbetsinkomster än män. Skatter och transfereringar bidrar dock till att jämna ut den totala inkomstskillnaden. Mer om detta finns i bilaga 3 till denna proposition, Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män. Den individuella disponibla inkomsten för personer i förvärvsaktiv ålder är 15–20 procent lägre för kvinnor än för män, och denna relation har varit relativt stabil sedan mitten av 1990-talet. Måttet individuell disponibel inkomst återspeglar inte enbart effekter av skatter och transfereringar utan också skillnader i arbetsmarknadsdeltagande, arbetstid, sjukfrånvaro, föräldraledighet osv.

Skillnaderna i inkomst i förvärvsaktiv ålder leder också till inkomstskillnader efter pensione-

ringen eftersom arbetsinkomsten ligger till grund för ålderspensionen. Kvinnors pensioner uppgår i genomsnitt till ca 70 procent av mäns (se bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män).

Myndigheten för delaktighet (MFD) och Jämställdhetsmyndigheten har kartlagt de utmaningar och hinder för ekonomiskt jämställda inkomster som finns för kvinnor med funktionsnedsättning. Av rapporten Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning (MFD 2019:8, A2019/00762/JÄM) framgår bl.a. att möjligheterna att ta del av stödsatser på arbetsmarknaden skiljer sig åt mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning som är inskrivna på Arbetsförmedlingen. Exempelvis är andelen kvinnor som får arbete med stöd betydligt lägre än andelen män.

I december 2017 fick Medlingsinstitutet i uppdrag att kartlägga vilka relativlöneförändringar som har skett för olika yrken på den svenska arbetsmarknaden 2014–2017. Av Medlingsinstitutets rapport framkommer att förändringar har ägt rum i det inbördes löneläget mellan ett antal stora yrkesgrupper mellan åren 2014 och 2017. Löneutvecklingen förefaller ha varit starkast i yrken där det råder personalbrist eller där det gjorts olika satsningar som exempelvis på lärare och undersköterskor (se utg.omr. 14, avsnitt 5.4).

Regeringen har beslutat att en utredning ska se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa efterlevnad av bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen (dir. 2018:99). Utredaren ska bl.a. överväga om nuvarande bestämmelser i diskrimineringslagen om tillsyn vad gäller aktiva åtgärder, inklusive lönekartläggning, är ändamålsenliga för en effektiv efterlevnad av bestämmelserna och vid behov föreslå ändringar som kan leda till en ökad efterlevnad.

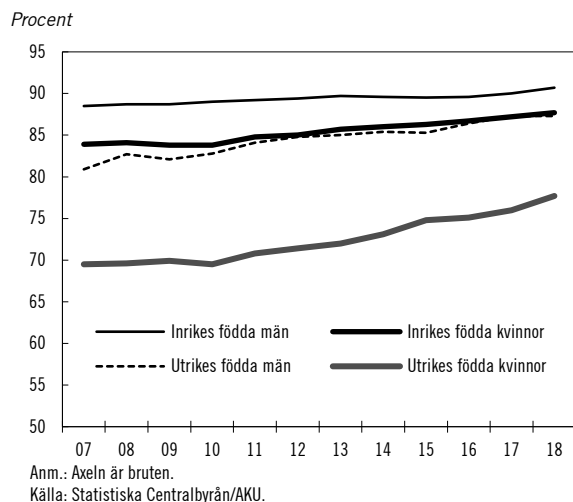
Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden

Sysselsättningsgraden (andel sysselsatta av befolkningen 20–64 år) var 80,3 procent för kvinnor och 84,7 procent för män. Det är en ökning för både kvinnor och män jämfört med 2017. Det är första året sedan 1991 som kvinnors sysselsättningsgrad överstiger 80 procent. Arbetslösheten för kvinnor i Sverige var 6,5 procent och för män 5,8 procent. I EU har Sverige, enligt Eurostat, den högsta sysselsättningsgraden bland kvinnor (sysselsättningsgraden för EU 28 ligger på 67,3 procent för

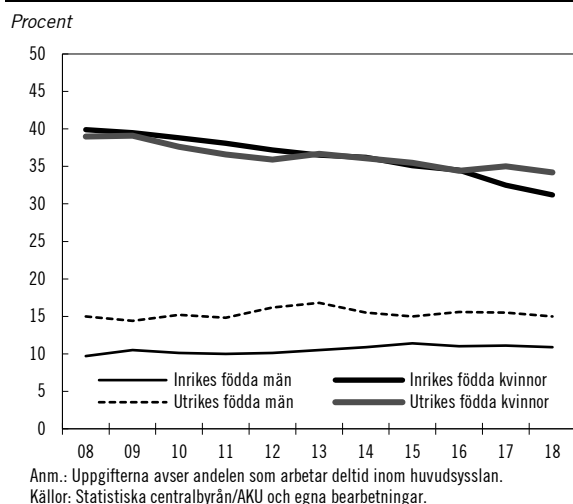
kvinnor och 78,9 procent för män för åldersgruppen 20–64 år). Arbetslöshetsstalet var vid samma tid 6,4 procent för kvinnor och 7 procent för män (se vidare under utg.omr. 14, avsnitt 4.4).

Sysselsättningsgraden bland utrikes födda kvinnor är fortfarande låg, 63,1 procent. 28 procent av de som var inskrivna under det första kvartalet 2019, som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen i åldern 16–64 år, är utrikes födda kvinnor. Även om sysselsättningen bland utrikes födda kvinnor i Sverige är högre än genomsnittet för kvinnor i EU 28, är sysselsättningsgraden för utrikes födda kvinnor lägre än för både inrikes födda kvinnor och utrikes födda män (se även utg.omr. 13, avsnitt 3).

Som Diagram 5.5 visar är arbetskraftsdeltagandet fortsatt lågt bland utrikes födda kvinnor. Detta gäller särskilt bland kvinnor födda utanför Europa. Bland de faktorer som påverkar etablering på arbetsmarknaden för utrikes födda kvinnor, finns skillnader i utbildning, arbetslivserfarenhet och kunskaper i svenska, samt skillnader i sociala nätverk. Därtill får ofta utrikes födda kvinnor ta del av etableringsinsatser senare än män. Det kan handla om skilda förväntningar på kvinnor och män liksom könsroller. Att vara föräldraledig lång tid kan innebära en längre tid för etablering. Regeringen har därför vidtagit åtgärder för att påskynda utrikes födda kvinnors arbetsmarknadsetablering, exempelvis genom att begränsa antalet dagar för föräldrar som kommer till Sverige med barn. Utrikes födda kvinnor är även generellt underrepresenterade i arbetsmarknadspolitiska program och insatser. En djupare beskrivning av detta återfinns i bilaga 3, Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män.

Diagram 5.5 Arbetskraftsdeltagande efter inrikes och utrikes födda 20–64 år

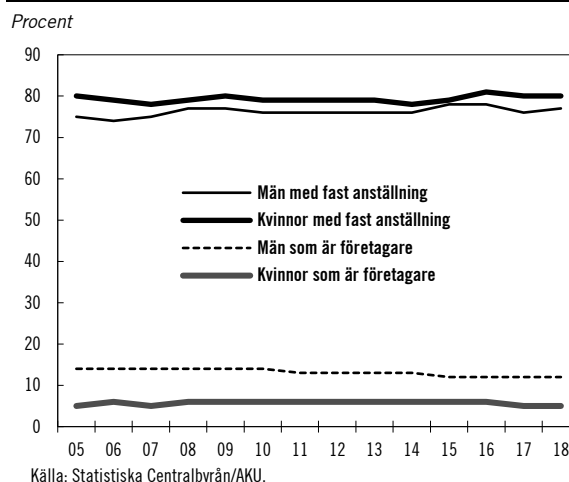
Fler kvinnor än män arbetar deltid. År 2018 arbetade 27 procent av kvinnorna deltid, jämfört med 11 procent av männen. Andelen kvinnor med deltidsarbete har stadigt minskat medan andelen män med deltidsarbete har ökat något. Det innebär att skillnaden i förvärvsarbetsstid mellan kvinnor och män har minskat något. Utrikes och inrikes födda kvinnor arbetar deltid i ungefär lika stor utsträckning.

Diagram 5.6 Andel deltidsanställda bland inrikes och utrikes födda i åldern 20–64 år

Deltidsarbete bland kvinnor är framför allt vanligt i åldersgrupperna 20–24 år (48 procent) samt 55–64 år (30 procent). Största antal deltidsarbetande kvinnor finns i vård- och omsorgssektorn. Den vanligaste orsaken till deltidsarbete är att heltidsarbete saknas. Den näst vanligaste orsaken till att kvinnor arbetar deltid är vård av barn och/eller en vuxen anhörig. Kvinnor upplever också i dubbelt så hög grad som männen att de inte orkar arbeta

mer än deltid för att deras jobb är för fysiskt och/eller psykiskt krävande. Bland män är deltidsarbete vanligast i åldersgruppen 20–24 år (28 procent) (se även utg.omr. 14, avsnitt 5.4).

Kvinnor har i större utsträckning än män tillsvidareanställning. År 2018 var 80 procent av kvinnorna och 77 procent av männen bland alla sysselsatta i åldersgruppen 20–64 år tillsvidareanställda. Detta är ett förhållande som har legat på ungefär samma nivå under de senaste 15 åren. Män är i betydligt högre grad än kvinnor företagare. Andelen kvinnor bland egna företagare har legat tämligen konstant på ca 5 procent sedan början av 2000-talet medan männens företagande har sjunkit något under samma period och i dag ligger på 12 procent (se även utg.omr. 14, avsnitt 5.4).

Diagram 5.7 Andel kvinnor och män med fast anställning respektive som är företagare

Insatser för att främja jämställdhet på arbetsmarknaden och i arbetslivet

En målsättning för regeringen är att förbättra utrikes födda kvinnors förutsättningar att delta i arbetskraften. Kopplat till länsstyrelsernas uppdrag att verka för att det finns en god beredskap och kapacitet för mottagande av nyanlända i kommunerna finns det medel som kommunerna kan söka för olika insatser. Under 2018 hade länsstyrelserna i uppdrag att prioritera insatser som särskilt riktar sig till eller underlättar deltagandet för föräldralediga och andra personer med små barn.

Andra insatser för att främja ekonomisk jämställdhet

Inom ramen för JiM-uppdraget har flera myndigheter bidragit till att främja den ekonomiska jämställdheten. Migrationsverket har infört en rutin

som innebär att bankkort där dagersättning till asylsökande sätts in, delas ut både till kvinnan och mannen i en familj. Tidigare var det i huvudsak mannen i familjen som fick bankkortet. Pensionsmyndigheten har i uppdrag att informera pensionärer och pensionssparare om vilka faktorer som påverkar pensionens storlek, hur stor pensionen kan antas bli och tydliggöra vilka konsekvenser olika val kan få för pensionen. Myndigheten ska verka för att öka kunskapen om livsinkomstprincipens betydelse för den framtida pensionen bland både kvinnor och män. Insatserna kan vara särskilt viktiga för kvinnor eftersom de i genomsnitt har lägre livsinkomst än män. Konsumentverket jobbar för att stärka kvinnors långsiktiga sparande och för att förbättra kvinnors situation på marknaden för långsiktigt sparande.

Inom ramen för SKL:s regeringsfinansierade satsning Modellkommuner rapporteras flera exempel på resultat med bäring på ekonomisk jämställdhet.

Jämställd utbildning

Målet om jämställd utbildning omfattar hela det formella utbildningssystemet från förskola till universitet och högskola, inklusive vuxenutbildning och yrkeshögskola. Även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet omfattas. Arbetet syftar också till att genomföra mål 4 i Agenda 2030, som rör jämställdhet i utbildning.

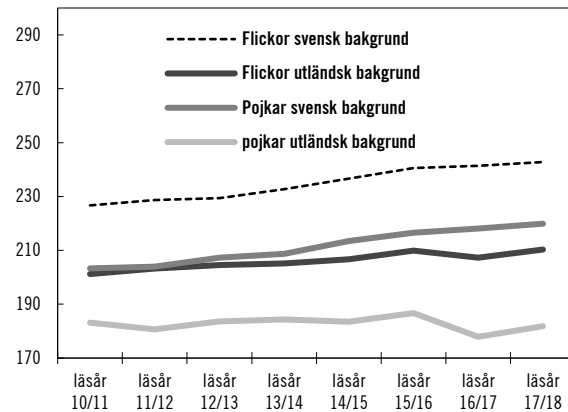
Fortsatt stora skillnader i meritvärde i årskurs 9

Skillnaden i genomsnittligt meritvärde mellan flickor och pojkar fortsätter att vara anmärkningsvärd. Läsåret 2017/18 hade flickor med svensk bakgrund 242,8 poäng och pojkar med svensk bakgrund 219,9 poäng. Flickor med svensk bakgrund hade därmed 10,4 procent högre meritvärde än pojkar med svensk bakgrund i årskurs 9. Flickor med utländsk bakgrund hade 15,7 procent högre meritvärde än pojkar med utländsk bakgrund. Det motsvarar i poäng 210,3 för flickorna och 181,8 poäng för pojkarna. Den nedgång i meritvärdet bland elever med utländsk bakgrund som skedde i och med det stora tillskottet av elever 2015 har i princip hämtats upp för flickorna 2018, men inte för pojkarna. Pojkar med utländsk bakgrund är den enda grupp som sedan 2010 inte har höjt sitt genomsnittliga meritvärde.

Detta kan till viss del förklaras av att det är en större andel pojkar än flickor som är nyinvandrade och har haft kort tid i svensk skola. Flera studier visar att socioekonomisk bakgrund är den enskilt mest framträdande faktorn för skillnader i skolresultat. Därtill har kön, utländsk bakgrund och antal år invandrade elever gått i svensk skola stor betydelse för elevers skolresultat.

Diagram 5.8 Genomsnittligt meritvärde årskurs 9

Meritvärde

Anm.: I diagrammet visas det genomsnittliga meritvärdet beräknat på 16 ämnen.

Anm.: Utländsk bakgrund inkluderar elever födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.

Källa: Statens Skolverk.

Inom ramen för SKL:s regeringsfinansierade satsning Modellkommuner rapporteras exempel på resultat med bäring på delmålet jämställd utbildning. Piteå kommun har exempelvis satsat på läsande förebilder i skolan och på så vis minskat skillnaderna mellan pojkars och flickors läsförståelse. De manliga förebilderna och eleverna läser samma bok och diskuterar den utifrån frågor från skolan.

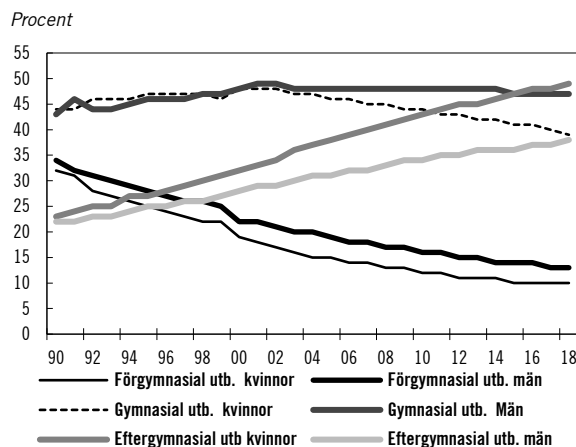
Efter metoo-uppropet anslogs 50 miljoner kronor till Statens skolverk för att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen och arbetet mot kränkande behandling i skolan genom kompetensutvecklingsinsatser. Anslaget föranleddes också av den kritik som Statens skolinspektion hade framfört mot kvaliteten på sex- och samlevnadsundervisningen (se vidare Satsningar efter metoo i detta avsnitt samt utg.omr. 16).

Allt fler kvinnor med eftergymnasial utbildning

Utbildningsnivån i befolkningen fortsätter att öka. År 2018 hade 49 procent av kvinnorna och 38 procent av männen en eftergymnasial utbildning. Tio år tidigare var förhållandet 41 respektive 33 procent och ytterligare tio år tidigare 30 respektive 26 procent. Kvinnors utbildningsnivå ökar alltså snabbare i jämförelse med

männens. Andelen män som har gymnasial utbildning har legat på ca 47 procent under många år medan andelen sjunker för kvinnor, vilket förklaras av ökningen av eftergymnasial utbildning. Sedan 2011 har fler kvinnor en eftergymnasial utbildning än en gymnasial utbildning.

Diagram 5.9 Utbildningsnivå för kvinnor och män i ålder 25–64 år

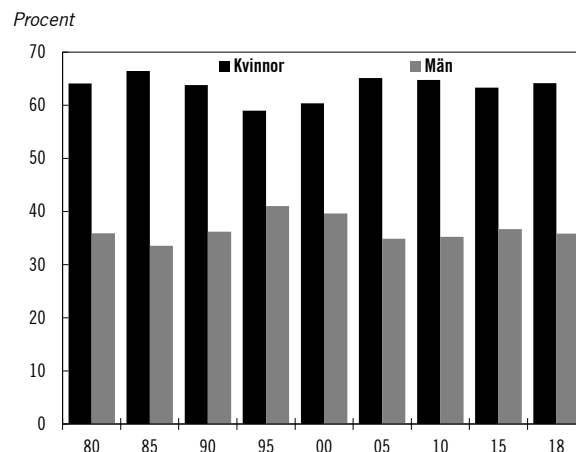

Källa: Statistiska centralbyrån.

Studering och examinerade från högskolan samt forskning

Bland antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå var 2018 andelen kvinnor 61 procent och andelen män 39 procent. Fördelningen mellan kvinnor och män har varit i stort sett oförändrad under flera års tid (se vidare utg.omr. 16, avsnitt 5). En bidragande anledning till kvinnors överrepresentation är att fler kvinnodominerade yrken kräver högskoleutbildning. Vid tidpunkten för examen är övervikten ytterligare högre för kvinnor med en fördelning på 64 procent kvinnor respektive 36 procent män 2018. Även denna fördelning är densamma sedan flera år tillbaka.

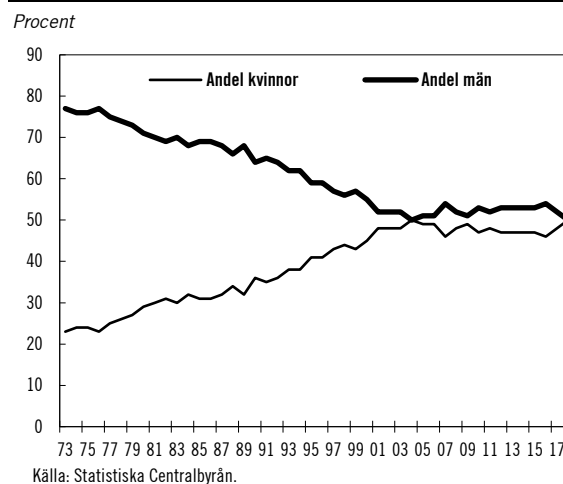
Diagram 5.10 Andel kvinnor och män som är examinerade från högskolan

Källa: Statistiska centralbyrån.

Antalet antagna kvinnliga doktorander har de senaste åren varit något färre än de manliga, även om fördelningen har varit betydligt mer jämn sedan början av 2000-talet än tidigare. För antagningen 2018 är fördelningen helt jämn med 50 procent vardera. Detta var också fallet 2004.

Diagram 5.11 Andel kvinnor och män som antagits till forskarutbildning

Källa: Statistiska Centralbyrån.

För doktorexamen går trenden även här mot en helt jämställd fördelning, vilket drivs av könsfördelningen vid antagningen. 2018 tog 48 procent kvinnor en doktorexamen och 52 procent män, vilket ligger i linje med fördelningen de senaste tio åren. För licentiatexamen ser fördelningen annorlunda ut. Där var andelen kvinnor som tog ut examina 2018 endast 36 procent jämfört med 64 procent män. Detta mönster ser vi sedan början av 2000-talet. Det är dock vanligare med licentiatexamen inom ämnesområden där en majoritet av studenterna är män, som t.ex. teknik.

Regeringen har fastställt mål för universitet och högskolor för könsfördelningen bland nyrekryterade professorer. Med de nya målen har regeringen ambitionen att 50 procent av de nyrekryterade professorerna ska vara kvinnor år 2030. År 2018 var 29 procent av professorerna kvinnor och 71 procent män. Ökningen har varit snabbare i Sverige än i övriga EU där genomsnittet 2016 låg på ca 24 procent kvinnliga professorer och 76 procent manliga.

Vad gäller jämställdhet inom forskning har alla statliga myndigheter som finansierar forskning och utveckling för minst 100 miljoner konor årligen, i uppgift att integrera ett jämställdhetsperspektiv i sina verksamheter och att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid fördelningen av forskningsmedel. Detta har lagts in i de flesta av de berörda myndigheternas instruktioner under första halvåret 2018. Vidare har de största forskningsfinansiärerna i sina instruktioner fått uppgiften att verka för att ett köns- och genusperspektiv inkluderas i den forskning som myndigheten finansierar, när det är tillämpligt. Som ett resultat av detta har myndigheter lagt till en jämställdhetsaspekt i sina bedömningskriterier och infört krav på könskonsekvensanalys i ansökningar. Vinnova avslår t.ex. ansökningar som inte uppfyller kriteriet. Detta har gett incitament att ändra både projektutformning och problemformulering. Vinnova anser att könskonsekvensanalysen har fått flera projekt att upptäcka nya problem och perspektiv vilket har lett till både vidgade och ändrade upplägg av projekt.

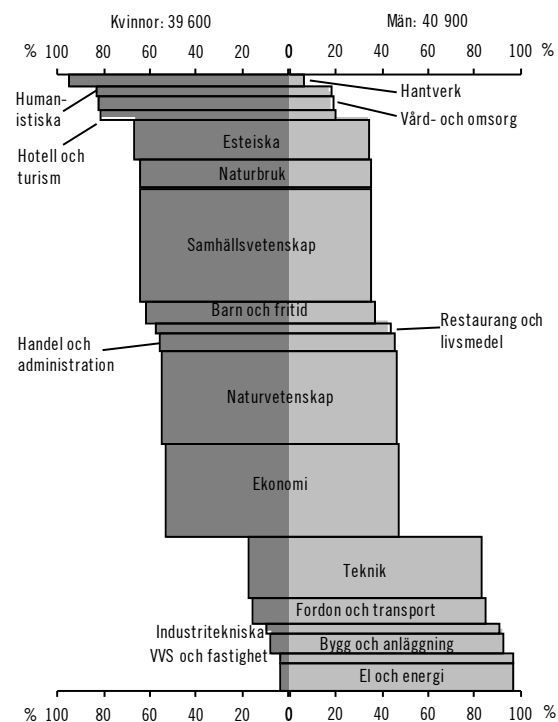
Regeringen har också gett Vetenskapsrådet i uppdrag att fördela tio miljoner för 2019 till forskning som har ett tydligt jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv. Satsningen bör komma den forskning till del som är av hög kvalitet och kan bidra till ökad kunskap om faktorer som påverkar jämlikhet och jämställdhet i samhället. Vidare har Vetenskapsrådet, inom ramen för regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM), integrerat målgruppsanpassade jämställdhetsutbildningar för alla aktörer i alla led av myndighetens process för forskningsfinansiering. Universitetskanslersämbetet har som ett resultat av JiM utvecklat jämställdhetsperspektivet i sin nya modell för att kvalitets-säkra högre utbildning och forskning.

Avgångna elever från gymnasieskolan efter program eller anknnytning till program – könsstereotypa studie- och yrkesval

Det är i dag stora skillnader mellan flickors och pojkars samt mäns och kvinnors val av utbildning i hela utbildningsväsendet. Könsfördelningen på flera av gymnasieskolans nationella program är ojämn. Med jämn könsfördelning menas i detta sammanhang ett intervall inom 40–60 procent av kvinnor respektive män. Det var bara fem av de 18 programmen som med denna definition hade en jämn könsfördelning bland dem som tog examen 2018. Gymnasieskolan präglas till stor del av liknande könsuppdelning som på arbetsmarknaden.

Diagram 5.12 Avgångna elever från gymnasieskolan efter program 2017/18

Antal och könsfördelning (%)

Källa: Skolverket.

I januari 2019 lades betänkandet Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle (SOU 2019:4), fram. Utredningen lämnar förslag som syftar till att utveckla skolans studie- och yrkesvägledning och som bl.a. ska bidra till att minska betydelsen av kön och social bakgrund vid framtidsvälet. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Skolverket har under flera år haft i uppdrag att genomföra fortbildningsinsatser för studie- och yrkesvägledare för att förbättra kvaliteten inom vägledningen. Insatserna har bl.a. fokuserat på att

stärka jämställdhetsperspektivet för att motverka att elevernas studie- och yrkesval begränsas av kön eller social eller kulturell bakgrund. Uppdraget ska slutredovisas i december 2019.

Inom JiM-uppdraget har flera myndigheter arbetat för att motverka könsstereotypa studie- och yrkesval. Några exempel på åtgärder är att marknadsföring av utbildningar via webben eller olika kampanjer har utformats för att bredda rekrytering till nya grupper inklusive det under-representerade könet. Bemötandet vid kontakter med myndigheterna ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv vid t.ex. rådgivning. Analys av antagningsstatistik har fördjupats med hänseende till kön.

Andel deltagare i folkhögskolornas respektive studieförbundens verksamhet

Det jämställdhetspolitiska delmålet om Jämställd utbildning omfattar även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet. År 2018 var 61 procent av deltagarna i folkhögskolornas långa kurser kvinnor och 39 procent män i likhet med föregående år. Av studieförbundens studiecirkeldeltagare var 2018 62 procent kvinnor och 38 procent män, vilket är oförändrat jämfört med 2017. Folkbildningsrådet har, inom ramen för JiM, arbetat för att motverka könsstereotypa ämnesval och stärka utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Sedan 2018 fördelar Folkbildningsrådet särskilda medel till studieförbunden för Uppsökande och motiverande studieförbundsinsatser som riktas till utrikes födda kvinnor. Insatsen ska stärka deltagarnas självförtroende, erbjuda möjligheter att komplettera baskunskaper och genom vägledande samtal visa på möjliga vägar till studier inom t.ex. folkbildning, kommunal vuxenutbildning och yrkesutbildning. Satsningen kommer att utvärderas till början av 2020.

Ökad samverkan mellan myndigheter

De skolnära myndigheterna Skolinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolverket, Skolforskningsinstitutet, Myndigheten för yrkeshögskolan, Universitets- och högskolerådet, Universitetskanslersämbetet samt aktören Folkbildningsrådet har inom ramen för regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) påbörjat en samverkan utifrån delmålet om jämställd utbildning. Samverkan tar sin utgångspunkt i jämställdhetsproblem som angår alla myndigheternas arbete

men som de inte på egen hand kan lösa. Identifierade problem är begränsande normer, till exempel maskulinitetsnormer, och hur dessa påverkar pojkars studier negativt, flickors ohälsa samt könsstereotypa ämnes- och yrkesval.

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Kvinnor och män utför olika mycket och olika slags obetalt arbete. Kvinnor utför i genomsnitt betydligt mer hushållsarbete än män. Tidsanvändningsstudier visar dock att hushållsarbetet har blivit jämnare fördelat mellan könen, främst som ett resultat av att kvinnor har minskat tiden för hushållsarbete.

Enligt SCB:s undersökningar av barns levnadsförhållanden (Barn/ULF) följer även flickors och pojkars hushållsarbete könsstereotypa mönster. I undersökningen som genomfördes 2017 och 2018 uppgav t.ex. 66 procent av flickorna och 53 procent av pojkarna i åldern 12–18 år att de hjälper till att laga mat hemma minst en gång i veckan.

Tabell 5.4 Andel barn som hjälper till med vissa hushållssysslor i åldern 12–18 år, i procent.

	2014/15	2017/18
Städar mitt rum minst en gång/vecka		
Flickor	74	80
Pojkar	61	63
Hjälper till att laga mat minst engång/vecka		
Flickor	62	66
Pojkar	54	53
Hjälper till med utomhusarbete minst en gång/vecka		
Flickor	21	36
Pojkar	19	40

Källa: Statistiska Centralbyråns undersökning Barn/ULF.

Den ojämna fördelningen mellan kvinnor och män av det obetalda hem- och omsorgsarbetet illustreras bland annat av att uttaget av föräldrapenning och föräldraledighet är ojämnt fördelat. Kvinnor har sedan föräldrapenningen infördes 1974 tagit ut majoriteten av dagarna. Under 2018 tog kvinnorna ut 71 procent och männen 29 procent av samtliga dagar med föräldrapenning. Allt fler män tar ut föräldrapenning men ökningen den senaste tioårsperioden har varit långsam. Andelen föräldrapar som delar föräldra-

penningen jämställt (40/60) under barnets två första levnadsår har ökat över tid. För barn födda 2005 respektive 2016 har den totala andelen barn för vilka föräldrarna fördelat uttaget lika vid barnets tvåårsdag ökat från 9,5 procent till 17,3 procent. För barn födda från och med 1 januari 2016 utökades antalet reserverade dagar i föräldrapenningen från 60 till 90 dagar. Mäns uttag av föräldrapenning under barnets två första levnadsår ökade för barn som omfattas av reformen och kvinnors minskade (Socialförsäkringsrapport 2019:2).

Uttaget av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn är mer jämnt fördelat mellan könen än uttaget av föräldrapenning. Uttaget av tillfällig föräldrapenning är som högst när barnet är i förskoleåldern, 2–4 år. För den perioden, för barn födda 2014, tog män ut 42 procent av dagarna och 23 procent av föräldraparen delade den tillfälliga föräldrapenningen jämställt. Trots en positiv utveckling mot ett allt mer jämställt uttag tar kvinnor ut majoriteten av föräldrapenningdagarna. Dessutom är kvinnor frånvarande från arbetsmarknaden under längre tid till följd av föräldraledighet, betald och obetald, än vad män är (se vidare utg.omr. 12 avsnitt 3.5).

I det obetalda hem- och omsorgsarbetet ingår även omsorg av andra anhöriga än barn. År 2018 uppgav 20 procent av de deltidsarbetande kvinnorna och 10 procent av de deltidsarbetande männen att ansvar för vård av barn och vård av vuxen anhörig var orsak till deltidsarbete. Det motsvarar drygt 138 000 kvinnor och drygt 27 000 män. År 2015 angav samma procentandel bland kvinnorna vård av barn och anhörig som orsak till deltidsarbete medan det bland männen har ökat med en procentenhet. I faktiskt antal ses större förändringar. 2018 var det 8 000 färre kvinnor som angav vård av barn och anhörig än 2015 medan siffran för män hade ökat med ca 5 000 i stället.

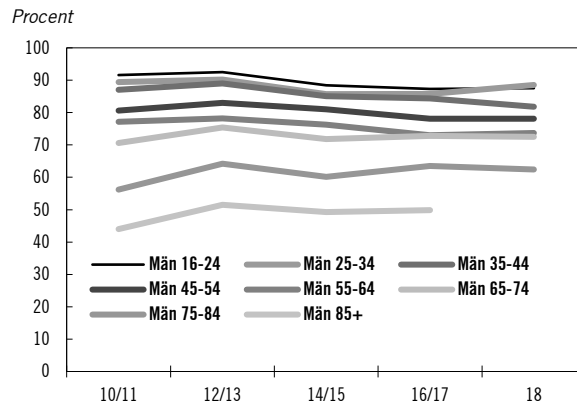
Jämställd hälsa

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor. En jämställd hälsa är ett mål i sig, men en god hälsa för kvinnor och män respektive flickor och pojkar bidrar även till ett jämställt och aktivt deltagande i samhället. Delmålet avser fysisk, psykisk och sexuell/reproduktiv hälsa och omfattar såväl före-

byggande folkhälsoarbete som åtgärder och insatser till enskilda personer gällande socialtjänst, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt hälso- och sjukvård. Regeringens arbete syftar också till att uppnå jämställdhet i mål 3 om hälsa i Agenda 2030.

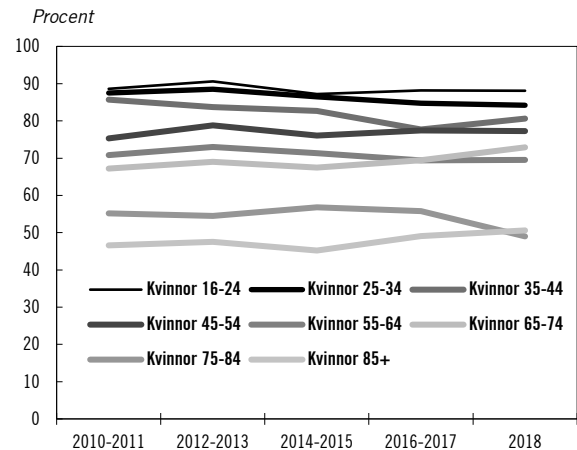
Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att stärka kvinnors hälsa, bl.a. en riktad primärvårdsatsning på kvinnors hälsa med särskilt fokus på områden med socioekonomiska utmaningar och satsningar för att stärka förlossningsvården. Satsningarna på förlossningsvården har resulterat bl.a. i stärkt bemanning och en ökad kompetensnivå kring allvarliga bristningar och andra skador vid förlossning (se vidare utg.omr 9, avsnitt 3.4).

Diagram 5.13 Andel män som själva uppger att de har en bra hälsa fördelat på ålder

Anm.: Uppgifter för Män 85+ saknas för 2018.
Källa: Statistiska centralbyrån/ULF.

Diagram 5.14 Andel kvinnor som själva uppger att de har en bra hälsa fördelat på ålder

Källa Statistiska centralbyrån/ULF.

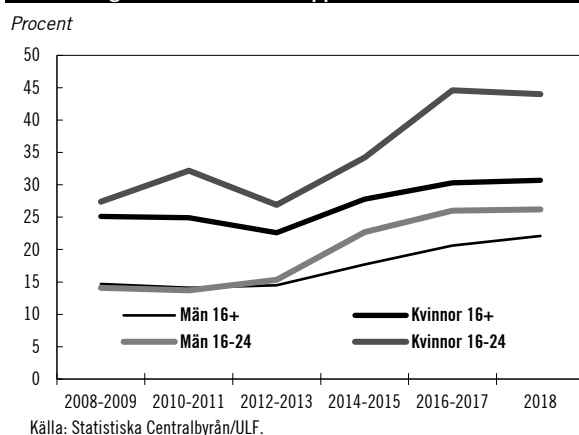
SCB:s undersökningar om levnadsförhållanden (ULF/SILC 2018) visar att män i något högre grad än kvinnor uppger att de har en bra hälsa i alla åldersgrupper utom i åldersgrupperna 16–24 år och 65–74 år där marginellt fler kvinnor skattar

sin hälsa som bra. Bland personer med funktionsnedsättning skattar män i alla åldersgrupper över 16 år sin hälsa som bättre än vad kvinnor gör. Både kvinnor och män med funktionsnedsättning i alla åldersgrupper skattar dock sin hälsa lägre än vad kvinnor och män utan funktionsnedsättning gör.

Bland barn i åldrarna 11–15 år angav 2017/2018 något färre flickor än pojkar att de hade en bra eller mycket bra hälsa. 91 procent jämfört med 96 procent. Bland 11-åringar var resultaten för flickor och pojkar väldigt lika, men sjönk sedan mer för flickorna (Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/2018, Folkhälsomyndigheten). Det är en viss ökning för båda könen sedan motsvarande undersökning 2013/2014. Bland barn med funktionsnedsättning var andelen 2013/2014 84 procent för flickor och 88 procent för pojkar, tyvärr finns inte senare siffror för gruppen.

Män 25–64 år skattar sin hälsa som bra i större utsträckning än kvinnor oavsett utbildningsnivå, men skillnaderna är större mellan olika utbildningsnivåer än mellan kvinnor och män. Bland kvinnor 25–64 år med eftergymnasial utbildning skattar 84 procent sin hälsa som bra, jämfört med 66 procent bland kvinnor med endast förgymnasial utbildning. Motsvarande siffror för män är 87 respektive 68 procent. Kvinnor med endast förgymnasial utbildning är den största gruppen bland dem som uppger sig ha dålig hälsa (17 procent) (ULF/SILC 2016–2017). Såväl kvinnor som män med utländsk bakgrund skattar i högre grad än kvinnor och män med svensk bakgrund sin hälsa som dålig (8 procent av både kvinnor och män med utländsk bakgrund och 6 respektive 5 procent för kvinnor och män med svensk bakgrund (ULF/SILC 2018).

Diagram 5.15 Andel som anger sig ha besvär med ängslan, oro och ångest från 16 år och uppåt samt 16–24 år

Kvinnor uppger i ULF/SILC 2018 i betydligt större utsträckning än män att de har besvär av ängslan, oro eller ångest. Det gäller oavsett åldersgrupp men särskilt unga kvinnor, 16–24 år, uppger i hög grad att de har dessa besvär, 44 procent. Motsvarande siffra för männen är 26 procent. För båda könen är det i stort sett samma andel som föregående mätning, däremot är det en betydande ökning jämfört med för 10 år sedan. Ännu större könsskillnad finns bland barn och unga. 30 procent av flickorna och sex procent av pojkarna i åldern 16–18 år svarade ja på frågan om de ofta känner sig ledsna eller nere. Motsvarande siffror i åldern 12–15 år är 13 respektive 6 procent (Undersökningarna om barns levnadsförhållanden, SCB, 2017–2018).

Sjukpenningtalet (antalet nettodagar från sjukpenning och rehabiliteringspenning dividerat med antalet försäkrade 16–64 år exklusive antal personer som har aktivitetsersättning eller sjukersättning med hel omfattning), var 2018 enligt Försäkringskassan högre för kvinnor än för män i alla åldrar. Sjukpenningtalet har minskat för både kvinnor och män efter 2016, men kvinnor ligger fortfarande på en betydligt högre nivå. Störst skillnad är det i åldrarna 30–39 år samt 40–49 år där sjukpenningtalet för kvinnor är 13,7 respektive 15,6 medan det för män är 6,3 respektive 6,9. Högst sjukpenningtal, 17,7, har kvinnor i åldern 50–59, medan män har högst sjukpenningtal, 12,8, i åldern 60–64.

Skillnaden i sjukfrånvaro kan bland annat förklaras av att kvinnor och män arbetar i olika yrken. Kvinnor arbetar oftare än män i yrken och sektorer med sämre upplevd organisatorisk och social arbetsmiljö. Kvinnor är överrepresenterade i vård- och omsorgsyrken där sjukfrånvaron är hög för både kvinnor och män (se vidare utg.omr. 14, avsnitt 5.4). Ett större ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet i kombination med förvärvsarbete kan också bidra till högre sjukfrånvaro bland kvinnor. För mer utförlig analys av sjukpenningtalet, se utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Övervikt eller fetma är enligt ULF/SILC 2018 (SCB) vanligare bland män än bland kvinnor i alla åldrar. 57 procent av alla män och 43 procent av alla kvinnor i åldrarna 16–84 har en BMI (kroppsmasseindex) över 25 (se även utg.omr. 9, avsnitt 4).

I den nationella folkhälsoenkäten 2016 (Folkhälsomyndigheten) framkom att fler män än

kvinnor, i alla åldrar, är riskkonsumenter av alkohol. Den största könsskillnaden var i åldern 65–84 där 14 procent av männen respektive 8 procent av kvinnorna var riskkonsumenter.

Socialstyrelsens statistik från 2018 visar att män i högre utsträckning än kvinnor har insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Exempelvis hade 21 878 män respektive 15 935 kvinnor daglig verksamhet (vilket var den vanligaste insatsen) och 2 829 män och 2 288 kvinnor var beviljade personlig assistans. Vissa könsskillnader kan förklaras av skillnader i förekomst av olika diagnoser (se även utg.omr. 9, avsnitt 6).

Medellivslängden för kvinnor 2018 var 84,3 år och för män 80,8 år. Det innebär att skillnaden minskat från 6,1 år 1980 till 3,5 år 2018 vilket är en av de lägsta skillnaderna i Europa (SCB).

Män avlider i större utsträckning än kvinnor innan de fyllt 80 år. Statistik från Socialstyrelsens dödsorsaksregister 2018 visar att dödligheten i andningsorganens sjukdomar, hjärt-kärlsjukdomar och tumörer är högre bland män än bland kvinnor i åldrarna 35–79 år vid alla utbildningsnivåer, utom i andningsorganens sjukdomar där dödligheten bland personer med förgymnasial eller gymnasial utbildning är något högre bland kvinnor än bland män. Dödstalen till följd av skador och förgiftningar samt självmord är betydligt högre för män än för kvinnor.

Sveriges Kommuner och Landstings regeringsfinansierade satsning Modellkommuner har rapporterat resultat med koppling till delmålet jämställd hälsa (S2019/00730). Exempelvis har Örebro kommun infört ett nytt arbetssätt för jämställd kvalitet i handläggningen inom Utredningsenheten LSS/SOL7 där mäns psykiska hälsa uppmärksammas. I rekommendationerna för handläggning står numera: ”Kvinnor tillfrågas i större utsträckning än män kring deras mående. Var uppmärksam på att även fråga män om hur de mår.”

Idrott och motion har betydelse för hälsan. Inom området finns betydande könsskillnader som visar sig t. ex. i att fler pojkar än flickor håller på med en idrott och att fler kvinnor än män motionerar regelbundet (se vidare utg.omr. 17, avsnitt 15.6).

Mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra

Utsatthet för misshandel efter plats och relation till förövaren

Som framgår av senare års nationella trygghetsundersökningar utsätts kvinnor i högre grad än män för misshandel av närstående samt misshandel i bostaden. I 2018 års undersökning saknas emellertid uppgifter om såväl relationen mellan offer och förövare som brottsplats. Brottsförebyggande rådets kriminalstatistik för 2018 rapporterar bl.a. misshandelsbrotten indelade efter relationen mellan brottsoffret och gärningspersonen samt efter brottsplatsen. För anmälda misshandelsbrott mot kvinnor 18 år eller äldre 2018 var det vanligast (80 procent) att brottet begicks av en bekant person. Av dessa gällde 13 400 brott (58 procent) misshandel där brottsoffret och gärningspersonen hade en nära relation. För misshandel mot män var andelen brott som begicks av en för brottsoffret bekant gärningsperson 43 procent, av dessa var 20 procent i en nära relation.

Könsskillnader i våldsutsatthet finns också bland barn, där betydligt fler flickor rapporterar om sexuellt våld och något fler pojkar om fysiskt våld (se t.ex. Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning. Jernbro, C. och Janson, S., Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2017 s. 24).

Polisanmäld misshandel

Totalt anmäldes närmare 83 200 misshandelsbrott 2018, en minskning med 1 procent jämfört med 2017. Antalet anmälda misshandelsbrott mot kvinnor/flickor 2018 uppgick till 37 600, vilket var en ökning med 3 procent jämfört med 2017, och med 13 procent sedan 2009. Antalet misshandelsbrott mot män/pojkar uppgick under året till 45 600, vilket var en minskning med 4 procent jämfört med 2017, och med 14 procent sedan 2009.

Av de anmälda misshandelsbrotten mot person 18 år eller äldre 2018 var 45 procent brott mot kvinnor och 55 procent brott mot män. Avseende personer misstänkta för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning för 2018 beskrivs följande utveckling, 1 040 personer misstänktes för grov fridskränkning och 1 430 personer misstänktes för grov kvinnofridskränkning 2018. Av dem som misstänkts för grov fridskränkning var 38 procent kvinnor och 62 procent män. Antalet som misstänkts för grov fridskränkning hade

ökat med 8 procent jämfört med 2017. Motsvarande ökning kunde ses för både kvinnor och män. Antalet män som misstänktes för grov kvinnofridskränkning hade minskat med 6 procent jämfört med 2017 (Brå, Kriminalstatistik 2018). Brå rapporterade 2018 en kartläggning om äldres brottsutsatthet och otrygghet. Kartläggningen, med statistik från 2016, visar att tre av tio rapporterade händelser av misshandel var i nära relation där gärningspersonen är, eller har varit, målsägandes partner. I åtta fall av tio var målsäganden en kvinna (Brå, Rapport 2018:7). Cirka 29 procent av alla anmälda misshandelsbrott detta år uppgavs vara riktade mot barn. Antalet anmälda misshandelsbrott mot barn 2018 (0–17 år) var 23 800 vilket är en ökning med 1 procent jämfört med 2017. Av dessa anmälningar handlade 37 procent om misshandel av flickor och 63 procent om misshandel av pojkar.

Tabell 5.5 Anmäld misshandel

Antal anmälningar

År	2014	2015	2016	2017	2018
Kvinna	28 456	28 967	29 047	27 963	28 700
Flicka 0–17 år	7 457	7 810	8 363	8 678	8 930
Man	35 779	35 258	35 799	32 611	30 700
Pojke 0–17 år	11 632	13 032	15 367	14 957	14 900
Totalt	83 324	85 067	88 576	84 209	83 230

Källa: Officiell kriminalstatistik, Brottsförebyggande rådet.

Utsatthet för sexualbrott

Enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2018 uppgav 6,4 procent av befolkningen (16–79 år) att de utsattes för sexualbrott under 2017. Det motsvarar cirka 508 000 personer i hela befolkningen vilket innebär en ökning jämfört med 2016, då 4,7 procent uppgav att de hade blivit utsatta. Under perioden 2005–2012 låg sexualbrotten på en relativt stabil nivå kring en procent utsatta; därefter har det skett en ökning. Kvinnor och flickor är överrepresenterade bland utsatta för sexualbrott. Under 2017 rapporterade 10,7 procent av kvinnorna respektive 1,6 procent av männen utsatthet för sexualbrott. De mest utsatta är kvinnor i åldern 16–24 år där 34,4 procent uppgav 2017 att de utsatts för sexualbrott. Det är en betydande ökning i jämförelse med 2016 då 26,7 procent av kvinnorna i denna åldersgrupp uppgav att de utsatts för sexualbrott. 2019 redovisade Brå en rapport om utvecklingen avseende utsatthet för sexualbrott. I rapporten bedömer Brå att ökningen av anmälda våldtäkter

troligtvis beror på olika faktorer inklusive lagändringar, förändrade umgängesmonster relaterade till teknikutvecklingen samt ökad anmälningsbenägenhet. Ökningen av allvarliga sexualbrott i NTU utgörs främst av brott som inte motsvarar våldtäkt och sexuellt tvång, såsom sexuellt ofredande. Den kraftiga ökningen av sexuella ofredanden förklaras till en betydande del av att fler talar om situationer de varit med om. 14 procent av flickorna och 2 procent av pojkarna uppger i en nationell kartläggning att de någon gång i livet utsatts för sexuella övergrepp av vuxen (Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning, Jernbro, C. och Janson, S., Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2017).

Tabell 5.6 Personer 16–84 år utsatta för sexualbrott efter ålder 2017

Andel av alla i gruppen

Ålder	Kvinnor	Män
16–24	34,4	3,7
25–44	13,6	2,4
45–64	4,4	1,0
65–84	0,8	0,1

Källa: Nationella trygghetsundersökningen 2018, Brottsförebyggande rådet.

Enligt Brå polisanmäldes ca 7 960 våldtäkter och 10 600 brott om sexuellt ofredande under 2018. Det innebär en ökning av antalet anmälda våldtäktsbrott med 8 procent sedan 2017. Anmälda brott om sexuellt ofredande har däremot minskat med 3 procent från 2017 till 2018 men ligger fortfarande på en hög nivå jämfört med 2009 då 7 590 brott om sexuellt ofredande anmäldes.

Av de 7 951 anmälda våldtäkterna 2018 handlade 93 procent om brott mot en kvinna eller flicka och 7 procent brott mot en man eller pojke. Av de anmälda våldtäkterna innefattar 3 490 fall av våldtäkt mot barn under 18 år. Av dessa gällde 91 procent brott mot en flicka och 9 procent brott mot en pojke.

Tabell 5.7 Anmälda våldtäktsbrott mot vuxna och barn

Antal					
År	2014	2015	2016	2017	2018
Kvinna	3395	3333	3559	4041	4270
Flicka 0–17	2909	2128	2642	2769	3160
Man	130	141	147	207	193
Pojke 0–17	263	316	367	352	328
Totalt	6697	5918	6715	7369	7951

Källa: Officiell kriminalstatistik, Brottsförebyggande rådet.

Utsatthet för prostitution och människohandel samt köp av sexuell tjänst och sexuell handling av barn

Enligt Polismyndigheten är det svårt att uppskatta hur många som är offer för människohandel i Sverige. Polismyndigheten menar att det till stor del beror på vilka resurser som polisregionerna avsätter för att uppdaga denna brottslighet, mängden inkomna tips och vilken kompetens som finns inom polisorganisationen. Den officiella kriminalstatistiken belyser inte den totala omfattningen av brottsligheten utan bara det som kommer till rättsväsendets kännedom. Antalet anmälda brott rörande människohandel för andra ändamål än sexuella var konstant 2017 respektive 2018 med 214 anmälda brott. Antalet anmälda brott rörande människohandel för sexuella ändamål har dock för tidsperioden ökat från 82 till 93. Antalet anmälda brott för köp av sexuell tjänst har stigit mellan 2017 och 2018 från 563 till 848. Även antalet anmälda brott för köp av sexuell handling av barn har ökat under samma period från 96 till 131. Antalet anmälda brott för koppleri och grovt koppleri har ökat mellan 2017 och 2018 från 136 till 182. Antalet lagförda brott rörande köp av sexuell tjänst har ökat till 329 jämfört med 222 året innan och lagförda brott rörande köp av sexuell handling av barn har ökat till 60 jämfört med 54 året innan. Antalet lagförda brott rörande koppleri har ökat från 12 under 2017 till 35 under 2018, se Tabell 5.8. Under 2018 var antalet fällande domar om människohandel totalt fler än under något föregående år.

Folkhälsomyndigheten redovisar i sin rapport Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i Sverige 2017, att knappt en av tio män och mindre än en procent bland kvinnor har någon gång gett ersättning för sexuella tjänster. Det är vanligare att män hade betalat för sex utomlands än i Sverige; 80 procent av dem som gett ersättning för sex hade gjort det utomlands.

Jämställdhetsmyndigheten presenterar statistik över misstänkta offer för människohandel i

Sverige. Det handlar om personer som har identifierats av regionkoordinatorer eller genom den nationella stödtelefonen. År 2018 var enligt denna statistik 163 kvinnor och 42 män utsatta eller potentiellt utsatta för människohandel. Till de utsatta vuxna fanns 18 medföljande barn. Majoriteten av de misstänkta fallen 2018 rörde människohandel för sexuella ändamål. Därefter handlar de vanligaste förekommande ärendena om människohandel kopplad till tiggeri. Jämställdhetsmyndigheten redovisar vidare att 57 barn var utsatta eller potentiellt utsatta för människohandel, varav 19 flickor och 38 pojkar. Den vanligaste formen av exploatering av barn handlar om människohandel kopplad till kriminalitet, följt av människohandel för sexuella ändamål.

Under 2018 har Migrationsverket internt identifierat 384 ärenden om misstänkt människohandel, där 197 gällde kvinnor och 143 män. Under vissa omständigheter kan Migrationsverket efter ansökan av en förundersökningsledare fatta beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd för bevispersoner, det kan t.ex. handla om att potentiella offer för människohandel ska få tid för att avgöra om de vill medverka i en rättegång. Under 2018 fick 40 individer (18 kvinnor, 3 flickor, 17 män och 2 pojkar) tidsbegränsat uppehållstillstånd som bevispersoner för människohandel. Av Migrationsverkets statistik går dock inte att utläsa hur många av dessa som fått tidsbegränsat uppehållstillstånd på grund av människohandel för sexuella ändamål eftersom förundersökningsledarna inte alltid till en början kan specificera vilken typ av exploatering det rör sig om.

Tabell 5.8 Anmälda och lagförda brott som gäller köp av sexuell tjänst, koppleri samt människohandel för sexuella ändamål

Antal	2009	2016	2017	2018
Anmälda brott, köp av sexuell tjänst*	352	603	563	848
Lagförda brott, köp av sexuell tjänst: kvinnor/män	0/107	0/334	0/222	0/329
Anmälda brott: koppleri (inkl. grovt) *	94	102	136	182
Lagförda brott, koppleri (inkl. grovt) kvinnor/män	7/25	2/24	1/11	11/24
Anmälda brott, människohandel för sexuella ändamål*	31	81	82	93
Lagförda brott människohandel för sexuella ändamål: kvinnor/män	0/0	1/1	1/2	1/2

Anm.: * Könsuppdelad statistik saknas.

Källor: Officiell kriminalstatistik, Brottsförebyggande rådet och Polismyndigheten.

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Sedan den 1 januari 2017 gäller regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:110). Strategin syftar till att stärka förutsättningarna för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Strategin har fyra målsättningar:

- ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld,
- förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn,
- effektivare brottsbekämpning, samt
- förbättrad kunskap och metodutveckling.

Strategin omfattar även arbetet för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck liksom i samtliga delar hbtq-personers utsatthet för våld i nära relationer. I strategin framhålls särskilt att insatser för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt hedersrelaterat våld och förtryck genomgående måste utgå från ett funktionshindersperspektiv och vara tillgängliga för alla oavsett funktionsförmåga. Ett antal myndigheter har fått och genomfört uppdrag med anknytning till strategin sedan strategiperioden inleddes. Jämställdhetsmyndigheten har en central roll i att stödja och följa upp arbetet med strategin på nationell nivå. Länsstyrelserna har motsvarande roll på regional nivå, vilket ytter-

ligare har förtydligats i ett mer samlat uppdrag 2018. Länsstyrelserna ska bl.a. bidra med kunskap, metoder och genomförandestöd med särskild inriktning mot våldsförebyggande arbete, ta fram regionala strategier och handlingsplaner samt följa och rapportera utvecklingen i länen. Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet (NCK) är en viktig resurs i arbetet med den nationella strategin.

Flera av de insatser som aviserats i strategins åtgärdsprogram för perioden 2017–2020 har påbörjats eller genomförts.

Länsstyrelsernas regionala arbete

Länsstyrelserna har från och med 2018 ett särskilt regeringsuppdrag att stödja genomförande och uppföljning av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026 (Makt, mål och myndighet – en feministisk politik för en jämställd framtid, skr. 2016/17:10). I de delar som rör hedersrelaterat våld och förtryck ska länsstyrelserna samverka med Länsstyrelsen i Östergötlands län (nationella kompetensteamet).

Uppdraget syftar till att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Enligt uppdraget ska länsstyrelserna bl.a. inom sina län bistå kommuner och landsting genom kunskap- och metodstöd, utveckla regionala strategier och handlingsplaner, främja samverkan inom länet, utveckla våldsförebyggande arbete samt inom länet följa och analysera utvecklingen av insatser enligt den nationella strategin. Länsstyrelserna har rapporterat om genomförandet av uppdraget och lämnat en regional lägesrapportering utifrån insatser kopplat till den nationella strategin. Länsstyrelserna redogör för att deras regionala strategier och handlingsplaner tillsammans med den nationella strategin har bidragit till ett gemensamt ramverk för länsstyrelsernas utvecklingsarbete med berörda aktörer på lokal och regional nivå.

Utvecklingen i de 21 länen beskrivs som positiv. Flera län redogör för att baskunskapen om mäns våld mot kvinnor hos yrkesverksamma blir omhändertagen genom webbutbildningen Webbkurs om våld som Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet (NCK), länsstyrelserna och Socialstyrelsen tog fram 2016. Webbkursen har fått god spridning och enligt NCK har fler än 36 000 användare registrerats (mars 2019). Den största målgruppen är socialtjänsten följt av

hälso- och sjukvården. Utvecklingen innebär att länsstyrelserna ser behov av att höja nivån på de kompetensinsatser som ges. Även en tendens av ökad samverkan finns, såväl inom länsstyrelserna som mellan länsstyrelser och kommuner, lands- och myndigheter på lokal nivå.

Länsstyrelsernas uppdrag om att främja utvecklingen av universella förebyggande insatser mot våld, inklusive våld i ungas partnerrelationer, har inneburit en ökad närvaro på platser som t.ex. skolan och ungdomsidrotten.

Inrättandet av Jämställdhetsmyndigheten har bidragit till att länsstyrelserna bildat nya former för samverkan, där bl.a. Jämställdhetsmyndigheten, Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ingår. Även uppdraget om att arbeta med våldsförebyggande insatser har lett till att nya aktörer har involverats i samverkan på länsnivå.

Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck

Länsstyrelsen i Östergötlands län har under 2018 haft i uppdrag att bidra till att stärka statliga och kommunala verksamheters förmåga att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, barnåktenskap, tvångsäktenskap och könsstymning av kvinnor och flickor. Till uppdraget hör att driva en stödtelefon för yrkesverksamma. Antalet ärenden som inkommer till telefonen har stadigt ökat från 187 2014 (20 per månad) och 298 ärenden (25 per månad) 2015 till totalt 959 2018 (43 per månad). Drygt hälften av dem som ringer (54,3 procent) arbetar inom socialtjänsten och en femtedel (20,3 procent) i skolan eller förskolan. Samtal inkommer från samtliga län.

Länsstyrelsen beräknar att 2018 års ärenden rör 1 081 individer av vilka 85 procent är kvinnor/flickor. I de flesta fallen uppges föräldrar ha utövat våld och förtryck. Förövare uppges även till betydande del vara syskon och partner/f.d. partner. Många ärenden (219) handlar om barn- eller tvångsäktenskap och att personer förs utomlands eller hålls kvar utomlands (148). Länsstyrelsen i Östergötlands insatser syftar främst till att stärka andra myndigheters och yrkesverksammas arbete och insatser på området. I detta spelar informations- och kunskapsspridning samt metodutveckling och praktiskt stöd en central roll. Efterfrågan på kunskap och utbildning till yrkesverksamma inom skola, socialtjänst och polis är fortsatt stor.

Under 2018 redovisar flera länsstyrelser ett ökat fokus på frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, både med regionala nätverk, en ökning av antalet kompetenshöjande insatser, konferenser och möten. Regeringsuppdraget innebär bland annat att på några platser i landet stödja utvecklingen av regionala kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra för barn och vuxna som är utsatta, eller riskerar att utsättas för våld av närstående, i synnerhet hedersrelaterat våld och förtryck. Fyra länsstyrelser med skilda regionala förutsättningar har under 2018 etablerat resurscentra i sina respektive län. Uppdraget har, med sin förstudie som sammanställts av Länsstyrelsen i Östergötland, bidragit till ett ökat fokus på vilka insatser varje län har att erbjuda våldsutsatta personer, särskilt unga kvinnor och män utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Etableringen av resurscentra har även inneburit ett ökat engagemang i frågor om hedersrelaterat våld och förtryck i de berörda länen.

I januari 2018 ingick regeringen en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020. SKL:s arbete utifrån överenskommelsen inkluderar att analysera medlemsbehov och utveckla medlemsstöd för hur socialtjänsten och hälso- och sjukvården kan förbättra arbetet med att ge stöd till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnåktenskap, tvångsäktenskap och könsstymning.

I juni 2018 beslutade regeringen om en handlingsplan mot könsstymning av flickor och kvinnor (S2018/03931/JÄM). I samband med detta fick Jämställdhetsmyndigheten ett uppdrag om effektiva arbetssätt och metoder för informationsspridning gällande könsstymning av flickor och kvinnor (S2018/03926/JÄM). I dag finns cirka 30 så kallade barnahus i landet. Det är en form av strukturerad och samlokaliserad myndighetssamverkan för barn som misstänks vara utsatta för brott. Linköpings universitet (Nationellt centrum för kunskap om våld mot barn, Barnafrid) fick i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser om hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer barnåktenskap, tvångsäktenskap och könsstymning för landets barnahusverksamheter, (S2018/03927/JÄM). Linköpings universitet delredovisade uppdraget den 30 april 2019. I delredovisningen (S2018/03927/JÄM) beskrivs att barnahusen möter få ärenden med barn som är

utsatta för brott inom ramen för en hederskultur, samt att dessa ärenden generellt upplevs som väldigt svåra. Det framkommer också att den tillgång till konsultation som erbjuds av bland andra Länsstyrelsen i Östergötland och resurscentrum ORIGO är viktig och uppskattas. Barnhusens personal anger att de behöver lära sig att uppmärksamma signaler kring heder samt få verktyg för hur de ska fråga barn om hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare framkom behov av ökad kompetens bland yrkesverksamma, även utanför barnhusen, för att känna igen hedersrelaterat våld och våga anmäla.

I mars och i juli 2018, beslutade regeringen om tilläggsuppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor om att stärka den digitala plattformen youmo.se och den tillhörande vägledningen med kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck samt könstypning. Se vidare under rubrik Informationsinsatser till asylsökande och nyanlända unga.

Insatser mot prostitution och människohandel

Flera insatser mot prostitution och människohandel har genomförts inom ramen för regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel (S2018/00905/JÄM). Sedan den 1 januari 2018 ska Jämställdhetsmyndigheten på nationell nivå samordna myndigheternas arbete mot människohandel för alla ändamål, utveckla samverkan mellan myndigheter och andra aktörer, och bistå myndigheterna med metodstöd och kompetensutveckling. Uppdraget innebär bland annat att leda ett nationellt metodstödsteam (NMT), driva en nationell stödtelefon, ge stöd till och delfinansiera regionkoordinatorer samt ge stöd, samverka och samordna arbetet med myndigheter och organisationer inom området. Regionkoordinator har tillsats i Region Öst, vilket innebär att de nu finns i samtliga sju polisregioner. Jämställdhetsmyndigheten ansvarar också för och finansierar återvändarprogrammet för utsatta personer inom prostitution och människohandel som genomförs av FN-organet International Organization for Migration (IOM). Programmet avser individanpassat stöd för utländska medborgare utsatta för prostitution och människohandel i Sverige. Under 2018 återvände 31 personer inom ramen för programmet, varav 3 var under 18 år. Av de 31 personerna var 32 procent kvinnor och 68 procent män. Majoriteten av de som återvände var utsatta i tvingat

tiggeri och den näst största exploateringsformen var sexuell exploatering.

Jämställdhetsmyndigheten har redovisat sitt arbete med att samordna arbetet mot människohandel och exploatering av barn (S2018/05936/RS). Inom ramen för uppdraget har myndigheten bl.a. tagit fram en webbutbildning som syftar till att öka förmågan att identifiera barn som kan vara utsatta för människohandel och informera om myndigheternas ansvar att säkerställa barnets rättigheter (se vidare utg.omr. 9, avsnitt 7.4).

Länsstyrelsen i Stockholms län har redovisat sitt uppdrag om att bistå Jämställdhetsmyndigheten i arbetet med att bygga upp en väl fungerande organisation för uppdraget att motverka prostitution och människohandel för sexuella och andra ändamål (Fi2017/00989/SFÖ). Länsstyrelsen konstaterar att samtliga funktioner har varit verksamma utan uppehåll under perioden, t.ex. stödtelefonen vid misstänkt människohandel som ger operativt metodstöd till alla kommuner, myndigheter och frivilligorganisationer i ärenden som rör prostitution och alla former av människohandel.

Polismyndigheten har redovisat sitt uppdrag om att identifiera och redogöra för vilka åtgärder som myndigheten vidtagit för att stärka förmågan att bekämpa människohandel i hela landet (Ju2017/09598/LP [delvis]). Polismyndigheten redovisar bl.a. att det finns en väl fungerande organisation för de operativa insatserna mot människohandel i hela landet och att myndigheten under 2018 tog fram en handlingsplan mot människohandel. Polismyndigheten konstaterar att framgångsfaktorer vid utredningar av människohandelsbrott bl.a. är utbildning av ansvarig personal, särskilt avdelade resurser för arbetet, ett fungerande underrättelsearbete samt fungerande samverkan mellan berörda myndigheter.

Socialstyrelsen redovisade i november 2018 sitt uppdrag om att kartlägga behov av kompetensinsatser inom socialtjänst och hälso- och sjukvård för att bättre identifiera kvinnor och män i prostitution och deras behov av skydd och stöd (S2018/05755/JÄM). Se för vidare information om ytterligare uppdrag inom området utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 6. Socialstyrelsen framför i sin rapport att frågor som rör prostitution behöver uppmärksammas mer inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Enligt Socialstyrelsen behövs ett

aktivt arbete med att höja kunskapen och medvetenheten om dessa frågor för att bättre identifiera kvinnor och män i prostitution och deras behov av stöd och hjälp.

Samtliga länsstyrelser har ett regionalt samordningsuppdrag i syfte att motverka mäns våld mot kvinnor, däribland prostitution och människohandel för sexuella ändamål (Fi2010/5567, S2016/00633/FST). Under 2018 har länsstyrelserna i samverkan med bland annat regionkoordinatorer genomfört insatser till personal inom kommun och hälso- och sjukvården för att uppmärksamma arbetet mot prostitution och människohandel.

Det internationella påverkansarbetet mot människohandel med särskild tonvikt på sexuell exploatering och prostitution har intensifierats under året. Ett stort antal möten har genomförts med olika länder, t.ex. Storbritannien och Frankrike, och internationella organisationer, t.ex. FN och Östersjöstaternas råd, i syfte att diskutera hur det internationella samfundet på bästa sätt tillsammans kan minska efterfrågan på köp av sexuella tjänster.

Stöd till tjej- och kvinnojourer

Under 2017 fördelade Socialstyrelsen 98,5 miljoner kronor till 155 lokala organisationer enligt förordningen (2015:454) om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer. Bidragen gick till 83 kvinnojourer, 53 kombinerade kvinno- och tjejjourer samt 19 renodlade tjejjourer och har i första hand använts till personalförstärkningar för rådgivning och samtalsstöd. Det var möjligt att fördela en större del av anslaget (80 procent) som verksamhetsbidrag än 2016 (50 procent) vilket tyder på en utveckling i organisationernas arbete med målstyrning och resultatuppföljning. Det oförbrukade bidragsbelopp jourerna återbetalar har minskat (från 7,5 miljoner kronor 2016 till 3,8 miljoner kronor 2017).

Översyn av statsbidrag till kvinno- och tjejjourer

I syfte att identifiera sätt att skapa långsiktiga ekonomiska förutsättningar för ideella kvinno- och tjejjourer och samtidigt bidra till ett fungerande brottsofferstöd inom kommuners och landstings ansvarsområden har en översyn genomförts vid Regeringskansliet 2018. Arbetet har redovisats i departementspromemorian ”Ny modell för statsbidrag till vissa ideella organisationer inom brottsofferområdet” (Ds 2019:7). Översynen visar att kommunernas bidrag till lokala kvinno- och tjejjourer under mätperioden

2015–2017 inte verkar ha minskat till följd av de omfattande statsbidragen på området 2015–2019. Det förekommer att kommunerna inte fullt ut ersätter kvinnojourer för insatsen skyddat boende och att kommunala bidrag används för att finansiera skyddat boende. Likaså har statsbidragen i vissa fall indirekt kommit att användas till att finansiera kvinnojourers verksamhet i form av skyddat boende, vilket inte är förenligt med bidragens syfte; att stödja organisationerna i deras roll som röstbärare och som givare av sådan service som kompletterar det kommunala åtagandet. Felaktig finansiering kan bidra till finansiella underskott i skyddade boenden som drivs av kvinnojourer, vilket i sin tur kan ha negativa konsekvenser för kvalitetsutvecklingen. Detta riskerar att ytterst drabba våldsutsatta kvinnor och deras barn. Promemorian innehåller bl.a. förslag om att sammanföra befintliga statsbidrag inom området mäns våld mot kvinnor till en ny förordning för bidrag till civilsamhällesorganisationer med utgångspunkt i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Promemorian har remitterats.

Våldsförebyggande insatser

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att sprida och utveckla metoder i universellt våldsförebyggande arbete med barn- och unga, inklusive metoder för att förebygga våld i ungas nära partnerrelationer. Länsstyrelserna ska främja utvecklingen i sina län och SKL ska bidra i utvecklingsarbetet i enighet med den jämställdhetspolitiska överenskommelsen 2018–2020. Jämställdhetsmyndigheten, länsstyrelserna och SKL redogör att antalet insatser och engagemang av våldsförebyggande insatser ökar.

Utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld slutredovisade i maj 2018. Utredningen bereds tillsammans med remissförslagen i Regeringskansliet.

Informationsinsatser till asylsökande och nyanlända unga

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har under 2018 haft fortsatt uppdrag att genomföra informationsinsatser rörande hälsa och jämställdhet för nyanlända och asylsökande barn och unga (S2016/02759/JÄM). Uppdraget genomförs i samverkan med den nationella webbaserade ungdomsmottagningen UMO. I april 2017 lanserades den digitala plattformen youmo.se. Uppdraget förstärktes i mars

och juli 2018 med fokus på att förstärka de befintliga utbildningsinsatserna inom ämnena hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive könsstämpning, sexuellt våld, sexuella trakasserier och lagstiftning på området, däribland sexköpslagstiftningen. Det delredovisades den 30 mars 2019 (A2019/00492/JÄM). Youmo.se hade en genomsnittlig månad under 2018 54 000 besökare. Besöken kommer från hela världen. Sverige fortsätter vara det största enskilda landet för trafik till sajten, men omkring 80 procent av användarna befinner sig i andra länder. Topp tre efter Sverige har under perioden varit Egypten, Saudiarabien och USA. Av besökare från Sverige är 15 procent återkommande besök. Under 2018 har UMO arbetat med att öka kännedomen om sajten. UMO har även uppdaterat plattformen med nya bildspel, frågor och svar samt filmer.

Under 2018 har MUCF uppdaterat vägledningen Youmo i praktiken (Myndigheten för ungdoms- och civilsamballesfrågor 2018). Vägledningen ska utgöra ett stöd till hur yrkesverkssamma kan prata med unga nyanlända, om frågor som hälsa, sexualitet och jämställdhet med utgångspunkt i den digitala plattformen. Myndigheten har i samverkan med regionala aktörer anordnat utbildningsdagar över hela landet och en nationell konferens. Totalt har drygt 1 300 vuxna som möter unga nyanlända och asylsökande nåtts av utbildningsinsatserna under 2018.

Satsningar efter metoo

De många metoo-uppropen under hösten 2017 och framåt visade att sexuella trakasserier, sexuellt våld och diskriminering av kvinnor och flickor förekommer inom alla yrken och sektorer. Regeringen vidtog en rad åtgärder med anledning av metoo, bl.a. genom att inleda dialog med cheferna för flera myndigheter, arbetsmarknadens parter, styrelseordförandena i den statliga bolagssfären och med initiativtagarna till uppropen i olika branscher. Syftet var att tillsammans diskutera hur metoo skulle tas vidare.

I propositionen Vårändringsbudget för 2018 avsattes (prop. 2017/18:99) 170 miljoner kronor till insatser med anledning av metoo. 10 miljoner kronor tillfördes Arbetsmiljöverket för informationsinsatser med stöd till arbetsgivare. 15 miljoner kronor tillfördes de statliga medlen till regionala skyddsombud. Skolverket fick 50 miljoner kronor för att genomföra insatser

och fördela medel för att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen och arbetet mot kränkande behandling i skolan i syfte att stärka det förebyggande arbetet mot sexuella trakasserier. Detta omfattade medel som fördelades till organisationer i civilsamhället, fackförbund och elevrådsorganisationer (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 3). 25 miljoner satsades på ett kunskapslyft för socialsekreterare för att bättre kunna hjälpa särskilt utsatta kvinnor som drabbats av våld och sexuella övergrepp. 10 miljoner tillfördes Domstolsverket för att bistå Brottsoffermyndigheten i insatser som riktar sig mot rättsväsendet avseende information och utbildning om den nya sexualbrottslagstiftningen. Stödet till lokala kvinno- och tjejjourer ökades med 50 miljoner kronor (till sammanlagt 150 miljoner för 2018) (se respektive utg.omr. för mer information).

Flera andra åtgärder har vidtagits under 2018, bland annat har Diskrimineringsombudsmannen och Arbetsmiljöverket haft i uppdrag att ta fram en gemensam digital plattform för information med stöd till arbetsgivare för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier i arbetslivet (redovisas i utg.omr. 14 avsnitt 5). Regeringen har även genomfört ett antal åtgärder mot sexuella trakasserier och andra former av diskriminering inom kulturområdet. Vidare har regeringen gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att erbjuda utbildningsinsatser och kunskapsstöd för lärare och andra utbildningsansvariga vid universitet och högskolor, i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

MUCF:s uppdrag om informationsinsatser rörande hälsa, sexualitet och jämställdhet riktat till unga nyanlända och asylsökande har förstärkts. Skolverket har redovisat förslag till läroplansförändringar för att bättre stödja sex- och samlevnadsundervisningen. I uppdraget skulle Skolverket särskilt beakta att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, samtycke och pornografi omfattas av sex- och samlevnadsundervisningen.

Dessa och övriga uppdrag med bäring på metoo redovisas närmare under respektive utgiftsområde. Flera av uppdragen redovisas under 2019.

Beslutet om att avveckla Jämställdhetsmyndigheten

I december 2018 beslutade riksdagen att halvera Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsanslag och att myndigheten skulle avvecklas vid utgången av 2019 (bet. 2018/19:AU1, rskr. 2018/19:106). Anslagsändamålet för myndighetens förvaltningsanslag ändrades därmed så att det fick användas för myndighetens förvaltningsutgifter i syfte att avveckla myndigheten. Beslutet om avveckling har bl.a. medfört att myndigheten inte har kunnat bedriva sin verksamhet enligt plan. Regeringen anser inte att Jämställdhetsmyndigheten ska avvecklas och har därför föreslagit ändring av anslagsändamålet samt att förvaltningsanslaget för 2019 återställs. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag i proposition Extra ändringsbudget för 2019 – Sänkt mervärdesskatt på elektroniska publikationer (prop. 2018/19:73, bet. 2018/19:FiU36, rskr. 2018/19:204) och Vårändringsbudget för 2019 (prop. 2018/19:99, bet. 2018/19:FiU21, rskr. 2018/19:288).

EU och internationellt samarbete

Regeringens feministiska politik inkluderar det internationella arbetet och målen för den svenska jämställdhetspolitiken utgör också mål för vad regeringen vill uppnå inom ramen för det internationella samarbetet. Sveriges inrikes- och utrikespolitik på jämställdhetsområdet är på så sätt tätt sammanlänkade med varandra, liksom med EU-samarbetet. Regeringen arbetar för att driva på jämställdhetsarbetet inom EU, FN, Europarådet och i andra internationella organisationer.

Regeringen arbetar också för att på nationell nivå uppfylla sina internationella åtaganden och förpliktelser avseende jämställdhet, däribland Pekingplattformen, FN:s konvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) och Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen). Regeringen bedriver en feministisk utrikespolitik vilket innebär att Sverige i sina internationella relationer anlägger ett jämställdhetsperspektiv som ska verka för alla kvinnor och flickors rättigheter, representation och resurser. Den feministiska utrikespolitiken finns

konkretiserad i en handlingsplan, vilken inkluderar bland annat konkreta mål för arbetet med jämställdhet.

Istanbulkonventionen

Under 2017–2018 utvärderade Europarådet hur Sverige efterlever konventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, den så kallade Istanbulkonventionen. I januari 2019 lämnade Europarådets expertgrupp för konventionen (GREVIO) sin slutrapport om Sverige. Europarådet framhåller Sverige som ett föregångsland på jämställdhetsområdet och uppmärksammar bland annat den nya sexualbrottslagstiftningen som bygger på principen om frivillighet. Rapporten innehåller även 51 rekommendationer till regeringen, myndigheter, kommuner och landsting. Närmare 30 rekommendationer rör sådant som organisationen anser behöver åtgärdas omedelbart eller i en nära framtid. Senast i januari 2022 förväntas regeringen rapportera till Europarådet hur rekommendationerna har beaktats i Sverige.

EU-samarbetet

Målen för den svenska jämställdhetspolitiken utgör också mål för vad regeringen vill uppnå inom ramen för EU-samarbetet. Regeringen driver sedan många år aktivt att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta EU-processer. Regeringen har bland annat arbetat för att lyfta fram åtgärder som bidrar till att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Regeringen bedriver också ett påverkansarbete för att jämställdhet ska genomsyra samtliga av EU:s politikområden, inklusive EU:s långtidsbudget och sammanhållningspolitik. Regeringen driver också på kommissionens arbete med att bekämpa mäns våld mot kvinnor och barn.

Förhandlingar pågår för att EU ska ratificera Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, den s.k. Istanbulkonventionen. Ett signeringsinstrument antogs vid Ständiga representanternas kommitté (Coreper) den 11 maj 2017. Efter EU:s signering har en uppförandekod som beskriver EU:s och medlemsstaternas respektive ansvar och befogenheter avseende konventionens tillämpning förhandlats, och även rådsbeslut gällande ratificeringen. Sverige är drivande i dessa förhandlingar. Besluten har ännu inte antagits av rådet. Samtliga EU-medlemsstater har signerat konventionen, som trädde i kraft 2014. Sverige ratificerade konventionen

samma år. Det återstår för sju av medlemsstaterna att ratificera konventionen.

Sverige ingår i styrelsen för Europeiska jämställdhetsinstitutet (EIGE). Institutet har i uppdrag att stödja såväl medlemsländerna som kommissionen i jämställdhetsarbetet och att följa upp utvecklingen mot jämställdhet i EU.

På digitaliseringsområdet undertecknade Sverige 2019 en ministerdeklaration som syftar till att öka kvinnligt deltagande i den digitala sektorn. Deklarationen fastställer vissa delmål som regeringen ämnar följa upp under hösten 2019 men arbetet kommer fortsätta 2020.

Sveriges arbete inom FN på jämställdhetsområdet

Sverige deltog i FN:s kvinnokommissions årliga möte i mars 2019. Huvudtemat för sessionen var jämställdhet och sociala trygghetssystem. Bland andra aktörer deltog sex civilsamhällesorganisationer i den svenska delegationen och Sverige medarrangerade och deltog genom delegationen i ett flertal sidoevenemang. Sverige drev bland annat frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), ekonomisk jämställdhet, prostitution och människohandel, civilsamhällets roll för att främja jämställdhet, samt politiskt deltagande. Vid förhandlingarna av kvinnokommissionens överenskomna slutsatser syntes tydligt det motstånd mot flera viktiga frågor som finns på många håll i världen. Utifrån svenska prioriteringar är flera aspekter av årets slutsatser positiva givet det omfattande motstånd som finns globalt. Dessa inkluderar bland annat bibehållandet av språk om SRHR, språk om sex- och samlevnadsundervisning samt bättre skydd för våldsutsatta kvinnor och flickor.

Sverige har också varit aktivt i FN:s olika fora för mänskliga rättigheter för att befästa och där så är möjligt förstärka framsteg som gjorts när det gäller kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, inte minst när det gäller SRHR. Sverige har också verkat för kvinnors deltagande i fredsprocesser, att uppmärksamma konfliktrelaterat sexuellt våld samt mäns och pojkars roll och ansvar i arbetet för jämställdhet.

Sverige har i maj 2019 rapporterat till FN om utvecklingen på jämställdhetsområdet i Sverige för perioden 2015–2019 utifrån Pekingplattformen. Sverige lämnade senast 2014 en uppföljningsrapport om Pekingplattformen för perioden 2009–2014. Årets rapportering skiljer sig åt från tidigare rapporteringar på så sätt att uppföljningen har kopplats till målet om jämställdhet i

Agenda 2030. Sveriges nationella rapport ingår i FN:s globala uppföljning av plattformen som ska presenteras 2020 vid firandet av 25-års jubileet av plattformen. Ett sakråd genomfördes den 11 april för att bland annat inhämta civilsamhällets synpunkter på regeringens fortsatta arbete i enlighet med Pekingplattformen men även FN:s kvinnokonvention (CEDAW). Det kommande firandet av Peking +25 var även en fråga som diskuterades på Tunis Gender Equality Forum i april där flera representanter för den svenska regeringen medverkade.

Nordiska Ministerrådets samarbete på jämställdhetsområdet

De nordiska jämställdhetsministrarna, Ministerrådet för jämställdhet (MR-JÄM), stod bakom genomförandet av nordiska aktiviteter vid FN:s kvinnokommissions årliga möte, Commission on the Status of Women (CSW), i New York. Temat för den nordiska ministerpanelen 2019 var välfärdslösningars effekt på den ekonomiska jämställdheten. En särskild jämställdhetsdeklaration antogs av de nordiska jämställdhetsministrarna där de bekräftar att de ska arbeta för att uppfylla och att driva global jämställdhet för att nå målpåfyllelse av jämställdhetsmålet, mål fem, i Agenda 2030. Under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2018 var det särskilt fokus på jämställdhetsintegrering, män och jämställdhet liksom jämställdhet i arbetslivet och särskilt utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

5.4.2 Analys och slutsatser

Sverige står sig väl i internationella mätningar avseende jämställdhet. Jämställdhet är en central del av vårt demokratiska samhälle. Framsteg har gjorts men fortfarande måste mer göras. Inte minst måste utrikes födda kvinnors situation uppmärksammas utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det övergripande målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv är ännu inte uppnått.

Fortsatt utveckling av jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet

Det finns behov av fortsatt utvecklingsarbete innan jämställdhetsintegrering har implementerats fullt ut i Regeringskansliet och jämställdhet beaktas i alla relevanta beslutsunderlag. Detta

framgår bl.a. av SCB:s kvantitativa uppföljning av arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet. Enligt uppföljningen har resultatet såväl förbättrats som försämrats inom olika områden. Av Ekonomistyrningsverkets rapport Könsuppdelad statistik i regeringens reformarbete (2017:50) framkommer att jämställdhetsperspektivet behöver tydliggöras i direktiv och vid utformning av uppdrag till myndigheter, liksom vid uppföljning av insatser och reformer, så att det kan säkerställas att dessa främjar jämställdhet. Även bristande tillgång till könsuppdelad statistik på flera nivåer inom offentlig sektor visar på ett behov av fortsatt utvecklingsarbete.

Regeringen delar Jämställdhetsmyndighetens bedömning att jämställdhetsperspektivet har fått ökat genomslag i budgeten som helhet, men arbete kvarstår även på det området.

Jämställdhetsintegrering i myndigheter har bidragit till uppfyllelse av de jämställdhetspolitiska målen

Utvecklingsprogrammet Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) har varit framgångsrikt och bidragit till en mer rättvis och träffsäker verksamhet och förbättringar för såväl kvinnor och män som flickor och pojkar i myndigheternas målgrupper. Regeringens samlade bedömning är att JiM-programmet som helhet har bidragit till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Myndigheterna har dock kommit olika långt i sitt utvecklingsarbete. Regeringen noterar att utmaningar kvarstår innan myndigheterna i sin verksamhet fullt ut beaktar jämställdhet samt att såväl Jämställdhetsmyndigheten som Statskontoret bedömer att regeringens styrning, uppföljning och återkoppling av resultat är av vikt för att den positiva utvecklingen ska fortsätta. Det finns också en utvecklingspotential vad gäller styrning som främjar att olika aktörer från olika sektorer och på olika nivåer samverkar och arbetar gemensamt för att hitta lösningar på specifika jämställdhetsproblem.

Det regionala och lokala arbetet har gått framåt

Länsstyrelserna utgör regionala nav i arbetet för jämställdhet och har stor betydelse för att de jämställdhetspolitiska målen ska kunna få genomslag regionalt och lokalt. Regeringens bedömning är att länsstyrelsernas regionala arbete med jämställdhetsintegrering bedrivs ambitiöst och har gett konkreta resultat. De länsstrategier som länsstyrelserna redovisade under 2017 har präglat arbetet under 2018 och inneburit ett utökad regionalt samarbete med kommuner, näringsliv

etc. Dock finns det fortfarande behov av att i ännu högre grad integrera jämställdhet i länsstyrelsernas olika ansvarsområden.

För jämställdhetsarbetet i kommuner och landsting har även den treåriga (2018–2020) överenskommelsen mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) haft betydelse. Överenskommelsen har framför allt bidragit till delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra men även de övriga delmålen har påverkats positivt, t.ex. när det gäller satsningen på Modellkommuner.

En jämn fördelning av makt och inflytande

Makten i samhället är ännu inte jämnt fördelad mellan kvinnor och män. Även om utvecklingen mot en jämn fördelning av makt och inflytande i flera avseenden har gått framåt, såsom vad gäller en ökad representation av kvinnor i riksdagen, återstår mer att göra. Män är fortfarande överrepresenterade på ledande positioner inom politiken och i näringslivet, och bland styrelseordförandena i kommun- och landstingsfullmäktige har könsfördelningen försämrats. En stor övervikt av män finns även bland professorer vid universitet och högskolor och i delar av organisationsvärlden.

Andelen kvinnor bland de myndighetschefer som regeringen har anställt har successivt ökat och en jämn könsfördelning har uppnåtts. För första gången är dessutom kvinnor i majoritet bland ordförandena i statliga hel- och delägda bolag.

En högre representation av kvinnor i beslutsfattande församlingar är en viktig del i arbetet för att uppnå jämställdhet.

Ekonomisk jämställdhet

Att kunna försörja sig genom betalt arbete är centralt i den svenska jämställdhetspolitiken. Kvinnor har fortfarande lägre sysselsättningsgrad, kortare arbetstid, högre frånvaro från arbetet samt lägre lön än män. Det bidrar på sikt till lägre livsinkomster och pensioner för kvinnor än för män, vilket utgör en viktig förklaring till att fler kvinnor än män har en låg ekonomisk standard. Regeringen har genomfört flera reformer på arbetsmarknaden och inom arbetslivsområdet som syftar till att minska inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män. En viktig del i detta är den översyn av aktiva åtgärder, inklusive lönekartläggningar, som en utredning (dir. 2018:99) har fått i uppgift att göra. En annan

viktig del är handlingsplanen för jämställda livs-inkomster (A/2017/02477).

Jämställd utbildning

Det finns alltså stora skillnader i skolresultat och utbildningsval mellan pojkar och flickor. Pojkar och män presterar generellt sämre än flickor och kvinnor i utbildningssystemet. Det genomsnittliga meritvärdet för flickor i grundskolan har länge varit högre än för pojkar. Enligt Statens skolverk har flickor högre betyg i de flesta av grundskolans ämnen. Dessa skillnader kvarstår högre upp i utbildningssystemet. Fler kvinnor än män studerar vidare på eftergymnasial nivå och kvinnor har i allmänhet en högre utbildningsnivå än män. Trots att det är betydligt fler kvinnor än män som har högskoleexamen är det en större andel av männen med högskoleexamen som går vidare till forskarstudier än andelen kvinnor med högskoleexamen.

Kvinnors högre utbildningsnivå och starkare resultat får inte genomslag när det gäller kvinnors inkomster. En bidragande anledning till detta är de stora skillnaderna mellan flickor och pojkar liksom mellan kvinnor och män när det gäller utbildnings- och yrkesval. I gymnasieskolan och högre utbildning är vissa utbildningar tydligt kvinno- eller mansdominerade. Könsskillnader i utbildningsval kan både ses som en konsekvens av och en orsak till en könsuppdelad arbetsmarknad och är en av flera förklaringar till ekonomisk ojämställdhet mellan kvinnor och män. Det är därmed viktigt att arbeta brett och långsiktigt för att motverka könsskillnaderna vad gäller utbildningsval och på arbetsmarknaden. När ungdomar gör sina utbildningsval påverkas de av många faktorer, inte minst av sina egna föreställningar om framtida arbetsplatser. Arbetsplatser som domineras av det ena könet kan framstå som mindre lockande för det underrepresenterade könet.

Under skoltiden påverkas elevers uppfattningar och föreställningar om kön och därför har skolan en viktig uppgift när det gäller att motverka begränsande könsmonster och att aktivt främja jämställdhet. Statens skolinspektions granskning av sex- och samlevnadsundervisningen samt regeringens beslut att i läroplanerna förtydliga de obligatoriska skolformernas jämställdhetsuppdrag är viktiga bidrag till det fortsatta arbetet med att stärka skolans aktiva arbete med jämställdhet. Skolverket har också lämnat förslag på motsvarande förändringar i läroplanerna för de frivilliga skolformerna.

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Det obetalda hem- och omsorgsarbetet är trots viss förbättring alltså ojämnt fördelat mellan kvinnor och män. När det gäller typ av arbete finns en ojämn och stereotyp fördelning redan när det gäller hur flickor och pojkar hjälper till hemma. Detta kan peka på vikten av insatser som kan förändra normer redan i tidig ålder. Snedfördelningen som finns mellan kvinnor och män får negativa konsekvenser bl.a. för kvinnors möjligheter på arbetsmarknaden. Den ojämna fördelningen av föräldradighet och hem- och omsorgsarbete i stort kan också ha negativa konsekvenser för det jämställda föräldraskapet samt påverka barnets rätt till sina föräldrar.

Det finns en samvariation mellan föräldradighetsuttag och fördelningen av det obetalda hemarbetet (Försäkringskassan 2013, Socialförsäkringsrapport 2013:9). En jämnare fördelning av föräldradighet mellan kvinnor och män kan därmed även bidra till jämställdhet inom andra områden. Den samvariationen har motiverat regeringens införande av den tredje reserverade månaden i föräldrapenningen, som också har resulterat i att allt fler föräldrar delar på föräldradighet och föräldrapenning, även om skillnader kvarstår. Föräldrars uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn är mer jämställt än uttaget av föräldrapenning. Ett mer jämställt uttag av tillfällig föräldrapenning kan ses som ett tecken på ett mer jämställt ansvar för omsorgen om barnet. Utvecklingen mot ett jämställt uttag av föräldradighet, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning går dock långsamt och fler insatser behövs (se vidare utg.omr. 12).

Jämställd hälsa

Det finns skillnader mellan kvinnor och män, pojkar och flickor vad gäller hälsa. Könsskillnader finns t.ex. när det gäller kvinnors och mäns upplevda hälsa, där andelen kvinnor med dålig självskattad hälsa är betydligt högre än andelen män. Även när det gäller oro och ångest ligger kvinnor högre än män och dessa mönster går igen bland barn och unga. Kvinnor har ett högre sjukpenningtal än män, även om det har minskat under 2017 och 2018. De organisatoriska och sociala faktorerna i arbetsmiljön är några av de främsta orsakerna till kvinnors arbetsrelaterade ohälsa. Regeringens arbetsmiljöstrategi och den nya Myndigheten för arbetsmiljökunskap kan

bidra till att stärka kunskapsläget på detta område (se även utg.omr. 14 avsnitt 5).

Samtidigt är medellivslängden fortfarande högre för kvinnor än för män. Såväl självmord som sjukdomsrelaterade dödsorsaker är vanligare bland män än bland kvinnor i alla åldersgrupper. Skillnaderna är större i vissa grupper, t.ex. bland utrikes födda är könsskillnaderna vad gäller självskattad hälsa större än bland befolkningen som helhet och även bland personer med funktionsnedsättning, vilket gör det viktigt att se på hälsa ur ett intersektionellt perspektiv.

Även om regeringen kan konstatera att insatser inom området Jämställd hälsa börjat ge positiva resultat, t.ex. när det gäller förlossningsvården, är bedömningen att målet inte är uppnått. En hel del återstår att göra för att uppnå målet om en jämställd hälsa. Mer kunskap behövs när det gäller olika aspekter av kvinnors och mäns hälsa och det är av stor vikt att jämställdhet fortsatt beaktas i insatser inom hälsoområdet.

Idrott och motion har betydelse för hälsan. Inom området finns betydande skillnader mellan könen. Regeringen verkar i hela sin politik för en jämn fördelning av makt och inflytande mellan könen och förväntar sig att idrottsrörelsen på olika nivåer ökar sina ansträngningar att nå en jämställd idrott (se vidare inom utg.omr. 17 avsnitt 15.6).

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra

Såväl självskattad utsatthet som polisanmälda brott fortsätter att öka när det gäller misshandel och våldtäkt av kvinnor och flickor. Även mäns och pojkars självskattade utsatthet för misshandel och sexualbrott har ökat något. Unga kvinnors självskattade utsatthet för sexualbrott är särskilt anmärkningsvärd. Utvecklingen kan delvis förklaras av ändrad lagstiftning, lägre tolerans mot våld och en ökad benägenhet att rapportera och anmäla brott på detta område. Dessa uppgifter är ändå ett tecken på att samhällets insatser är otillräckliga. Flera myndigheter pekar på bristande kunskap bland yrkesverksamma som kommer i kontakt med brottsoffer och förövare av våld. Kunskapsbristen verkar ha flera förklaringar, bl. a. hög personalomsättning och hög arbetsbelastning för de som arbetar med frågorna på individnivå (Socialstyrelsen 2018, Inspektionen för vård och omsorg 2019, Länsstyrelserna 2019). De ärenden som inkommit till stödtelefonen för yrkesverksamma i frågor om hedersrelaterat våld

och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län vittnar om omfattande utsatthet för berörda unga som kräver fortsatt systematiskt arbete. Socialstyrelsens nationella kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck kunde inte genomföras till fullo, varför en sådan kartläggning fortfarande saknas. Enligt regeringens bedömning saknas tillförlitlig statistik avseende en rad brott som är kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck.

Länsstyrelsernas lägesrapportering om insatser på området mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel kan också utvecklas så att det tydligare går att följa den regionala utvecklingen och vilka insatser som driver på en positiv utveckling på regional och lokal nivå. Regeringens bild är att länsstyrelsernas, SKL:s och Jämställdhetsmyndighetens insatser har bidragit till en positiv utveckling av lokalt våldsförebyggande arbete.

Det nationella samordningsuppdraget mot prostitution och människohandel har flyttats från Länsstyrelsen i Stockholms län till Jämställdhetsmyndigheten. Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, är en omfattande och långsiktig utmaning som kräver stabilitet i arbetsformer och strukturer. Regeringens nationella strategi trädde i kraft den 1 januari 2017 och sträcker sig över tio år. Under året har flera aktörer inom området påbörjat eller anpassat sin verksamhet efter den nationella strategin. I sin utvärdering av Sveriges efterlevnad av Istanbulkonventionen (Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet) pekar Europarådet på ett antal utvecklingsområden som regeringen, myndigheter, kommuner och landsting behöver beakta i det kommande arbetet.

EU och internationellt samarbete

Utvecklingen för jämställdhet och kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är inte självklar i alla internationella sammanhang. På många håll i världen, inklusive i internationella förhandlingar, kan ett tilltagande motstånd mot kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna konstateras. Ofta anføres att en traditionell familjesyn inte är förenlig med jämställdhet. Frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) möter ofta starkt motstånd, vilket understryker vikten av att Sverige och andra likasinnade länder måste fort-

sätta att driva dessa frågor (se vidare i utg.omr. 5 och utg.omr. 7).

Inom ramen för EU-arbetet har regeringen bedrivit ett aktivt påverkansarbete bland annat i frågor som rör våld mot kvinnor och EU:s anslutning till Istanbulkonventionen. Vidare har regeringen tillsammans med andra medlemsstater verkat för att kommissionen ska uppgradera det strategiska åtagandet för jämställdhet så att det får ökat genomslag i arbetet i EU:s samtliga institutioner.

Inom ramen för det nordiska samarbetet finns stora möjligheter att samarbeta för att mobilisera och stödja det internationella jämställdhetsarbetet. De nordiska länderna har ofta samsyn i jämställdhetsfrågor vilket Sverige kan nyttja i EU-samarbetet och internationella samarbeten.

5.5 Politikens inriktning

Sverige har en feministisk regering. Det innebär att regeringen uppfattar skillnader i livsvillkor och fördelning av makt och resurser baserade på kön, ofta till flickor och kvinnors nackdel, som ett samhällsproblem som kan och ska motverkas bland annat genom politiska beslut. Regeringens fortsatt höga ambitioner för jämställdhet innebär att jämställdhetsperspektivet ska finnas med i politikens utformning på bred front, så att politiken på alla områden bidrar till att hämmande könsnormer och strukturer bekämpas och jämställdhet mellan kvinnor och män främjas. Regeringens arbete för jämställdhet är också en förutsättning för genomförandet av Agenda 2030.

Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, våld mot barn, sexuella trakasserier samt prostitution och människohandel är allvarliga samhällsproblem som står i vägen för ett jämställt samhälle.

Jämställda handlingsmönster hos kvinnor, män, flickor och pojkar kan ge stora potentiella vinster för samhället. Framgång i det våldsförebyggande arbetet förutsätter mäns engagemang och ifrågasättande av destruktiva manlighetsnormer.

Även om utvecklingen mot ett jämställt samhälle går framåt återstår en hel del arbete och en fortsatt långsiktig och tydlig styrning av jämställdhetspolitiken. Till exempel visade de många metoo-upproppen att det fortfarande finns en normalisering av kränkningar, sexuella trakasserier,

sexuellt våld och diskriminering av kvinnor och flickor inom de flesta grupper, yrken och sektorer. Regeringen bedömer att normaliseringen bör brytas och avser bland annat att arbeta för att en samtyckeskultur etableras.

Regeringen avser att fortsätta verka för ett samlat, effektivt och långsiktigt arbete för ett jämställt samhälle, bland annat genom nystarten för Jämställdhetsmyndigheten och genom att kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland permanentas, och fortsatta satsningar inom ramen för den tioåriga nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Även ökat skydd för barn och unga mot våld är ett centralt område i strategin (se vidare utg.omr.9, avsnitt 7.6).

Riksdagen har i samband med behandlingen av en skrivelse från regeringen som gäller Riksrevisionens granskning av jämställdhetsintegrering i integrationspolitiken (2018/19:AU14) lämnat ett tillkännagivande om att ett nytt jämställdhetspolitiskt delmål om integration ska införas. Förslaget från riksdagen var att delmålet skulle kunna formuleras som: ”Kvinnor och män, flickor och pojkar som invandrar ska mötas av samma förväntningar på alla områden i det svenska samhället och ha samma rättigheter och möjligheter att skapa sig ett självständigt liv i Sverige.” Frågan bereds inom Regeringskansliet.

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering är fortsatt regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen, i enlighet med regeringens beslut om jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet 2016–2020 (S2016/04472/JÄM). Det innebär att jämställdhet ska beaktas i alla beslutsunderlag som påverkar människors livsvillkor, bl.a. inom ramen för Regeringskansliets kärnprocesser lagstiftningsprocessen, budgetprocessen, myndighetsstyrningen och EU-arbetet.

Jämställdhetsbudgetering innebär att jämställdhetsintegrering tillämpas i budgetprocessen så att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten i största möjliga mån främjar jämställdhet. Regeringens arbete med jämställdhetsbudgetering kommer att fortsätta.

Jämställdhetsintegrering i myndigheterna ska fortsätta

Regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) ska fortsätta. Jämställdhetsintegrering av myndigheternas kärnverksamhet är ett utvecklingsarbete som kräver långsiktighet. Att statliga myndigheter jämställdhetsintegrerar sin verksamhet är av central betydelse för att de jämställdhetspolitiska målen ska uppnås. Det är en fråga om rättvisa, men även om kvalitet och träffsäkerhet i offentligt finansierade verksamheter. Regeringen avser även att se över om ytterligare myndigheter bör omfattas av JiM-uppdraget. Jämställdhetsmyndighetens stöd till myndigheterna bör ytterligare utvecklas och främja att olika aktörer från olika sektorer och på olika nivåer samverkar och arbetar för att lösa specifika ojämställdhetsproblem.

Fortsatt arbete med jämställdhetsintegrering i universitet och högskolor

Arbetet för jämställdhetsintegrering i universitet och högskolor behöver fortsätta. Att universitet och högskolor beaktar jämställdhet i sin verksamhet, med beaktande av de centrala principer om forskningens frihet som uttrycks i bl.a. regeringsformen och högskolelagen, är ett viktigt steg för att på allvar påverka strukturer och maktförhållanden som hindrar jämställda villkor i och utanför högskolan.

Jämställdhetsintegrering på regional och lokal nivå

Länsstyrelsernas uppdrag att stödja, samordna och utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering är betydelsefullt för att jämställdhetspolitiken ska få genomslag på regional nivå. Regeringen avser att fortsätta följa Länsstyrelsernas arbete med de länsstrategier för jämställdhet som tagits fram för perioden 2018–2020 (S2016/07873/JÄM). Det är viktigt att arbetet med jämställdhetsintegrering av länsstyrelsernas arbete inom olika verksamhetsområden samt arbetet mot de jämställdhetspolitiska målen i samverkan med regionala och lokala aktörer fortsätter.

Kommuner och landsting har en central roll i arbetet med att förverkliga de jämställdhetspolitiska målen. Regeringens överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting sträcker sig till och med 2020 och är central för att stärka genomslaget för de nationella jämställdhetspolitiska målen i verksamheter på lokal och regional nivå, med särskilt fokus på att förebygga mäns våld mot kvinnor. I anslutning till överens-

kommelsen kommer ett arbete med våldsförebyggande insatser för jämställdhet i skolor att fortsätta. En viktig del av överenskommelsen handlar också om samverkan på det jämställdhetspolitiska området mellan staten, SKL samt kommuner och landsting.

Jämn fördelning av makt och inflytande

Det är viktigt att arbetet för en jämn fördelning av makt och inflytande fortsätter, eftersom det fortfarande råder en bristande jämställdhet på flera viktiga områden i samhället där centrala beslut fattas.

En utmaning är omfattningen och konsekvenserna av hot och hat mot förtroendevalda, journalister, konstnärer och opinionsbildare. I en levande demokrati ska alla människor oavsett kön våga uttrycka både sin åsikt och sin identitet utan rädsla för hot, hat och våld. Insatser genomförs inom ramen för regeringens handlingsplan Till det fria ordets försvar (se vidare utg.omr. 1, avsnitt 10.7). En annan utmaning är att öka nyanlända kvinnors och mäns delaktighet i samhällslivet. Kunskap och dialog om det svenska samhället och de normer och värderingar som genom lagar, regler och principer styr hur samhället organiseras kan stärka nyanländas förutsättningar att etablera sig i arbets- och samhällslivet. Genom att nyanlända får en bättre kunskap om hur det svenska samhällets stöd och förväntningar ser ut kan också delaktigheten öka bland både kvinnor och män. Det kan i förlängningen även bidra till ökad jämställdhet mellan nyanlända kvinnor och män.

Ekonomisk jämställdhet

Trots ett mångårigt arbete för att uppnå ekonomisk jämställdhet råder det fortfarande olika förutsättningar för kvinnor och män för att bland annat delta och utvecklas i arbetslivet.

Målet om ekonomisk jämställdhet och möjligheten till egen försörjning gäller alla.

Osakliga löne- och inkomstskillnader mellan kvinnor och män ska minska. Med utgångspunkt i handlingsplanen för jämställda livsinkomster (A2017/02477/ARM) verkar regeringen för att minska inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män (se även utg.omr. 14 avsnitt 4). En utredare (dir. 2018:99) ska bland annat se över vilka åtgär-

der som behövs för att säkerställa efterlevnad av bestämmelserna om aktiva åtgärder, inklusive lönekartläggning, i diskrimineringslagen (2008:567).

En tydlig utmaning är utrikes födda kvinnors alltför låga arbetskraftsdeltagande. Det är viktigt för den enskilda kvinnan, men även ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, att insatser genomförs som kan såväl påskynda nyanlända kvinnors arbetsmarknadsetablering som öka sysselsättningen i gruppen utrikes födda kvinnor. Kvinnor i områden med socioekonomiska utmaningar har lägre förvärvsfrekvens och lägre disponibel inkomst jämfört med män i samma områden och jämfört med både män och kvinnor i riket i övrigt. Ökad jämställdhet är viktigt för att minska och motverka segregation. Det framgår också av regeringens långsiktiga strategi i arbetet mot segregation (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 6). För att uppnå en jämställd arbetsmarknad behöver bl.a. arbetskraftsdeltagande och sysselsättningen bland utrikes födda kvinnor öka.

Kvinnor med funktionsnedsättning har lägre inkomster och sämre förutsättningar på arbetsmarknaden både jämfört med män med funktionsnedsättning, och med kvinnor och män i den övriga befolkningen.

Jämställd utbildning

Regeringen anser att det är viktigt att såväl utbildningen som miljön i skolan är jämställd och tydligt förmedlar jämställdhet som en central del av skolans värdegrund. Normer och strukturer som finns i samhället finns också i skolan. För att uppnå ett jämställt samhälle är det viktigt att alla barn, oavsett kön, redan i förskolan får möjlighet att utvecklas utan att begränsas av rådande könsnormer. Sexuella trakasserier och kränkande behandling i skolan hindrar elever från att ha likvärdiga möjligheter att lära och utvecklas. Skolan har en viktig roll i att bidra till ett samhälle där sex bygger på frivillighet och sexuella trakasserier inte normaliseras. Det arbete som Skolverket påbörjade med att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen med hjälp av extra medel fortsätter inom ramen för den ordinarie verksamheten. Skolverket har också lämnat förslag till hur undervisningen i sex och samlevnad bättre kan stödjas genom förtydliganden i läroplanerna. Sex- och samlevnadsundervisningen ska stärkas och vara en obligatorisk del av lärarutbildningen.

Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck ska öka i skolorna.

Jämön fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet är alltjämt sned. Uttaget av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning är ännu inte jämställt. Mer behöver göras innan målet om ett jämställt föräldraskap är uppnått. Ett jämställt föräldraskap bidrar även till jämställdhet på arbetsmarknaden.

Den tidsanvändningsundersökning som SCB har utfört vart tionde år, visar hur det obetalda hem- och omsorgsarbetet fördelas mellan kvinnor och män. Undersökningen utgör ett nödvändigt kunskapsunderlag för att följa upp utvecklingen gentemot målet. Regeringen har därför gett SCB i uppdrag att lämna förslag om hur nästa tidsanvändningsundersökning, som bör göras senast 2021, kan genomföras.

Jämställd hälsa

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor. En jämställd hälsa är ett mål i sig, men en god hälsa för kvinnor och män respektive flickor och pojkar ger även bättre förutsättningar för ett jämställt och aktivt deltagande i samhället.

Regeringen genomför flera satsningar som kan minska skillnaderna i hälsa. Exempelvis pågår en flerårig satsning på området psykisk ohälsa. Syftet är bl.a. att stärka ungdomsmottagningar, första linjens psykiatri i primärvården, barn- och ungdomspsykiatri (BUP) samt den specialiserade psykiatri för vuxna. Detta är viktiga förstärkningar ur ett jämställdhetsperspektiv då en större andel yngre och särskilt kvinnor och flickor lider av psykisk ohälsa. Folkhälsomyndigheten har ett pågående uppdrag att bygga upp, utveckla och samordna det nationella arbetet som syftar till att främja psykisk hälsa och förebygga suicid i hela befolkningen, vilket är särskilt viktigt för män, då mer än dubbelt så många män som kvinnor begår självmord.

Regeringens satsning på förlossningsvården och kvinnors hälsa pågår till och med 2022 (se vidare utg.omr. 9, avsnitt 3).

Regeringen genomför satsningar för att minska sjukskrivningar, vilket är viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv då kvinnor är sjukskrivna i mycket större omfattning än män (se vidare utg.omr. 10). Det s.k. ohälsotoalet är högre för kvinnor. Sjukfrånvarons utveckling är delvis påverkad av utvecklingen inom arbetsmiljön och den allmänna folkhälsan.

Alla kvinnor och män, flickor och pojkar samt personer som identifierar sig på annat sätt har rätt att bestämma över sin egen kropp. Att säkerställa sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, både i Sverige och internationellt, är en viktig fråga för regeringen.

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra

Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och barn har fortsatt hög prioritet. Förstärkta insatser kommer att genomföras inom ramen för regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026, inklusive strategins åtgärdsprogram för perioden 2017–2020. Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är en viktig del i strategin.

Ett utökat och verkningfullt förebyggande arbete mot våld

Det är angeläget att det våldsförebyggande och återfallsförebyggande arbetet fortsätter att utvecklas, inte minst insatser för unga män och pojkar samt arbete med vuxna i hederskontext. Betänkandet Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37) har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Stödet till sexualbrottsutsatta behöver utvecklas både till personer som söker akut vård och för dem som söker vård senare i livet för tidigare upplevelser samt vård till barn som utsatts för sexuella övergrepp, inklusive incest. När det gäller mottagningar för kvinnor och män som utsatts för sexuella övergrepp är det angeläget att få en helhetsbild av hur vården fungerar för dem som utsatts. Detsamma gäller kvinnor och flickor som utsatts för könsstympning. Regeringen och SKL har därför kommit överens om att SKL ska genomföra en kartläggning av vilka behov som finns av att utveckla mottagningar i landstingen

inom dessa områden. Resultatet av kartläggningen kommer att vara en del i det fortsatta arbetet för sexualbrottsutsatta.

Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldutsatta kvinnor och barn

Regeringen bedömer att myndigheter behöver verka för att öka upptäckten av våld, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt utsatthet med anknytning till prostitution. Berörda verksamheter, inklusive socialtjänst, utbildningsväsendet, hälso- och sjukvården och rättsväsendet och asylmottagandet, behöver bättre tillgång till metoder och stöd och en utökad samverkan sinsemellan för att etablera nya arbetssätt för att upptäcka våld. Att uppmärksamma våldsutövande samt hedersrelaterat våld och förtryck är angelägna utvecklingsområden i sammanhanget. Den gemensamma planen för ökad upptäckt av våld i nära relationer m.m. 2019–2021 som Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Socialstyrelsen har tagit fram på regeringens uppdrag (S2018/03696/JÄM) ska genomföras.

Ideella kvinno- och tjejjourer bedriver ett viktigt arbete med att ge stöd och skydd till kvinnor och barn som har utsatts för våld.

Det civila samhällets organisationer spelar en central roll och det är därför angeläget att statsbidrag inom området även kan omfatta det förebyggande arbetet med män och pojkar, olika former av mäns våld, stöd till andra utsatta än kvinnor och flickor samt återfallsförebyggande insatser riktade till förövare. I departementspromemorian Ny modell för statsbidrag till vissa ideella organisationer inom brottsofferområdet (Ds 2019:7) lämnas förslag som syftar till att skapa långsiktiga ekonomiska förutsättningar för kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet, bl.a. hbtq-jourer, att bedriva sin verksamhet. Promemorian har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen avser även att fortsätta stödja jourerna ekonomiskt under 2020.

Förbättrad kunskap och metodutveckling

Att kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har förts in som examensmål för vissa yrkesexamina, t.ex. för socionom- och läkarexamen, i högskoleförordningen är en viktig åtgärd för att på sikt underlätta kommunernas och landstingens arbete i enlighet med den nationella strategin. Sex- och samlevnads-

undervisningen ska också bli en obligatorisk del av lärarutbildningen. I enlighet med vad som angetts i den nationella strategin ser regeringen också över möjligheten att utveckla tillsynen över kommuners och vårdgivares arbete och insatser inom ramen för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor. Nationellt Centrum för Kvinnofrid har en viktig roll i arbetet för att stärka skyddet för de våldsutsatta.

Det är vidare angeläget att fortsätta arbetet med uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Hedersrelaterat våld och förtryck inklusive könsstympling

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket, inklusive könsstympling, drabbar främst kvinnor och flickor, men även pojkar och män och hbtq-personer, och är oacceptabelt. Det måste aktivt förebyggas och bekämpas genom breda insatser i samverkan mellan flera aktörer. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket ska bekämpas genom strängare straff och mer kunskap om dessa brott och förtryck. Frågan om utvisning ska alltid prövas vid hedersrelaterade brott och hatbrott. Skyddet för den som drabbas av hedersrelaterad brottslighet måste stärkas så att den som drabbas inte avvisas i sådana fall. Kompetensen om hedersrelaterat våld och förtryck ska öka.

Det finns behov av ökad kompetens inom bl.a. rättsväsendet, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och inom utbildningsväsendet. Det krävs fortsatta insatser för att stärka nationella och regionala myndigheters förmåga att i sin tur ge kunskapsstöd till relevanta yrkesgrupper och verksamheter. De omfattande behoven motiverar medverkan av kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland i framförallt riktade utbildningsinsatser.

Regeringens pågående satsningar omfattar bland annat förstärkta uppdrag till länsstyrelserna, inklusive det nationella uppdrag om att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck som ligger på Länsstyrelsen i Östergötlands län, liksom till andra myndigheter. Stöd lämnas även till lokalt arbete samt till förebyggande verksamhet. Det nationella uppdraget om att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck ska utvärderas. Utvärderingen syftar till att stärka arbetet inför beslutet att per-

manenta det nuvarande kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck som ligger vid Länsstyrelsen i Östergötland.

Det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck ska utvecklas genom bl.a. insatser för att förhindra att våldet uppstår och återfallsförebyggande insatser riktade till förövare i syfte att våldet ska upphöra. Stödet till dem som utsätts ska stärkas. Det behövs ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

I regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation för perioden 2018–2028 (se vidare utg.omr. 13, avsnitt 6) slås fast att hedersrelaterat våld och förtryck ska motverkas vilket därmed också är en angelägen fråga för allt arbete inom segregationsområdet. I regeringens överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020 ingår bl.a. åtgärder som syftar till att förbättra arbetet med att ge stöd till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Samtliga länsstyrelser har gemensamt regeringens uppdrag att på några platser i landet stödja utvecklingen av regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra för barn och vuxna som är utsatta för, eller riskerar att utsättas för, våld av närstående, i synnerhet hedersrelaterat våld och förtryck. Regionala resurscentra är en viktig del i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Inriktningen är därför att resurscentrum successivt ska etableras i allt fler län. Personer som brutit upp från en hederskontext behöver ges ett fullgott skydd och stöd för att få möjlighet att leva ett fritt och självständigt liv, både i det akuta skedet och på lång sikt för att den som lämnat sin släkt och familj ska kunna bygga upp ett nytt liv.

Prostitution och människohandel för sexuella och andra ändamål

Arbetet med att förebygga och motverka prostitution och människohandel för sexuella och andra ändamål och att bidra till ett bättre skydd för utsatta fortsätter. Ramen för arbetet är den nationella handlingsplanen mot prostitution och människohandel som regeringen beslutade om 2018. Ett starkt barnrättsperspektiv är viktigt i arbetet mot prostitution och människohandel (se vidare utg.omr. 9, avsnitt 7). Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att fördela utvecklingsmedel till kommuner och landsting för att kvalitets-

utveckla arbetet mot våld i nära relationer. Medlen kan gå till att exempelvis förbättra insatser för personer i prostitution. Regeringen anser att det finns ett behov av att fler kommuner väljer att stärka sitt arbete för skydd och stöd till personer som är utsatta för prostitution och människohandel. Det behövs t.ex. fler kommunala mottagningar som erbjuder stöd, praktisk hjälp, samtal och medicinsk rådgivning till personer som befinner sig i prostitution. Det behöver också bedrivas ett stärkt arbete för att hälso- och sjukvården ska kunna erbjuda adekvata vård- och stödinsatser för utsatta personer.

EU och internationellt samarbete

Regeringens feministiska utrikespolitik kommer fortsatt att bedrivas och är av vikt i en omvärld där jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter ifrågasätts (se vidare utg.omr. 5, 7 och 24 avsnitt 4.5). Den feministiska regeringen kommer att stå upp för jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna vilket inkluderar att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Regeringen kommer även fortsätta sitt politiska arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, inom EU och i andra internationella sammanhang, för att eftersträva jämställdhet.

EU och jämställdhet

De mål som gäller för jämställdhetspolitiken i Sverige gäller också som mål för vad regeringen vill uppnå inom EU. Regeringen kommer fortsatt verka för att Sverige ska driva på det internationella jämställdhetsarbetet och att ett jämställdhetsperspektiv genomsyrar alla processer på EU-nivå. Under 2019 och 2020 är förhandlingarna om EU:s nästa budgetram särskilt prioriterad. År 2019 löper Kommissionens strategiska åtagande för jämställdhet ut. Sverige är drivande i frågan om att EU ska anta en ny ambitiös jämställdhetsstrategi för nästa mandatperiod.

Regeringen bidrar till att genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter stärker jämställdheten i EU. Det är också viktigt att jämställdhet är en tydlig komponent i EU:s arbete med frågor om balans mellan arbets- och familjeliv. Slutligen, är det av stor vikt att arbeta vidare

utifrån EU:s signering av Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen) i riktning mot att EU ratificerar konventionen.

FN och jämställdhet

Regeringen kommer fortsätta att prioritera exempelvis FN:s kvinnokommissions årliga möten och förhandlingar, samarbetet med FN:s jämställdhetsorgan UN Women och att fortsatt vara aktiv i FN:s olika fora för mänskliga rättigheter. För svensk del är det viktigt att bedriva ett strategiskt samarbete med likasinnade länder från olika regioner, för att få gehör för svenska positioner och uppnå jämställdhet och kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

Östersjö- och det nordiska samarbetet

Regeringen fortsätter att medverka i Östersjöstaternas råd (CBSS) expertgrupp mot människohandel. Det regionala arbetet är fortsatt prioriterat, inte minst mot bakgrund av att flyktingar och migranter fortsatt riskerar att utnyttjas av människohandlare.

Inom ramen för Sveriges deltagande i Nordiska ministerrådet medverkar Sverige i Ämbetsmannakommittén för jämställdhet och de aktiviteter som genomförs mot bakgrund av prioriteringar i det nya programmet för det nordiska jämställdhetssamarbetet 2019–2022. Bland annat kommer det att vara fokus på hållbarhet och jämställdhet inom framtidens högteknologiska arbetsliv.

5.6 Budgetförslag

5.6.1 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tabell 5.9 Anslagsutveckling 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2018	Utfall	362 943		Anslags-sparande	21 843
2019	Anslag	481 039 ¹		Utgifts-prognos	475 062
2020	Förslag	445 039			
2021	Beräknat	199 039			
2022	Beräknat	199 039			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda jämställdhetsåtgärder och för utgifter för statsbidrag för att stödja projekt och insatser som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män. Anslaget får även användas för administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet hos berörda myndigheter.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2020 för anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2021.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har beslutat att avsätta 100 miljoner kronor årligen för att stärka de ideella kvinno- och tjejjourernas arbete. Medlen fördelas i första hand som tvååriga bidrag då det bidrar till ökad långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar för de aktuella jourerna. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2020 för anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2021.

Tabell 5.10 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

	Utfall 2018	Prognos 2019	Förslag 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	76 500	98 500		
Nya åtaganden	98 500		100 000	
Infriade åtaganden	-76 500	-98 500		-100 000
Utestående åtaganden	98 500		100 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	100 000		100 000	

Regeringens överväganden

Regeringen driver på arbetet för att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Regeringen avser bland annat fortsätta stärka och utveckla arbetet för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, där arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck utgör en viktig del. Vidare avser regeringen att stärka de ideella

kvinno- och tjejjourernas arbete genom att tillföra resurser.

Regeringen föreslår därför att 445 039 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 199 039 000 kronor respektive 199 039 000 kronor.

Tabell 5.11 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	391 039	391 039	391 039
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	54 000	-192 000	-192 000
Varav BP20	155 000	155 000	155 000
Varav			
Insatser för jämställdhet och mot hedersrelaterat våld och förtryck	155 000	155 000	155 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	445 039	199 039	199 039

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

5.6.2 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tabell 5.12 Anslagsutveckling 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2018	Utfall	81 566		4 749
2019	Anslag	81 085 ¹	Utgifts-prognos	78 585
2020	Förslag	70 000		
2021	Beräknat	73 600 ²		
2022	Beräknat	74 716 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 72 490 tkr i 2020 års prisnivå.

³ Motsvarar 72 491 tkr i 2020 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Jämställdhetsmyndigheten ska enligt sin instruktion bidra till en strategisk, sammanhållen och hållbar styrning och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken. Myndigheten ansvarar för uppföljning, analys, samordning och stöd utifrån de jämställdhetspolitiska delmålen.

Tabell 5.13 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	41 085	41 085	41 085
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	617	1 255	1 897
Beslut	33 526	34 269	34 788
Varav BP20 ³	70 000	70 000	70 000
Varav ³			
Återinrättande av Jämställdhetsmyndigheten	70 000	70 000	70 000
Överföring till/från andra anslag	-5 151	-5 230	-5 626
Övrigt	-77	2 221	2 571
Förslag/beräknat anslag	70 000	73 600	74 716

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2019. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2021–2022 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 70 000 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 73 600 000 kronor respektive 74 716 000 kronor.

5.6.3 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tabell 5.14 Anslagsutveckling 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2018	Utfall	28 049		114
2019	Anslag	28 163 ¹	Utgifts-prognos	27 838
2020	Förslag	28 163		
2021	Beräknat	28 163		
2022	Beräknat	28 163		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för kvinnors organisering.

Kompletterande information

I förordningen (2005:1089) om statsbidrag för kvinnors organisering finns bestämmelser om statsbidrag för kvinnors organisering.

Regeringens överväganden

Tabell 5.15 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019¹	28 163	28 163	28 163
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	28 163	28 163	28 163

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FIU10). Beloppet är således exklusivt beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 28 163 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 28 163 000 kronor respektive 28 163 000 kronor.

Tabell 5.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

	Utfall 2018	Prognos 2019	Förslag 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	24 121	22 286	28 163	
Nya åtaganden	26 214	28 163	28 163	
Infriade åtaganden	-28 049	-22 286	-28 163	-28 163
Utestående åtaganden	22 286	28 163	28 163	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	28 163	28 163	28 163	

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2020 för anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 28 163 000 kronor 2021.

Skälen för regeringens bedömning: För att nå en ökad förutsägbarhet och effektivitet i medelstillelsen för kvinnors organisering bör Jämställdhetsmyndigheten kunna handlägga stödet för 2021 under 2020. Detta innebär att åtaganden om bidrag för kvinnors organisering beslutas under 2020 för det kommande året och därmed medför behov om framtida anslag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2020 för anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 28 163 000 kronor 2021.

6 Åtgärder mot segregation

6.1 Omfattning

Området omfattar samordning och utveckling av verksamhet som syftar till att minska segregationen genom att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar och motverka strukturella orsaker till segregation. Att minska

och motverka segregation möjliggörs till stor del genom generella åtgärder. Således redovisas resultat av insatser av betydelse för minskad segregation även inom andra utgiftsområden.

6.2 Utgiftsutveckling

Tabell 6.1 Utgiftsutveckling inom område Åtgärder mot segregation

Miljoner kronor

	Utfall 2018	Budget 2019 ¹	Prognos 2019	Förslag 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
<i>Segregation</i>						
4:1 Åtgärder mot segregation	47	421	417	500	250	250
4:2 Delegationen mot segregation	16	22	21	18	18	19
Summa Segregation	63	444	438	518	268	269

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

6.3 Mål

Regeringens förslag: Målet för området Åtgärder mot segregation ska vara: Minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla.

Skälen för regeringens förslag: För att minska segregationen krävs ett kraftfullt, kontinuerligt och långsiktigt arbete. Det innefattar insatser både för att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar och för att motverka strukturella orsaker till segregation. Ett nytt mål som fokuserar på båda dessa aspekter bör därför antas för området. Regeringen föreslår därför att riksdagen godkänner ett nytt mål för området Åtgärder mot segregation, nämligen Minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla.

6.4 Resultatredovisning

6.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Uppföljning och utvärdering är centralt för att kunna följa utvecklingen av och lyckas i arbetet med att minska och motverka segregation. För att förbättra förutsättningarna att följa upp segregationen i Sverige har Statistiska centralbyrån (SCB) fått i uppdrag att ta fram en rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomisk segregation (Ku2018/01729/D och A2019/01024/IAS). Syftet är att kunna möjliggöra uppföljning av områdesspecifika variationer inom kommuner över hela landet, bl.a. kommer statistiken kunna visa hur olika områden förhåller sig till varandra avseende skillnader mellan könen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 april 2020. Vidare har Delegationen mot segregation (Delmos) haft i uppdrag att ta fram ett förslag till ett sektorsövergripande uppföljningssystem. Uppdraget redovisas i rapporten Ett nationellt system för uppföljning av segregation (Ku2018/02290/D). Förslaget bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Tills vidare redovisas resultat för ett antal indikatorer på hur situationen ser ut i genomsnitt för de 38 områden i Sverige som tidigare omfattats av

lokala utvecklingsavtal (LUA) och urbant utvecklingsarbete (URB), jämfört med resultat för hela landet. Indikatorerna är:

- andel förvärvsarbetande kvinnor och män,
- andel långtidsarbetslösa kvinnor och män,
- behörighet till gymnasieskolans nationella program,
- andel unga kvinnor och män som varken förvärvsarbetar eller studerar, samt
- genomsnittlig disponibel inkomst.

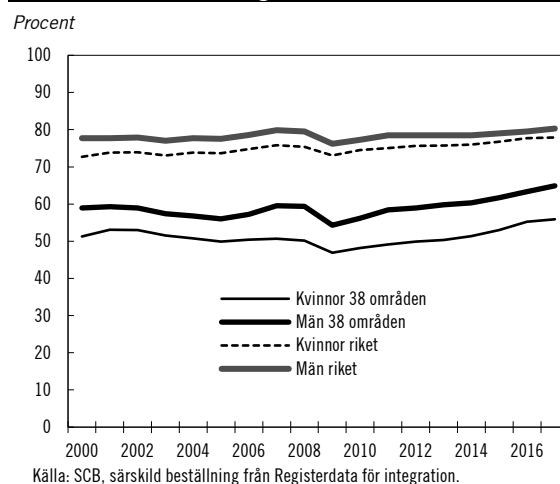
De 38 områdena med socioekonomiska utmaningar är inte heltäckande för alla områden i Sverige med socioekonomiska utmaningar. Resultaten ger därmed endast en indikation för utvecklingen på området.

6.4.2 Resultat

Utvecklingen av den socioekonomiska segregationen i Sverige

I följande redovisning presenteras indikatorer för ett genomsnitt av de 38 områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med riket som helhet.

Diagram 6.1 Andel förvärvsarbetande kvinnor och män i åldern 20–64 år, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket år 2000–2017

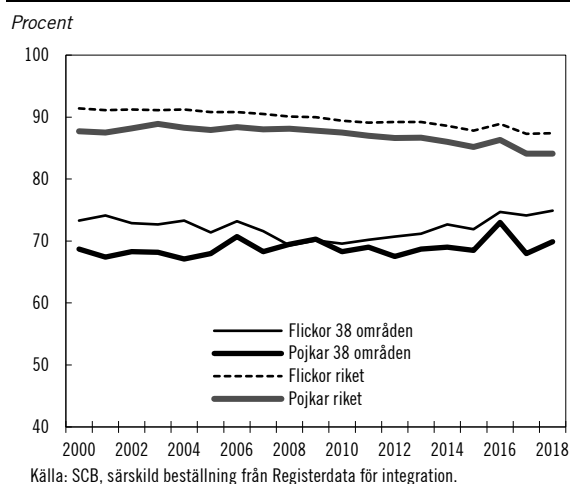
Andelen förvärvsarbetande i de 38 områdena med socioekonomiska utmaningar är betydligt lägre än genomsnittet i riket och könsskillnaderna är större. År 2017 var förvärvsfrekvensen i genomsnitt 56 procent för kvinnor och 65 procent för män i de 38 områdena. Motsvarande siffror för

riket som helhet var 78 procent för kvinnor och 80 procent för män. Samtidigt är den genomsnittliga förvärvsfrekvensen 2017 den högst uppmätta under 2000-talet i de 38 områdena. Skillnaden i andel förvärvsarbetande mellan de 38 områdena och riket som helhet har minskat sedan 2009.

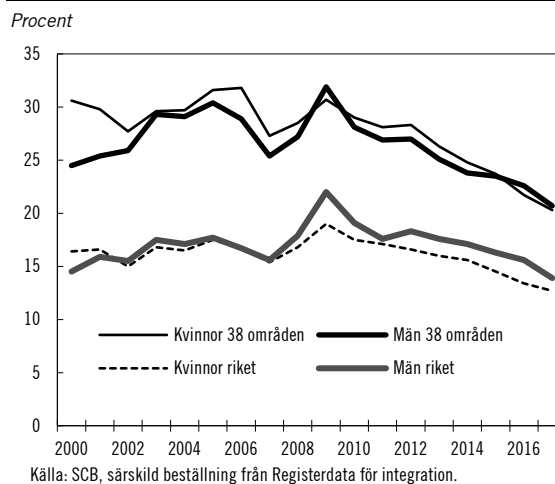
Andelen långtidsarbetslösa kvinnor och män i de 38 områdena är högre än i riket som helhet. År 2017 var långtidsarbetslösheten för kvinnor 4,3 procent och män 4,4 procent i de 38 områdena. Detta kan jämföras med 1,5 procent för kvinnor och 1,7 procent för män i riket. För statistik på arbetsmarknadsområdet generellt se vidare utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Diagram 6.2 Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket, läsåren 2000/01–2017/18

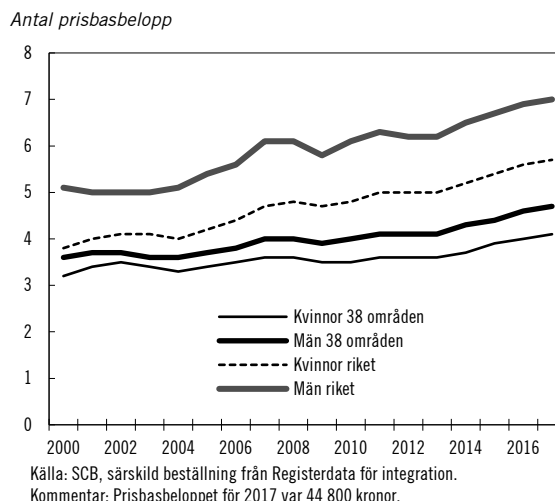
Behörigheten till gymnasieskolans nationella program är betydligt lägre bland flickor och pojkar som är folkbokförda i de 38 områdena än för flickor och pojkar i riket som helhet. Med undantag för läsåret 2015/16 har skillnaden emellertid minskat sedan läsåret 2010/11. Behörigheten till gymnasieskolans nationella program låg läsåret 2017/18 på 75 procent för flickor och 70 procent för pojkar. Detta kan jämföras med 87 procent för flickor respektive 84 procent för pojkar i riket. Således är andelen behöriga flickor högre än andelen behöriga pojkar (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 3).

Diagram 6.3 Andel unga kvinnor och män 20–25 år som varken förvärvsarbetar eller studerar, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket år 2000–2017

Andelen unga kvinnor och män i åldern 20–25 år som varken förvärvsarbetar eller studerar är i genomsnitt högre i de 38 områdena än i riket som helhet. Andelen har tydligt minskat sedan 2009, både i riket som helhet och i de 38 områdena. Under 2017 var det 20 procent kvinnor respektive 21 procent män som varken förvärvsarbetade eller studerade i de 38 områdena jämfört med 13 procent för kvinnor och 14 procent för män i riket (se vidare utg.omr. 17, avsnitt 14 Ungdomspolitik avseende åldersgruppen 15–24 år på nationell nivå).

Diagram 6.4 Genomsnittlig disponibel inkomst för kvinnor och män i åldern 20–64, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket år 2000–2017

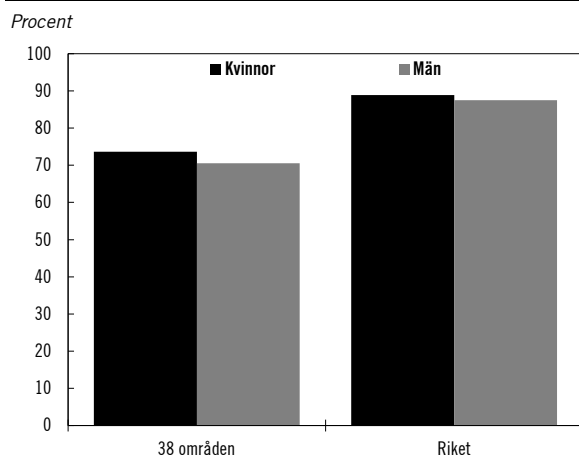

Den disponibla inkomsten bland kvinnor och män i åldern 20–64 år har ökat såväl i de 38 områdena som i riket som helhet sedan början av 2000-talet, men skillnaderna är fortsatt bety-

dande. År 2017 uppgick den genomsnittliga disponibla inkomsten i de 38 områdena till 4,1 prisbasbelopp för kvinnor respektive 4,7 för män. Detta kan jämföras med 5,7 prisbasbelopp för kvinnor respektive 7,0 för män i riket.

Det finns även indikationer på att ojämlikheten bland barn i Sverige ökar inom flera områden, exempelvis vad gäller ekonomi, hälsa och boende (Barnombudsmannens årsrapport 2018). Detta gäller såväl vissa förorter till storstäderna som ett antal kommuner runt om i Sverige, inklusive glesbygdskommuner. Barnen som bor i områden med socioekonomiska utmaningar berättar att de bl.a. känner ett utanförskap och en exkludering från stora delar av samhället.

Diagram 6.5 Valdeltagande i riksdagsvalet 2018, genomsnitt för de 38 områdena med socioekonomiska utmaningar och riket

Källa: SCB särskild beställning från Registerdata för integration.
Kommentar: För statistiken om valdeltagandet i stadsdelarna (LUA, URB) ingår röstberättigade till riksdagsvalet 2018 och som i slutet av 2018 var folkbokförda i någon av de 38 områdena.

Valdeltagandet är betydligt lägre i de 38 områdena än i riket som helhet. I 2018 års riksdagsval var det i genomsnitt 73,6 procent för kvinnor i de 38 områdena jämfört med 88,9 procent i riket. För män var valdeltagandet i genomsnitt 70,5 procent i de 38 områdena och 87,5 procent i riket.

Delegationen mot segregation

Myndigheten Delegationen mot segregation (Delmos) inrättades den 1 januari 2018. Delmos fokuserar i huvudsak på tre områden i sin verksamhet: samverkan, kunskapsutveckling/erfarenhetsutbyte och statsbidrag. Under 2018 har myndigheten bl.a. genomfört följande insatser:

- Etablerat kontakt med myndigheter, landsting, kommuner, organisationer inom det civila samhället, näringsliv, forskare och andra relevanta aktörer. Syftet har bl.a. varit att få ökad kännedom om vilka behov och utmaningar som finns.
- Spridit kunskap om segregation, bl.a. genom framtagande av grundmaterial såsom webbtexter och basfakta om segregation.
- Tagit fram ett förslag till ett sektorsövergripande uppföljningssystem.
- Fördelat statsbidrag.

I december 2018 beslutade riksdagen att halvera Delmos förvaltningsanslag och att myndigheten skulle avvecklas vid utgången av 2019 (bet. 2018/19:AU1, rskr. 2018/19:107). Anslagsändamålet för myndighetens förvaltningsanslag ändrades därmed så att det fick användas för myndighetens förvaltningsutgifter i syfte att avveckla myndigheten.

Regeringen anser inte att Delmos ska avvecklas och har därför föreslagit ändring av anslagsändamålet samt att förvaltningsanslaget för 2019 återställs. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag i proposition Extra ändringsbudget för 2019 – Sänkt mervärdesskatt på elektroniska publikationer (prop. 2018/19:73, bet. 2018/19:FiU36, rskr. 2018/19:204) och propositionen Vårändringsbudget för 2019 (prop. 2018/19:99, bet. 2018/19:FiU21, rskr. 2018/19:288).

Statsbidrag för att minska och motverka segregation

För 2018 fördelade Delmos drygt 18 miljoner kronor i statsbidrag till kommuner och landsting enligt förordningen (2018:118) om statsbidrag till kommuner och landsting för att minska och motverka segregation. Syftet med bidraget är att bidra till en sektorsövergripande samordning av arbetet med att minska och motverka segregation på lokal och regional nivå. Detta bidrag är ett komplement till det statsbidrag som kan beviljas kommuner enligt förordningen (2018:151) om statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden (se vidare rubriken Statsbidrag till kommuner med områden med socioekonomiska utmaningar).

Delmos beviljade dessutom för 2018 drygt 26 miljoner kronor i statsbidrag till civilsamhällesorganisationer enligt förordningen (2018:119) om statsbidrag till ideella föreningar och stiftelser för att minska och motverka segregation. Syftet med bidraget är att ge stöd till civilsamhället för långsiktiga åtgärder som bidrar till att minska och motverka segregation på lokal nivå.

Totalt beviljades 150 ansökningar för att genomföra kartläggning, behovsanalys och för att ta fram planer för fortsatt arbete med att minska och motverka segregation. Av dessa beviljade ansökningar var 48 från kommuner, 6 från lands- ting och 96 från ideella föreningar och stiftelser. Bidrag har beviljats till aktörer med spridning över landet, men med en koncentration till stor- stadsområdena. Delmos bedömer att stats- bidraget kan förväntas ha skapat förutsättningar för att bidragsmottagarnas kunskap om segre- gation har ökat. Bidraget har också möjliggjort lokala och regionala analyser som skett i sam- verkan mellan flera aktörer (A2019/01092/IAS).

Genom riksdagens beslut om statens budget för 2019 beslutades att medlen till dessa stats- bidrag skulle dras in fr.o.m. 2019 (bet. 2018/19:AU1, rskr. 2018/19:107). Delmos har under 2018 ingått bindande ekonomiska åtagan- den i form av beslut om statsbidrag enligt de två förordningarna, vilka infrias under 2019.

Statsbidrag till kommuner med områden med socioekonomiska utmaningar

Kommuner är centrala aktörer i arbetet för att minska och motverka segregation. I mars 2018 beslutade regeringen att inrätta ett nytt stats- bidrag enligt förordningen (2018:151) om stats- bidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden, som riktar sig till 32 kommu- ner med områden som har socioekonomiska utmaningar. Syftet med bidraget är att stärka kommunernas egna långsiktiga arbete för att för- bättra förutsättningarna i områden med socio- ekonomiska utmaningar.

Statsbidraget handläggs av Tillväxtverket och överföringen av uppgiften att handlägga och fatta beslut om statsbidraget var planerat att fr.o.m. den 1 januari 2019 övergå till Delmos. Eftersom riksdagen i december 2018 beslutade att Delmos skulle avvecklas, verkställdes inte den planerade överföringen vid denna tidpunkt. I december

2018 beslutade riksdagen också att medlen till bidraget skulle dras in fr.o.m. 2019. För att finan- siera redan ingångna åtaganden som kunde behöva betalas ut i början av 2019 anvisades 100 miljoner kronor till utgiftsområde 13, anslag 4:1 *Åtgärder mot segregation*. Med stöd av ett beställ- ningsbemyndigande ingick Tillväxtverket under 2018 bindande ekonomiska åtaganden i form av beslut om statsbidrag enligt nämnda förordning, vilka behöver infrias 2019 och 2020 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 19, bet. 2017/18:NU2, rskr. 2017/18:107 samt N2018/01852/RTS och N2018/00247/RTS). Det totala beloppet för de åtaganden som behöver infrias 2019 är högre än de medel som riksdagen i december 2018 anvisade. Regeringen föreslog därför i propo- sitionen Vårändringsbudget för 2019 att ytter- ligare medel skulle anvisas anslaget för att kunna infria samtliga ingångna åtaganden för 2019 (prop. 2018/19:99, bet. 2018/19:FiU21, rskr. 2018/19:288).

Medlen till statsbidraget enligt förordningen fanns under 2018 på utgiftsområde 19, anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*. Insatser som bidra- gen har beviljats för under 2018 redovisas därför i utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

6.5 Analys och slutsatser

Det finns skillnader i uppväxt- och levnadsvillkor mellan områden med socioekonomiska utma- ningar och andra områden. Det finns också skill- nader mellan könen, t.ex. att det är färre kvinnor än män som förvärvsarbetar.

Segregationen påverkar inte bara de personer som bor i områdena med socioekonomiska utma- ningar negativt utan hela samhället. På individnivå har personer som bor i områden med socioeko- nomiska utmaningar generellt sämre levnadsvill- kor och livschanser än personer som bor i andra områden. Segregationen i sig kan i vissa fall också få konsekvenser som skillnader i skolresultat, utbildningsnivå, kulturell delaktighet och möjlig- heter på arbetsmarknaden, liksom skillnader i hälsa och levnadsvanor. Segregationen kan också få konsekvenser för det demokratiska deltagandet och risken för att känna otrygghet och att hamna i eller drabbas av kriminalitet. Barn i områden med socioekonomiska utmaningar är särskilt utsatta och har ofta sämre uppväxtvillkor och livs- chanser än andra barn.

På samhällsnivå kan ojämlikhet och segregation leda till att vissa grupper upplever att de har sämre möjligheter att hävda och åtnjuta sina rättigheter och därmed till minskad tillit mellan befolkningen och till samhällets institutioner. Att människor lever åtskilda kan medföra risk för ökad polarisering och ojämställdhet.

6.6 Politikens inriktning

Den socioekonomiska segregationen ska motverkas. De ekonomiska klyftorna mellan olika stads- och kommundelar har ökat under flera decennier och detta försvårar en god utveckling i hela landet. Människors livschanser påverkas tydligt av uppväxtort, föräldrarnas livssituation och vilken skola man går i. Segregationen innebär också att många upplever att de inte kan påverka samhällsutvecklingen. Alltför många barn växer upp under otrygga förhållanden. Vårt samhälle ska genomsyras av lika rättigheter och möjligheter för alla. För att uppnå detta krävs ett arbete för att minska och motverka segregation.

Det finns inte någon enskild insats som i sig kan bryta segregationen, utan att det krävs ett långsiktigt sektorsövergripande arbete av en bredd av aktörer på såväl nationell, som regional och lokal nivå. Regeringens politik syftar därför sammantaget till att minska och motverka segregationen i samhället genom såväl generella, förebyggande som riktade insatser inom ett flertal olika områden. Vidare syftar åtgärderna både till att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar och att förändra strukturer som orsakar och fördjupar segregationen i samhället. Regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation har fem prioriterade områden; boende, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och det civila samhället samt brottslighet. I strategin finns ett delmål för respektive fokusområde:

- Boende: Minskad boendesegregation, bra bostäder för alla och stärkt samhällsservice.
- Utbildning: Skolsegregationen och sambandet mellan elevernas socioekonomiska bakgrund och kunskapsresultat ska minska.
- Arbetsmarknad: Ökad sysselsättning och lägre långtidsarbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar.

- Demokrati och civilsamhälle: Högt deltagande i allmänna val och i demokratiska processer mellan valen samt förbättrade villkor för civilsamhället i områden med socioekonomiska utmaningar.
- Brottslighet: Ökad trygghet och minskad brottslighet i områden med socioekonomiska utmaningar.

Etableringsjobb kommer att införas för att fler nyanlända och långtidsarbetslösa ska komma i arbete (se utg.omr. 14). Ingångsavdraget syftar till att underlätta etableringen på arbetsmarknaden och minska arbetslösheten bland såväl unga som nyanlända (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12). Ett strategiskt och målmedvetet brottsbekämpande och brottsförebyggande arbete bedrivs. Det gäller inte minst i områden med socioekonomiska utmaningar (se utg. omr. 4). Skolan spelar en central roll för att ge alla barn och unga goda livschanser. Ett nytt, samlat bidrag för karriärtjänster för lärare införs. Därigenom kan fler karriärtjänster inrättas i skolor i områden med socioekonomiska utmaningar (se utg.omr. 16).

Framöver kommer även ytterligare åtgärder vidtas för att genomföra den långsiktiga strategin för att minska och motverka segregation. Ett område i det fortsatta arbetet är barns uppväxtvillkor i områden med socioekonomiska utmaningar. Andelen barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar är generellt högre än i andra områden. Dessa barn har generellt sett sämre uppväxtvillkor än barn i andra områden. Med rätt insatser i ett tidigt skede för barn och unga förbättras förutsättningarna för att vända en negativ utveckling på längre sikt. Därför är särskilt tidiga och förebyggande insatser som kan bidra till goda och likvärdiga möjligheter för barn och unga centrala också i arbetet mot segregation. Förebyggande insatser kan även minska de samhälleliga och individuella kostnaderna för t.ex. arbetslöshet och kriminalitet.

Utvärderingar visar att tidigare satsningar mot segregation har saknat långsiktighet. Det är därmed centralt att det fortsatta arbetet just bedrivs långsiktigt. Regeringen anser att Delmos kan bidra till detta och därför föreslås fortsatta medel till myndighetens förvaltningsanslag.

Fortsatta statsbidrag för att minska och motverka segregation

Statsbidragen på området fyller flera funktioner för att bidra till det långsiktiga arbetet att minska och motverka segregation. Bidrag kan exempelvis lämnas för åtgärder som är inriktade på barn och ungdomar, trygghet, demokratiskt deltagande, utbildning och arbete. I den fortsatta bidragsgivningen är transparens samt tydlighet kring bidragsprojektens mål och resultat centralt.

Kommuner och landsting spelar en central roll i arbetet för att minska och motverka segregation. Bidrag kan därför ges till konkreta åtgärder mot segregation, förbättrade arbetssätt och metoder, och till kunskapsutveckling. Det civila samhällets organisationer kan stärka arbetet mot segregation exempelvis genom att nå delvis andra målgrupper än det offentliga gör. De spelar också en viktig roll i arbetet för att upprätthålla och stärka demokratiska värderingar i det svenska samhället samt bidrar till demokratisk delaktighet. Civilsamhällesorganisationer kan också bidra till ökad trygghet genom olika former av lokal samverkan. Viktiga aspekter vid bidragsgivningen är också ökad jämställdhet och integration.

Nya medel tillförs statsbidragen för att minska och motverka segregationen.

6.7 Budgetförslag

6.7.1 4:1 Åtgärder mot segregation

Tabell 6.2 Anslagsutveckling 4:1 Åtgärder mot segregation

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2018	Utfall	47 481		8 518
2019	Anslag	421 400 ¹	Utgifts-prognos	416 543
2020	Förslag	500 000		
2021	Beräknat	250 000		
2022	Beräknat	250 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att minska och motverka segregation och för utgifter för statsbidrag som har detta syfte.

Regeringens överväganden

Regeringen går vidare med det långsiktiga arbetet med att minska och motverka segregation, bl.a. genom statsbidrag.

Tabell 6.3 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 4:1 Åtgärder mot segregation

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019 ¹	100 000	100 000	100 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	400 000	150 000	150 000
Varav BP20	500 000	250 000	250 000
Varav			
Statsbidrag mot segregation (ingångna åtaganden)	415 000		
Statsbidrag mot segregation	85 000	250 000	250 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	500 000	250 000	250 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 500 000 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Åtgärder mot segregation* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 250 000 000 kronor respektive 250 000 000 kronor. För 2020 avser 415 000 000 kronor medel för att infria bindande ekonomiska åtaganden i form av beslut om statsbidrag. 85 000 000 kronor avser medel för statsbidrag för att minska och motverka segregation.

6.7.2 4:2 Delegationen mot segregation

Tabell 6.4 Anslagsutveckling 4:2 Delegationen mot segregation

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2018	Utfall	15 599		3 401
2019	Anslag	22 195 ¹	Utgifts-prognos	21 282
2020	Förslag	18 000		
2021	Beräknat	18 277 ²		
2022	Beräknat	18 545 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2019 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 18 008 tkr i 2020 års prisnivå.

³ Motsvarar 18 008 tkr i 2020 års prisnivå.

Ändamål

Medlen får användas till förvaltningsutgifter för myndigheten Delegationen mot segregation.

Regeringens överväganden

Delegationen mot segregation bidrar till ett kunskapsbaserat arbete bland myndigheter, kommuner, regioner, civilsamhälle och till samordning av arbetet för att minska och motverka segregation.

Tabell 6.5 Härledning av anslagsnivån 2020–2022 för 4:2 Delegationen mot segregation

Tusental kronor

	2020	2021	2022
Anvisat 2019 ¹	11 195	11 195	11 195
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	177	347	516
Beslut	6 657	6 800	6 899
Varav BP20 ³	18 000	18 000	18 000
Varav ³			
Återinrättande av myndigheten	18 000	18 000	18 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-29	-64	-65
Förslag/beräknat anslag	18 000	18 277	18 545

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2018 (bet. 2018/19:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2019. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2021–2022 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 18 000 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Delegationen mot segregation* för 2020. För 2021 och 2022 beräknas anslaget till 18 277 000 kronor respektive 18 545 000 kronor. För 2020 avser 18 000 000 kronor medel till myndighetens fortsatta verksamhet.